

Cahier 2006-1

Internationale kinderontvoering

**Onderzoek naar de uitvoering van
het Haags Kinderontvoeringsverdrag
vanuit Nederlands perspectief**

**C. Verwers
L. M. van der Knaap
L. Vervoorn**

**Wetenschappelijk Onderzoek-
en Documentatiecentrum**

Exemplaren van deze publicatie kunnen schriftelijk worden besteld bij

Bibliotheek WODC, kamer KO 14
Postbus 20301, 2500 EH Den Haag

Fax: (070) 370 45 07
E-mail: a.eind@minjus.nl

Cahiers worden in beperkte mate gratis verspreid zolang de voorraad strekt

Alle nadere informatie over WODC-publicaties is te vinden op Justweb en op www.wodc.nl

Voorwoord

Op initiatief van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht is in 1980 het Haags Kinderontvoeringsverdrag (HKOV) tot stand gekomen, dat tot doel heeft internationale kinderontvoeringen krachtig te kunnen aanpakken met behulp van duidelijke internationale regels. Voor Nederland is dit verdrag op 1 september 1990 van kracht geworden. Van internationale kinderontvoering is volgens het verdrag sprake als een kind - in strijd met het gezagsrecht van het land waar het kind zijn gewone verblijfplaats had - naar een ander land wordt overgebracht of daar ongeoorloofd wordt vastgehouden. Het gaat daarbij om het onttrekken van een kind aan het gezag van de andere ouder, zonder diens toestemming. De Centrale autoriteit draagt zorg voor de uitvoering van het HKOV. In Nederland is de minister van Justitie met deze functie belast. De afdeling Juridische en Internationale Zaken van de directie Justitieel Jeugdbeleid vormt het uitvoerend bureau.

In opdracht van de directie Justitieel Jeugdbeleid (DJJ) is door het WODC onderzoek verricht naar de uitvoering van het HKOV, met het oog op het welzijn van het kind. De resultaten daarvan zijn in dit rapport beschreven.

Bij de uitvoering van dit onderzoek zijn diverse personen behulpzaam geweest. Allereerst gaat onze dank uit naar alle respondenten, die ons op grond van hun kennis over de gang van zaken rond internationale kinderontvoering van veel informatie hebben voorzien. Daarnaast willen wij de geïnterviewde ouders bedanken voor hun bereidheid ons over hun ervaringen te vertellen. Tot slot is een woord van dank op zijn plaats voor de leden van de klankbordgroep (zie bijlage 1) en voor de leescommissie die bestond uit WODC-collega's. Zij hebben ons gedurende het onderzoek op constructieve wijze van commentaar en adviezen voorzien.

Prof. dr. Frans Leeuw
Directeur WODC

Inhoud

Samenvatting	1
1 Inleiding	9
1.1 Achtergrond en context	9
1.2 Procedure in Nederland	11
1.3 Het belang van het kind	13
1.4 Aanleiding tot het onderzoek	14
1.5 Doelstelling en onderzoeksvragen	15
1.6 Methoden van onderzoek	16
1.7 Reikwijdte en beperkingen van het onderzoek	18
1.8 Opbouw van de rest van het rapport	19
2 De gang van zaken in de praktijk	21
2.1 Inleiding	21
2.2 Het afwenden van dreigende internationale kinderontvoering	21
2.3 Motieven voor internationale kinderontvoering	24
2.4 Het bereiken van een schikking na daadwerkelijke kinderontvoering	26
2.5 Contact van het kind met de achtergebleven ouder tijdens de ontvoering	29
2.6 Het snel afhandelen van bij de CA aanhangig gemaakte zaken	30
2.7 Teruggeleiding van het kind	32
2.8 Welzijn van het kind na teruggeleiding	35
2.9 Concrete aanpak van internationale kinderontvoering	36
2.10 Samenvatting en conclusies	38
3 Informatievoorziening aan ouders	43
3.1 Inleiding	43
3.2 Het afwenden van dreigende internationale kinderontvoering	43
3.3 Motieven voor internationale kinderontvoering	44
3.4 Gang van zaken na melding van internationale kinderontvoering	45
3.5 Het bereiken van een schikking na daadwerkelijke internationale kinderontvoering	48
3.6 Contact van het kind met de achtergebleven ouder tijdens en na de ontvoering	49
3.7 Het snel afhandelen van bij de CA aanhangig gemaakte zaken	50
3.8 Teruggeleiding van het kind	51
3.9 Welzijn van het kind na teruggeleiding	51
3.10 Slotopmerkingen van de ouders	52
3.11 Samenvatting en conclusies	53
4 Slotbeschouwing	57
4.1 Inleiding	57
4.2 Motieven voor (dreigende) internationale kinderontvoering	57
4.3 Bemiddeling	58
4.4 Situatie rond teruggeleiding	60

4.5	Welzijn van het kind na terugleiding	60
4.6	Rol van de CA	61
4.7	Informatievoorziening	61
4.8	Expertisecentrum internationale kinderontvoering	62
4.9	Aanbevelingen	63
Summary		65
Literatuur		73
Bijlage 1 Klankbordgroep		75
Bijlage 2 Vragenlijst tbv dossieronderzoek		77
Bijlage 3 Vragenlijst t.b.v. respondenten		85
Bijlage 4 Vragenlijst achtergebleven en ontvoerende ouders		93
Bijlage 5 Afkortingen		109

Samenvatting

Achtergrond

Op initiatief van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht is in 1980 het Haags Kinderontvoeringsverdrag (HKOV) tot stand gekomen, dat tot doel heeft internationale kinderontvoeringen krachtig te kunnen aanpakken met behulp van duidelijke internationale regels. Voor Nederland is dit verdrag op 1 september 1990 van kracht geworden. Van internationale kinderontvoering is volgens het verdrag sprake als een kind - in strijd met het gezagsrecht van het land waar het kind zijn gewone verblijfplaats had - naar een ander land wordt overgebracht of daar ongeoorloofd wordt vastgehouden. Het gaat daarbij om het onttrekken van een kind aan het gezag van de andere ouder, zonder diens toestemming. Het HKOV kiest in beginsel in het belang van het kind voor het terugsturen van het kind naar de ouder en de gezinssituatie waaruit het is weggehaald. Er wordt niet vooruit gelopen op een te nemen gezagsbeslissing. De vraag aan wie van beide ouders te zijner tijd het gezag behoort te worden toegekend is uitsluitend ter beoordeling door de autoriteiten van het land waar het kind voorafgaande aan de ontvoering zijn gewone verblijfplaats had.

Elk verdragsland dient een Centrale autoriteit (CA) aan te stellen, die belast is met de uitvoering van de doelstelling van het HKOV en tot wie men zich kan wenden in geval van internationale kinderontvoering. In Nederland is de minister van Justitie met deze functie belast. De afdeling Juridische en Internationale Zaken van de directie Justitieel Jeugdbeleid vormt het uitvoerende bureau. De Nederlandse Centrale autoriteit behandelt zowel 'inkomende' - als 'uitgaande' internationale kinderontvoeringszaken. Bij inkomende zaken is er sprake van een ontvoering van een kind door één van de ouders vanuit het buitenland naar Nederland. Bij uitgaande zaken is er sprake van een ontvoering vanuit Nederland naar het buitenland. Bij kinderontvoeringen naar een niet-verdragsland is door de wet aan de Nederlandse CA een taak opgedragen die geheel vergelijkbaar is met haar taak onder het HKOV.

Ingeval van inkomende zaken treedt de Nederlandse CA als procesvertegenwoordiger voor de achtergebleven ouder op wanneer er een gerechtelijke procedure wordt ingesteld.

Probleemstelling en onderzoeksvragen

In 2002 is een rapport verschenen over de situatie in Nederland met betrekking tot internationale kinderontvoering, waarin een aantal knelpunten werd signaleerd bij het oplossen van internationale kinderontvoeringszaken conform het Haags Kinderontvoeringsverdrag. Voorbeelden van deze knelpunten hebben betrekking op de informatievoorziening aan (ontvoerende en achtergebleven) ouders en op de mogelijkheden om minnelijke regelingen te treffen. Naar aanleiding van dit rapport is in het voorjaar van 2003 een werkgroep ingesteld die tot taak had verbeterpunten te inventariseren in de procedures betreffende internationale kinderontvoering en waar mogelijk deze te realiseren. Eén van de aanbevelingen

van deze werkgroep betrof het laten verrichten van onderzoek naar de gang van zaken rond internationale kinderontvoering en de rol van de Centrale autoriteit.

Het onderhavige onderzoek heeft tot doel verbeterpunten te inventariseren in de uitvoering van het HKOV, die het welzijn van het kind ten goede komen. Op grond daarvan zijn negen onderzoeksvragen geformuleerd:

- 1 Welke factoren spelen een rol bij het afwenden van dreigende internationale kinderontvoering?
- 2 Welke motieven liggen ten grondslag aan een (dreigende) internationale kinderontvoering?
- 3 Welke factoren zijn van belang voor het bereiken van een schikking in internationale kinderontvoeringszaken?
- 4 Welke factoren spelen een rol bij het waarborgen van het contact tussen ouder en kind tijdens de procedure?
- 5 Welke factoren spelen een rol bij het waarborgen van een snelle afhandeling van zaken na het aanhangig maken bij de Centrale autoriteit?
- 6 Welke factoren hebben invloed op het zorgvuldige verloop van terugleidingen na een rechterlijke uitspraak daartoe?
- 7 Welke factoren spelen een rol bij het waarborgen van het welzijn van het kind na terugleiding?
- 8 Welke aspecten zijn van belang voor een concrete aanpak van internationale kinderontvoering?
- 9 Hoe verloopt de informatievoorziening aan ouders die te maken krijgen met (dreigende) internationale kinderontvoering?

Methode en reikwijdte van het onderzoek

Er is gebruik gemaakt van verschillende informatiebronnen:

- *Literatuur,*
- *interviews met deskundigen (n = 3),*
- *dossierstudie,*
- *digitale enquêtes (n = 14),*
- *rondetafelgesprek (n = 11) en*
- *interviews met achtergebleven ouders (n = 8) en ontvoerende ouders (n = 2)*

De kleine aantallen respondenten laten niet toe om op basis van de gegevens generaliserende uitspraken te doen. De onderzoeksresultaten hebben dan ook alleen betrekking op de respondenten in het onderzoek, zijn niet representatief voor alle afgehandelde zaken met betrekking tot internationale kinderontvoering, maar geven wel een goed beeld waarover het gaat. Ditzelfde geldt voor de bestudeerde dossiers. Het gaat om unieke zaken, die daardoor onderling niet vergelijkbaar zijn en die evenmin te generaliseren zijn. De dossiers bieden vooral inzicht in de uiteenlopende en veelal gecompliceerde situaties waarin de uitvoering van het HKOV plaats heeft. De gevolgen van internationale kinderontvoering voor het welzijn van het kind worden in dit onderzoek slechts globaal in kaart gebracht.

Op basis van de informatie die is verkregen uit de dossiers, interviews met deskundigen, digitale enquêtes en het rondetafelgesprek zijn de bevindingen beschreven met betrekking tot de onderzoeksvragen 1 tot en met 8. De interviews met de ouders hadden tot doel inzicht te verschaffen in het verloop van de informatievoorziening aan ouders die met (dreigende) internationale kinderontvoering te maken hebben (onderzoeksvraag 9).

De gang van zaken in de praktijk en de ervaringen van ouders

Het afwenden van dreigende internationale kinderontvoering

Hoewel een 'dreigende internationale kinderontvoering' in de bestudeerde dossiers niet vaak naar voren komt, zijn wel alle deskundigen bekend met dit verschijnsel. Volgens hen neemt de kans dat een dreigende ontvoering uitmondt in een daadwerkelijke ontvoering toe, wanneer ouders niet meer met elkaar in gesprek blijven. Ook kunnen volgens hen zaken met betrekking tot onvoldoende integratie in het verblijfslaan, druk die door familie in het land van herkomst wordt uitgeoefend of cultuurverschillen hiertoe leiden, evenals 'externe' factoren, zoals het ontbreken van voldoende kennis op het terrein van internationale kinderontvoering bij betrokken instanties of het ontbreken van een eenduidig opsporings- en aanhoudingsbeleid op dit gebied. Daarentegen zouden vooral gesprekken met beide ouders en de inzet van bemiddeling een dreigende internationale kinderontvoering kunnen afwenden. Ditzelfde geldt voor de toepassing van juridische maatregelen als begeleide omgang of beperking van de omgang en praktische maatregelen, waaronder het innemen van de paspoorten van de betreffende ouder en het kind¹. Daarbij wordt er echter op gewezen dat maatregelen als beperking of begeleide omgang tegelijkertijd een reden kunnen zijn om tot internationale kinderontvoering over te gaan en dat inname van het paspoort niet waterdicht is wanneer de ouder en het kind een dubbele nationaliteit bezitten. Zij kunnen dan alsnog op de overgebleven paspoorten het land uit. Uit de interviews met de ouders blijkt dat het onduidelijk is waar een dreigende internationale kinderontvoering kan worden gemeld. De achtergebleven ouders die desondanks de dreiging meldden, deden dit bij een advocaat en de politie, die allebei stappen ondernamen. Bij één van de ontvoerende ouders heeft het ontbreken van steun en gehoor ertoe geleid dat de ouder de kinderen daadwerkelijk meenam naar het buitenland. Daarnaast geeft deze ouder aan niet te hebben geweten dat dit juridisch niet was toegestaan. Volgens de deskundigen zouden deskundigheidsbevordering van betrokken instanties en voorlichting over de gang van zaken bij internationale kinderontvoering kunnen bijdragen aan een (meer) adequaat optreden bij een melding van dreigende kinderontvoering.

Motieven

In bijna tweederde van de bestudeerde dossiers blijkt de moeder de ontvoerende ouder te zijn. De motieven voor de ontvoering blijven veelal onduidelijk; slechts in vijftien van de dertig dossiers werd hierover informatie gevonden. Er is sprake van een grote verscheidenheid aan motieven, zoals ook blijkt uit de interviews met de ouders. De motieven lijken een afgeleide te zijn van de relatieproblematiek die ten grondslag ligt aan de kinderontvoering.

Schikking

Uit elf van de bestudeerde dossiers valt af te leiden dat de ouders getracht hebben tot een schikking te komen, die in zeven gevallen tot een voor beide partijen aanvaardbare oplossing heeft geleid. In vier van deze zaken is de minnelijke regeling tot stand gekomen via bemiddeling door verschillende instanties. De meerderheid van de deskundigen zegt de ouders (altijd) op het belang van een schikking te wijzen, uitzonderingen daargelaten. Ruim tweederde van de respondenten onderneemt vanuit zijn functie ook actief stappen om een minnelijke regeling tussen de ouders te bewerkstelligen. Daarbij wordt onder

¹ Gemakshalve wordt bij het bespreken van de resultaten gesproken van 'kind'. Vaak gaat het echter om een ontvoering van meerdere kinderen uit een gezin.

andere gebruik gemaakt van bemiddeling, waarbij men zo nodig zelf de rol van bemiddelaar vervult.

Het bereiken van een schikking lijkt te worden bemoeilijkt door strijd en onderling wantrouwen van de ouders en door praktische belemmeringen, zoals de geografische afstand tussen beide ouders en de tijdsduur die er veelal mee is gemoeid. Wanneer een kind naar een niet-verdragsland is meegenomen is het moeilijk om een schikking te bereiken omdat er dan geen juridisch drukmiddel voorhanden is. Desondanks is de meerderheid van de deskundigen van mening dat het - zeker bij zaken in/uit verdragslanden - mogelijk moet zijn om vaker tot een schikking te komen dan nu het geval is. (Vroegtijdige) bemiddeling zou hieraan kunnen bijdragen.

Uit de interviews met de ouders blijkt dat twee van de acht achtergebleven ouders hebben geprobeerd om een schikking te bereiken, die in beide gevallen succesvol was. In de overige zes gevallen zegt men ofwel geen poging te hebben ondernomen omdat de omstandigheden er niet naar waren ofwel niet op de mogelijkheid van een schikking te zijn geweest. Dit laatste is opmerkelijk, omdat de CA aangeeft in het eerste telefonische gesprek met de achtergebleven ouder altijd te vermelden dat het bereiken van een overeenkomst prioriteit heeft boven een gerechtelijke procedure. Daarnaast wijst de CA op de brochure en beschikt elke ouder over de verdragstekst en de uitvoeringswet waarin het belang van een schikking wordt genoemd. Het lijkt er op dat deze wijze van informatieverschaffing voor de achtergebleven ouders te weinig expliciet is. Overigens zeggen ook de twee ouders die wel overeenstemming hebben bereikt niet op deze mogelijkheid te zijn geweest. Zij zijn op eigen initiatief - met behulp van bemiddeling - tot deze oplossing gekomen.

De beide ontvoerende ouders geven aan wel op de hoogte te zijn geweest van de mogelijkheid om tot een overeenstemming te komen. Eén van hen vindt desondanks dat de mogelijkheid hiertoe niet voldoende is duidelijk gemaakt.

Contact achtergebleven ouder-kind

In bijna de helft van de bestudeerde dossiers is er sprake van contact tussen het kind en de achtergebleven ouder tijdens de ontvoering. Als respondenten mogelijkheden voor zichzelf of voor hun organisatie zien om het contact tussen het kind en de achtergebleven ouder tijdens de ontvoering te bevorderen, hebben deze voornamelijk betrekking op het inzetten van bemiddeling of het stimuleren van de achtergebleven ouder om contact te zoeken. Als een van de ouders niet wil meewerken of als de ouders geen vertrouwen hebben in elkaar en in de betrokken instanties, komt dat het contact tussen ouder en kind volgens de deskundigen niet ten goede. Datzelfde geldt voor een gebrek aan mogelijkheden tot bemiddeling en tot begeleide omgang. Ook de geografische afstand tussen achtergebleven ouder en het kind kan belemmerend werken, evenals reeds lopende juridische procedures. De interviews met de ouders lijken er op te wijzen dat angst en onwil van de ouders een grote rol spelen bij het ontbreken van contact.

Duur van afhandeling

Op basis van de dossiers blijkt dat er gemiddeld 5,5 maanden verstreken tussen het moment dat een zaak bij de Nederlandse CA werd aangemeld en het moment dat deze het dossier sloot. Dit geldt voor zowel de uitgaande als de inkomende zaken. De gemiddelden dienen echter met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd vanwege het geringe aantal zaken.

Tussen de deskundigen bestaat weinig overeenstemming over de termijn waarbinnen men uitgaande en inkomende zaken als snel afgehandeld beschouwt; hierdoor is het niet mogelijk om het begrip 'snelle afhandeling' nader te definiëren. De meeste respondenten hanteren een iets kortere tijdsperiode voor inkomende

zaken dan voor uitgaande zaken, zonder dat hiervoor duidelijke redenen worden aangevoerd.

Het lijkt erop dat de deskundigen van mening zijn dat vooral uitgaande zaken sneller afgehandeld zouden kunnen worden dan nu het geval is. Onder andere financiële aspecten en bureaucratische rompslomp worden daarbij gezien als belemmerende factoren. Een snelle afhandeling van beide soorten zaken zou volgens de deskundigen onder meer bevorderd worden door gebruik te maken van bemiddeling en door een actievere opstelling, kennisverbreding en -uitwisseling en een uniforme aanpak van de centrale autoriteiten.

Veel van de geïnterviewde ouders vinden dat de procedure rond het verzoek tot teruggeleiding niet snel genoeg is afgehandeld. Dit wijten ze vooral aan een langdurende opstartfase en aan de vele tussenliggende schakels.

Teruggeleiding

Uit de dossiers blijkt dat in zeventien gevallen teruggeleiding van het kind heeft plaatsgevonden. Daarnaast is in één geval onduidelijk of teruggeleiding heeft plaatsgevonden en is het kind in een ander geval 'terugontvoerd' door de achtergebleven ouder. In de overige elf zaken zijn de ouders tot een andere oplossing gekomen en/of is het verzoek tot teruggeleiding - al dan niet op procedurele gronden - ingetrokken of (in drie gevallen) afgewezen. In de dossiers is weinig informatie gevonden over de gang van zaken rond de teruggeleiding. De meerderheid van de deskundigen zegt nooit of meestal niet bij de teruggeleiding betrokken te zijn. Alleen de CA is - als aanspreekpunt - altijd bij de teruggeleiding betrokken. Voor een zorgvuldige teruggeleiding acht men vooral zaken van belang die het welzijn van het kind betreffen en dient er aandacht te zijn voor de positie van de ontvoerende ouder na teruggeleiding. Ook voorlichting en een betere afstemming tussen de betrokken partijen kunnen bijdragen aan een zorgvuldige teruggeleiding. Bemiddelende instanties en de rechterlijke macht zouden hierbij een bevorderende rol kunnen spelen. Zo zou laatstgenoemde instantie voorwaarden kunnen stellen aan de teruggeleiding.

De meerderheid van de geïnterviewde ouders is niet tevreden over de wijze waarop de teruggeleiding is verlopen. Uit de interviews met de twee ontvoerende ouders blijkt dat teruggeleiding in geen van beide gevallen is gerealiseerd. Wat de achtergebleven ouders betreft is in zes van de acht gevallen teruggeleiding gerealiseerd. Twee van deze zes ouders waren van tevoren op de hoogte van de wijze waarop de teruggeleiding zou verlopen en merken deze aan als zorgvuldig. De ouders die hierover onwetend waren zijn bijna allemaal van mening dat de teruggeleiding onzorgvuldig is verlopen. In vier van de zes gevallen heeft de ouder na de procedure zelf het kind uit het buitenland opgehaald. De meeste ouders geven aan hierbij informatie te hebben gemist.

Welzijn van het kind

Er is nauwelijks informatie over het welzijn van het kind na teruggeleiding, zo blijkt uit de dossiers en de raadpleging van deskundigen. Laatstgenoemden zijn wel van mening dat zichzelf en/of andere instanties hierop meer zicht zouden moeten hebben. Dit vooral met het oog op (de beoordeling van) toekomstige zaken en het opstellen van toekomstig beleid, maar ook omdat het de mogelijkheid tot nazorg biedt.

Voor het welzijn van het kind wordt vooral van belang geacht dat het kind contact heeft met beide ouders en dat er een goede regeling is ten aanzien van gezag en omgang, waarbij het voeren van gerechtelijke procedures zoveel mogelijk beperkt blijft. Een scheiding van het kind van de verzorgende ouder heeft volgens de deskundigen daarentegen een negatieve invloed op het welzijn van het kind.

Uit de interviews met ouders blijkt dat in de zes gevallen waarin teruggeleiding is gerealiseerd, twee ouders aangeven dat hun kind behoefte had aan professionele

hulp, maar deze niet heeft ontvangen. In één geval heeft het kind wel professionele hulp gekregen, maar is deze stop gezet op verzoek van het kind. Eenzelfde verhaal geldt voor het kind van een ontvoerende ouder. Het kind van de andere ontvoerende ouder heeft wel naar tevredenheid professionele hulp ontvangen. Twee van de achtergebleven ouders geven aan zelf behoefte te hebben (gehad) aan professionele hulp.

In de gevallen waarin het kind is teruggeleid woont het in vier gevallen bij de achtergebleven ouder en in twee gevallen bij de ontvoerende ouder. In alle gevallen hebben de ouders bij wie het kind niet woont wel contact met het kind. Soms gebeurt dit tegen de wil van de andere ouder in.

In de gevallen waarin het kind niet is teruggeleid, blijkt er nauwelijks contact te zijn tussen de achtergebleven ouders en hun kind, omdat de ex-partner dit zou belemmeren. Bij de ontvoerende ouders waarbij teruggeleiding niet is gerealiseerd, vindt het contact tussen het kind en de achtergebleven ouder respectievelijk regelmatig en zeer incidenteel plaats.

Concrete aanpak van internationale kinderontvoering

Naar de mening van de deskundigen is bemiddeling in internationale kinderontvoeringszaken - ondanks praktische bezwaren als tijd en afstand - wel uitvoerbaar en kan het een belangrijke rol spelen bij het oplossen van problemen rond de teruggeleiding en de situatie erna. De bemiddeling zou in een zo vroeg mogelijk stadium van start moeten gaan. In geval van ontvoering naar een niet-verdragsland zou volgens een respondent 'co-mediation' toegepast kunnen worden: beide ouders krijgen een bemiddelaar, die namens de ouders overleggen. Daarbij is de bemiddelaar voor de ontvoerende ouder indien mogelijk afkomstig uit het land waarnaar de ontvoerende ouder is vertrokken. Wat de uitvoering van het HKOV betreft zijn verschillende respondenten van mening dat deze snel en deskundig verloopt. Wel bestaat bij een aantal deskundigen de indruk dat de CA kampt met een 'imagoprobleem'. Er lijkt geen reden te zijn om de rol van procesvertegenwoordiger bij de CA weg te halen.

Het lijkt er verder op dat de oprichting van een expertisecentrum voor internationale kinderontvoering in een behoefte zou voorzien. Ook het belang van nazorg na teruggeleiding wordt onderschreven. Volgens de deskundigen zouden zowel het eerdergenoemde expertisecentrum als omgangshuizen hierbij eventueel een rol kunnen spelen.

Informatievoorziening aan de ouders

Geen van de ouders bleek in eerste instantie op de hoogte te zijn van het bestaan van organisaties die hulp bieden bij internationale kinderontvoering. De advocaat speelt een belangrijke rol bij het opnemen van de *eerste melding* en het doorsturen van de ouder naar de Centrale autoriteit. Daarnaast is de politie vaak een eerste aanspreekpunt voor ouders. Uit de interviews blijkt echter dat zij niet in alle gevallen heeft doorverwezen naar de Centrale autoriteit.

De meeste ouders geven aan voldoende informatie te hebben ontvangen ten tijde van de *gerechtelijke procedure*. Eveneens de meeste ouders geven aan dat zij zich tijdens de *gehele procedure* rond het verzoek tot teruggeleiding voornamelijk zelf op de hoogte hebben gehouden van de gang van zaken. De advocaat wordt door de helft van de ouders genoemd als de persoon die de meeste informatie heeft verschaft. Daarnaast wordt de Centrale autoriteit drie keer genoemd.

Bijna alle achtergebleven ouders zijn ontevreden over de *informatie en hulp* die tijdens de gehele procedure is geboden. Er worden hiervoor verschillende redenen genoemd, waarvan de meeste betrekking hebben op de communicatie met en de werkwijze van de Centrale autoriteit. Daarnaast bestaat er ook onvrede over het optreden van de politie. Ook de ontvoerende ouders zijn niet geheel tevreden over de informatie en hulp die zij ontvingen.

Al met al kan worden geconcludeerd dat de informatievoorziening door de ouders als onvoldoende wordt ervaren.

Tot slot

In dit onderzoek zijn verbeterpunten geïnventariseerd in de uitvoering van het HKOV, die het welzijn van het kind ten goede kunnen komen. De voornaamste bevindingen uit het onderzoek worden kort geschetst.

Motieven voor (dreigende) internationale kinderontvoering

Kennis over motieven is belangrijk omdat deze zou kunnen leiden tot de ontwikkeling van passend preventiebeleid, waardoor een internationale kinderontvoering mogelijk kan worden voorkomen. Geconcludeerd kan worden dat deze motieven uiteindelijk alle beschouwd kunnen worden als een afgeleide van relatie- of echtscheidingsproblematiek.

Bemiddeling

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat 'bemiddeling' een belangrijk middel is om een minnelijke regeling tussen de ouders te bereiken. Het toepassen van bemiddeling wordt daarnaast beschouwd als een belangrijk middel om het contact tussen de achtergebleven ouder en het kind tijdens de ontvoering te bevorderen, een zorgvuldige teruggeleiding te realiseren en bij te dragen aan het welzijn van het kind na teruggeleiding. Daarmee lijkt een cruciale rol voor bemiddeling te zijn weggelegd in de procedure rond het verzoek tot teruggeleiding. Uit het onderzoek blijkt dat de verwachting is dat bemiddeling minder succes zal hebben in zaken waarbij de ontvoerende ouder naar een land is vertrokken dat niet is aangesloten bij het HKOV. Het eerder genoemde model van 'co-mediation' verdient in dit verband nadere aandacht.

Situatie rond teruggeleiding en welzijn van het kind na teruggeleiding

Over de situatie rond en na de teruggeleiding is weinig informatie beschikbaar. Niettegenstaande dit feit laten de onderzoeksresultaten zien dat veel waarde wordt gehecht aan goede nazorg en dat het belang hiervan wordt onderkend.

Rol van de Centrale autoriteit

Uit het onderzoek blijkt dat verschillende respondenten van mening zijn dat de uitvoering van het HKOV door de CA snel en deskundig verloopt. Toch zijn er ook kritische kanttekeningen. Op grond van het onderzoek wordt vastgesteld dat er onvrede heerst over bepaalde aspecten met betrekking tot het optreden van de CA, met name op het gebied van communicatie en informatievoorziening.

Informatievoorziening

Uit zowel de opvattingen van de deskundigen als van de ouders blijkt dat de informatievoorziening vanaf het moment dat er sprake is van een (dreigende) internationale kinderontvoering, een heikel punt is. Er kan worden geconcludeerd dat de informatievoorziening - zeker in de ogen van de betrokken ouders - als onvoldoende wordt ervaren.

Expertisecentrum internationale kinderontvoering

Vooraf door de bij het onderzoek betrokken deskundigen is aandacht gevraagd voor de mogelijkheid van een expertisecentrum op het gebied van internationale kinderontvoering. Op basis van de resultaten van het onderzoek kan worden geconcludeerd dat een dergelijk expertisecentrum in een behoefte lijkt te voorzien.

De volgende onderzoeksaanbevelingen zijn van belang:

1. Bemiddeling bij internationale kinderontvoeringszaken naar of uit Nederland professionaliseren en verbinden aan een duidelijk omschreven tijdsspanne;
2. Indien sprake is van teruggeleiding naar Nederland: het kind en het gezin na de teruggeleiding volgen en structureel en 'outreaching' nazorg aanbieden;
3. De Centrale autoriteit dient duidelijker aan te geven wat haar werkwijze is, welke rol ze vervult en wat de ouders en betrokken instanties kunnen verwachten, zowel qua werkwijze als op het vlak van communicatie en informatie;
4. (Verbetering van) de informatievoorziening aan ouders is belangrijk;
5. Rekening houden met de behoefte die wordt uitgesproken door respondenten met betrekking tot de oprichting van een expertisecentrum internationale kinderontvoering.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en context

Door de toenemende mobiliteit hebben steeds meer kinderen ouders met een verschillende nationaliteit en verschillende etnische achtergronden. Door relatieproblemen of een (echt)scheiding kan een situatie ontstaan waarbij één van de ouders het kind overbrengt naar of vasthoudt in een ander land.

Er is sprake van internationale kinderontvoering als dit overbrengen zonder toestemming van de (mede) met het gezag belaste (andere) ouder gebeurt². Een dergelijke handeling is strafbaar gesteld volgens artikel 279 van het wetboek van strafrecht: *“Hij die opzettelijk een minderjarige onttrekt aan het wettig over hem gesteld gezag of aan het opzicht van degene die dit desbevoegd over hem uitoefent, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie”*³.

Er zijn twee internationale verdragen die in het bijzonder kinderontvoering naar het buitenland bestrijden: (1) het Verdrag inzake de Burgerrechtelijke Aspecten van Internationale ontvoering van Kinderen, opgesteld door de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht Den Haag, 25 oktober 1980 (kortweg 'Haags Kinderontvoeringsverdrag' of HKOV genoemd) en (2) het Europees Verdrag betreffende de erkenning en ten uitvoerlegging van beslissingen inzake het gezag over kinderen, Luxemburg, 20 mei 1980. Beide verdragen zijn in Nederland in werking getreden op 1 september 1990. Daarnaast is sinds maart 2005 bovendien de verordening 'Brussel II-bis'⁴ van kracht.

Zowel het Europese verdrag als het HKOV heeft tot doel de terugkeer te bewerkstelligen van een kind naar het land waar het kind zijn gewone verblijfplaats had, wanneer dat kind door een van de ouders is ontvoerd naar een ander land en is onttrokken aan het gezag van de andere ouder, zonder diens toestemming. De verdragen verschillen enigszins in opzet. De Memorie van Toelichting (Tweede Kamer, vergaderjaar 1987-1988) vermeldt hierover onder andere het volgende:

‘Het Europese verdrag stelt de erkenning en tenuitvoerlegging van gezagsbeslissingen over kinderen en beslissingen inzake het herstel van het gezag centraal. Er moet dus steeds een zodanige beslissing zijn gegeven. Het verdrag vat de verplichting tot teruggeleiding van kinderen na een ontvoering of na afloop van de bezoektijd op als een rechtstreeks gevolg van de erkenning en tenuitvoerlegging van deze beslissingen. Het Haagse verdrag regelt de erkenning van gezagsbeslissingen niet uitdrukkelijk, maar het concentreert zich vooral op de

² Hoewel het meestal één van de ouders is die het kind meeneemt, kan internationale kinderontvoering ook gebeuren door grootouders, familieleden of anderen.

³ Daarbij heeft de Hoge Raad in haar arrest van 15 februari 2005 bepaald dat er ook sprake kan zijn van onttrekking aan het wettig gezag in het geval dat beide ouders dat gezag delen. Gevolg van deze uitspraak is dat de achterblijvende ouder bij ontvoering of het niet terugbrengen van het kind hiervan, ook als beide ouders het gezag hebben, direct aangifte kan doen bij de politie. Dit was daarvoor niet duidelijk.

⁴ EG verordening nr. 2201/2003 betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid.

samenwerking tussen de verdragsstaten, teneinde de ontvoering of het ongeoorloofd achterhouden van kinderen tegen te gaan of ongedaan te maken. Er wordt vanuit gegaan dat de aan de ontvoering voorafgaande toestand dient te worden hersteld en dat dus ook impliciet de op die toestand betrekking hebbende gezagsbeslissingen dienen te worden erkend. Het bestaan van zo'n beslissing is evenwel niet vereist'. Ter aanvulling hierop kan worden vermeld dat het Haagse verdrag ook van toepassing is op gezagsverhoudingen die van rechtswege zijn ontstaan.

Omdat het HKOV van toepassing is op iedere vorm van ongeoorloofde overbrenging of vasthouding, is het ruimer van toepassing dan het Europese verdrag, dat slechts betrekking heeft op gezagsbeslissingen. De verordening 'Brussel II-bis' regelt onder meer de problematiek van de ontvoering van kinderen met betrekking tot de lidstaten van de Europese Unie⁵ en moet als een aanvulling op het HKOV van 1980 worden gezien.

In het onderhavige onderzoek staat de afhandeling van internationale kinderontvoeringszaken op grond van het 'Haags Kinderontvoeringsverdrag' centraal.

Haags Kinderontvoeringverdrag

Tot 1980 ontbrak het aan voldoende effectieve middelen om internationale kinderontvoering aan te pakken (Cardol, 2000, Van Dieren en Woldring, 2003). Regelmatig werden er langdurende juridische procedures gevoerd, waarna de rechter in bijna alle gevallen besloot dat het niet meer in het belang van het kind was terug te keren naar het land van herkomst, omdat het kind zich dan al jaren in het nieuwe thuisland bevond (De Hart, 2000). Om internationale kinderontvoering niet langer 'lonend' te laten zijn en een einde te maken aan de mogelijkheid tot eigenrichting van de ontvoerende ouder, kwam in 1980 op initiatief van de Haagse Conferentie voor internationaal Privaatrecht het Haagse Kinderontvoeringsverdrag tot stand, dat als doel had internationale kinderontvoeringen krachtig te kunnen aanpakken met behulp van duidelijke en eenduidige internationale regels (zie ook De Boer en Kotting, 1992).

Voor Nederland is het HKOV op 1 september 1990 van kracht geworden, nadat in de Uitvoeringswet van 2 mei 1990 de procedurele regelingen voor verzoeken tot teruggeleiding waren vastgelegd. Op dit ogenblik zijn 75 landen bij dit verdrag aangesloten en daarmee is het een belangrijk instrument geworden om internationale kinderontvoering tegen te gaan.

Van internationale kinderontvoering is volgens het verdrag sprake als een kind - in strijd met het gezagsrecht van het land waar het kind zijn gewone verblijfplaats had - naar een ander land wordt overgebracht of daar ongeoorloofd wordt vastgehouden. Het gaat daarbij om het onttrekken van een kind aan het gezag van de andere ouder, zonder diens toestemming. Het Haagse Kinderontvoeringsverdrag heeft tot doel de onmiddellijke terugkeer te verzekeren van kinderen tot zestien jaar die ongeoorloofd zijn overgebracht of worden vastgehouden in een verdragsluitende staat. Daarbij dient het in een verdragsluitende staat bestaande recht betreffende het gezag en het omgangsrecht geëerbiedigd te worden (art. 1, HKOV). Het HKOV kiest in beginsel in het belang van het kind voor het terugsturen van het kind naar de ouder en de gezinssituatie waaruit het is weggehaald. Er wordt niet vooruit gelopen op een te nemen gezagsbeslissing. De vraag aan wie van beide ouders te zijner tijd het gezag behoort te worden toegekend, staat uitsluitend ter beoordeling aan de autoriteiten van het land waar het kind voorafgaande aan de ontvoering zijn gewone verblijfplaats had (Lenters, 2004). In die zin moet de teruggeleiding gezien worden als een voorlopige maatregel. Pas als het kind is teruggekeerd kan er over het gezag

⁵ Met uitzondering van Denemarken.

gesproken worden. Ontvoering als oplossing van problemen op het gebied van gezag of omgang wordt met dit verdrag tegengegaan⁶.

Centrale autoriteit

Als gevolg van het HKOV en het Europese verdrag dient elk verdragsland een 'Centrale autoriteit' (CA) aan te stellen die is belast met de uitvoering van de doelstelling van de beide verdragen en tot wie men zich kan wenden in geval van internationale kinderontvoering⁷. In Nederland is de minister van Justitie met deze functie belast. De afdeling Juridische en Internationale Zaken van de directie Justitieel Jeugdbeleid vormt het uitvoerende bureau.

De Centrale autoriteiten van de verdragslanden werken onderling nauw samen. De CA van het land van waaruit een kind is ontvoerd, schakelt de CA in van het land waarnaar het kind is overgebracht, met het verzoek tot teruggeleiding van het kind. Op basis van art. 10 van het HKOV, is een vrijwillige terugkeer het eerste doel van de CA. Indien dit niet mogelijk is, wordt via een gerechtelijke procedure om teruggeleiding van het kind verzocht. Daarbij speelt de termijn die is verstreken tussen de ontvoering en het indienen van het teruggeleidingsverzoek bij de rechter een rol. Volgens art. 12, van het HKOV gelast de betrokken autoriteit “*De onmiddellijke terugkeer van het kind wanneer een kind ongeoorloofd wordt overgebracht of wordt vastgehouden in de zin van artikel 3 en er minder dan één jaar is verstreken tussen de overbrenging of het niet doen terugkeren en het tijdstip van de indiening van het verzoek bij de rechterlijke of administratieve autoriteit van de Verdragsluitende Staat waar het kind zich bevindt*”. Na de termijn van één jaar wordt eveneens de terugkeer van het kind gelast, “*Tenzij wordt aangetoond dat het kind inmiddels is geworteld in zijn nieuwe omgeving*”.

De werkwijze van de centrale autoriteiten in de diverse verdragslanden verloopt overigens niet overal op dezelfde manier. Niet in alle verdragslanden kent de Centrale autoriteit dezelfde bevoegdheden en instrumenten⁸.

1.2 Procedure in Nederland

De Nederlandse Centrale autoriteit behandelt zowel 'inkomende' - als 'uitgaande' internationale kinderontvoeringszaken. Bij inkomende zaken is er sprake van een ontvoering van een kind door één van de ouders vanuit het buitenland naar Nederland. Bij uitgaande zaken is er sprake van een ontvoering vanuit Nederland naar het buitenland.

Inkomende zaken

Wanneer een kind ongeoorloofd is meegenomen naar Nederland, kan aan de Nederlandse Centrale autoriteit worden verzocht om de teruggeleiding van het kind te bewerkstelligen. Dit verzoek kan worden gedaan door een buitenlandse Centrale autoriteit, of door een ouder of voogd zelf (Lenters, 2004). De CA bekijkt allereerst of aan de voorwaarden van het verdrag is voldaan (art. 3 jo art. 5 HKOV). Zij kan een teruggeleidingsverzoek alleen dan weigeren in behandeling te nemen, als klaarblijkelijk niet aan de gronden van het verdrag is voldaan of als het verzoek klaarblijkelijk ongegrond is⁹. Zijn er geen weigeringsgronden, dan gaat de CA met het verzoek aan de slag. De te volgen werkwijze is vastgelegd in het Protocol

⁶ Brief Werkgroep Kinderrechters, 2003.

⁷ Overigens is men niet verplicht de CA in te schakelen bij een internationale kinderontvoering. Het is ook mogelijk dat een achtergebleven ouder zich rechtstreeks tot de rechter wendt met een verzoek tot teruggeleiding. In dat geval komt de CA er in het geheel niet aan te pas.

⁸ Brief van de minister van Justitie aan de Tweede Kamer, d.d. 28 juni 2005.

⁹ Brief van de minister van Justitie aan de Tweede Kamer, d.d. 28 juni 2005.

Internationale Kinderontvoering (ministerie van Justitie, 2000) en geldt zowel voor ontvoeringen uit verdrags- als uit niet-verdragslanden.

De CA heeft de verplichting allereerst te onderzoeken of kan worden bereikt dat het kind vrijwillig wordt teruggegeven dan wel dat een schikking in der minne kan worden bereikt. De CA stuurt de ontvoerende ouder hiertoe een aangetekende brief waarin zij verzoekt om vrijwillige teruggeleiding van het kind en waarin zij laat weten dat een gerechtelijke procedure zal worden ingesteld indien de ontvoerende ouder niet vrijwillig meewerkt aan teruggeleiding van het kind of een andere minnelijke regeling treft. De ontvoerende ouder heeft gemiddeld tien dagen de tijd om te laten weten of hij/zij wil meewerken aan een minnelijke regeling. Indien nodig treedt de CA als tussenpersoon tussen de ouders op. Wanneer het verzoek om vrijwillige terugkeer binnen de gestelde termijn tot niets leidt, stelt de CA een gerechtelijke procedure in, waarbij zij als procesvertegenwoordiger optreedt. De gerechtelijke procedure moet dan leiden tot een beslissing over de terugkeer. Zo nodig kan een omgangsregeling worden getroffen of wordt feitelijke uitoefening van het omgangsrecht mogelijk gemaakt. In geval van een gerechtelijke procedure dient een kind in de gelegenheid gesteld te worden zijn mening kenbaar te maken, tenzij dit in verband met de geestelijke of lichamelijke gesteldheid van het kind niet mogelijk is (art. 13, lid 2 Uitvoeringswet)¹⁰. De gerechtelijke procedure dient als gevolg van het Verdrag binnen zes weken te zijn afgehandeld (art. 11 lid 2, HKOV); de Uitvoeringswet bij het HKOV geeft aan dat de rechter het verzoek met voorrang dient te behandelen.

Uitgaande zaken

Bij kinderontvoeringen naar Nederland heeft de CA een centrale rol; zij is betrokken bij elke stap in het proces en heeft de volledige regie in handen. Bij kinderontvoering vanuit Nederland naar een ander verdragsland is de rol van de CA beperkter. Zij voorziet de verzoeker om teruggeleiding (meestal een ouder) die zich in Nederland bij haar meldt van informatie en geleidt het verzoek door naar de Centrale autoriteit van het land waarnaar het kind is overgebracht. Ook kan zij, indien nodig, rappelleren bij de buitenlandse Centrale autoriteit als zaken niet goed lopen en wijzen op de verplichtingen onder het Verdrag.

Bij kinderontvoeringen naar een niet-verdragsland is door de wet aan de Nederlandse CA een taak opgedragen die geheel vergelijkbaar is met haar taak onder het HKOV. Omdat er in een niet-verdragsland echter geen Centrale autoriteit beschikbaar is waarmee zaken kunnen worden gedaan, is de mogelijkheid om invloed uit te oefenen uiterst beperkt. Het teruggeleidingsverzoek van de CA wordt dan door het ministerie van Buitenlandse Zaken doorgeleid naar de Nederlandse ambassade van het desbetreffende land. Deze biedt het teruggeleidingsverzoek met spoed per diplomatieke nota aan het ministerie van Buitenlandse Zaken aan van het land waarnaar het kind is ontvoerd. Daarbij wordt ook verzocht te handelen in de geest van het HKOV en wordt gewezen op relevante artikelen van het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind.

Zowel bij inkomende- als uitgaande zaken is sprake van een actieve informatievoorziening. De CA en het ministerie van Buitenlandse Zaken (indien betrokken) houden de ouder wiens kind is ontvoerd, op de hoogte van de laatste ontwikkelingen en ondernomen acties.

Gemiddeld komen er bij de Centrale autoriteit jaarlijks rond de honderd verzoeken tot teruggeleiding binnen. Daarvan betreft de meerderheid uitgaande zaken. Voor

¹⁰ Wet van 2 mei 1990 tot uitvoering van het Haagse en het Europese Kinderontvoeringsverdrag, Stb. 202.

de jaren 2003 en 2004 is hieronder aangegeven hoeveel zaken op het gebied van internationale kinderontvoering door de Centrale autoriteit behandeld zijn¹¹:

	2003	2004
Inkomende zaken	26	31
Uitgaande zaken	70	76

1.3 Het belang van het kind

Het HKOV stelt in zijn preambule voorop dat het belang van het kind in alle aangelegenheden betreffende het gezag over kinderen van fundamentele betekenis is. Daarbij acht het HKOV het in het belang van het kind dat deze in geval van internationale kinderontvoering zo spoedig mogelijk terugkeert naar het land van herkomst: het kind dient te worden beschermd 'tegen de schadelijke gevolgen van ongeoorloofde overbrenging of het niet doen terugkeren'. In haar 'explanatory report' haalt Pérez-Vera (1982) een rapport van Dyer¹² (1977) aan, waarin hij benadrukt dat algemeen wordt aangenomen dat het ware slachtoffer van de ontvoering het kind zelf is. Deze lijdt onder de plotselinge verstoring van zijn stabiliteit, het traumatische verlies van het contact met de ouder die (mede)verantwoordelijk is voor zijn/haar opvoeding en de onzekerheid en frustratie die zich voordoen bij de noodzaak zich aan te passen aan een vreemde omgeving. Pérez-Vera wijst er op dat het tot de rechten van het kind behoort dat hij/zij toegang heeft tot zo uitgebreid mogelijke familiebetrekkingen ter bevordering van de ontwikkeling van een stabiele persoonlijkheid.

Algemeen wordt er van uitgegaan dat het niet goed is om een kind plotseling uit zijn vertrouwde omgeving weg te halen (zie onder meer De Hart, 2002). Theorieën over hechting en 'maternal en paternal deprivation' ondersteunen deze opvatting. Bowlby's hechtingstheorie gaat er vanuit dat hechting in de volwassenheid een voortzetting van hechting in de kindertijd is. Met andere woorden, iemand die zich als kind veilig heeft weten te hechten, zou meer kans hebben om zich ook als volwassene veilig te hechten dan iemand die zich als kind onveilig heeft gehecht. Met 'veilig hechten' wordt dan bedoeld dat een kind zich geborgen weet en gevoelens van veiligheid, liefde en vertrouwen heeft. Dergelijke gevoelens kunnen zich volgens Bowlby ontwikkelen wanneer er een voldoende nabije, aandachtige, ontvankelijke, beschikbaar hechtingsfiguur is (zie onder andere Bogaerts, 2003). In overeenstemming hiermee stelt Smis (zie Kockelbergh, 1999) dat 'vroeg verlaten of geplaatste (lees: verplaatste) kinderen' een risicogroep vormen voor het ontwikkelen van een reactieve hechtingsstoornis of het 'affectief verwaarloozingsyndroom', in de vorm van 'deprivatie': het kind heeft wel een tijdlang de ervaring van verbondenheid met een liefdevolle figuur gehad, maar is die voortijdig kwijtgeraakt. Het kind heeft de binding met deze figuur niet verder kunnen realiseren, omdat de hechtingsfiguur al vroeg uit zijn/haar leven verdween. Een dergelijke ervaring kan volgens Smis onder andere leiden tot een onvermogen om vertrouwensvolle relaties aan te gaan en tot het slechts in staat zijn tot oppervlakkige bindingen. Zo bezien kan internationale kinderontvoering worden beschouwd als een risicofactor voor het ontstaan van hechtingsstoornissen.

¹¹ Deze cijfers zijn verkregen van de Centrale autoriteit (Kamerstuk 30072). Vermeld moet worden dat de registratie van de Centrale autoriteit onnauwkeurigheden vertoont: optelling van uitsplitsingen naar verdrags- en niet-verdragslanden komen niet volledig overeen met de gepresenteerde totalen.

¹² Questionnaire and Report on international child abduction by one parent, prepared by Mr. Adair Dyer, Prel. Doc. No. 1, august 1977.

Meer in het algemeen wijzen onder andere Greif & Hegar (1993), Beaumont & McElevavy (1999) en De Hart (2002) er op dat de reactie van een kind op internationale kinderontvoering afhankelijk is van verschillende factoren, zoals de relatie die het kind voor de ontvoering had met beide ouders, de omgeving waarin het kind gedwongen wordt te leven, het gebruik van dwang of geweld, et cetera. De Hart onderscheidt daarbij, in navolging van Wolters (1991)¹³ factoren aan de zijde van het kind en factoren aan de zijde van de ouder. Uit een onderzoek van Greif (2000) waarin ouders zijn ondervraagd over de lange-termijn gevolgen van internationale kinderontvoering, blijkt dat de ontvoering en de naweeën ervan nog lang voelbaar zijn na teruggeleiding van het kind. Een logische conclusie op basis van het voorgaande is daarom dat het in het belang is van het kind dat zo spoedig mogelijk teruggeleiding en daarmee herstel van de oude situatie plaatsvindt. Toch kunnen zich situaties voordoen waarin het concrete belang van het ontvoerde kind zich verzet tegen teruggeleiding. Hiertoe is in het HKOV een aantal 'weigeringsgronden' opgenomen. In het algemeen geldt dat deze gronden restrictief dienen te worden geïnterpreteerd; wanneer is geconstateerd dat de ontvoering of achterhouding ongeoorloofd was in de zin van art. 3 HKOV, dan is het aan de ontvoerende ouder om feiten te stellen die de weigeringsgronden aantonen of aannemelijk maken (Lenters, 2004).

Allereerst kan een verzoek tot terugkeer worden afgewezen wanneer kan worden aangetoond dat een kind is geworteld in zijn nieuwe omgeving. In art. 12, lid 1 van het HKOV wordt gesteld dat een kind onmiddellijk moet worden teruggeleid indien het verzoek om een teruggeleidingsbevel bij de rechtbank is ingediend binnen een termijn van een jaar na de ongeoorloofde meenname of achterhouding. Is deze termijn verstreken, dan geldt volgens lid 2 nog steeds het uitgangspunt van de terugkeer van het kind, tenzij kan worden aangetoond dat het kind inmiddels is geworteld in zijn nieuwe omgeving.

Een verzoek tot teruggeleiding kan voorts worden afgewezen, wanneer aangetoond wordt dat de persoon die de zorg had voor het kind dit gezag niet daadwerkelijk uitoefende ten tijde van de overbrenging of het niet doen terugkeren, of naderhand in deze overbrenging of het niet doen terugkeren had toegestemd of berust (art. 13, lid 1 sub a). Ook wanneer een ernstig risico bestaat dat het kind door zijn terugkeer wordt blootgesteld aan een lichamelijk of geestelijk gevaar, dan wel op enigerlei andere wijze in een ondraaglijke toestand wordt gebracht, kan een verzoek tot teruggeleiding worden afgewezen (art. 13, lid 1 sub b), evenals wanneer het kind zich verzet tegen zijn terugkeer en een leeftijd en mate van rijpheid heeft bereikt, die rechtvaardigt dat met zijn mening rekening wordt gehouden (art. 13, lid 2, HKOV). Tot slot kan de terugkeer van een kind ook worden geweigerd op grond van art. 20 van het HKOV, wanneer deze op grond van de fundamentele beginselen van de aangezochte staat die betrekking hebben op de bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, niet zou zijn toegestaan. Het gaat daarbij om beginselen die wereldwijd algemeen worden aanvaard en die in verscheidene internationale verdragen hun weerslag hebben gevonden (Lenters, 2004).

1.4 Aanleiding tot het onderzoek

In 2002 is een rapport verschenen van 'Defence for Children International' (DCI) en de 'Stichting Gestolen kinderen' over de situatie in Nederland met betrekking tot internationale kinderontvoering¹⁴. Hierin werd een aantal knelpunten gesignaleerd bij het oplossen van internationale kinderontvoeringszaken conform

¹³ Inleiding Prof. Dr. C. J. Wolters tijdens ECB-conferentie in 1991.

¹⁴ "Ontvoering van kinderen, verhalen van ouders" (Bishesar e.a., 2002).

het Haagse Kinderontvoeringsverdrag. Voorbeelden van deze knelpunten hebben betrekking op de informatievoorziening aan (ontvoerende en achtergebleven) ouders en op de mogelijkheden om minnelijke regelingen te treffen. Naar aanleiding van dit rapport is in het voorjaar van 2003 een werkgroep ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van de ministeries van Justitie en Buitenlandse Zaken, de Raad voor de Kinderbescherming, het Korps Landelijke Politie Diensten (KLPD), de rechterlijke macht en vertegenwoordigers van verschillende belangenorganisaties.

Deze werkgroep had als taak het inventariseren van verbeterpunten in de procedures betreffende internationale kinderonvoering en waar mogelijk deze te realiseren. Het resultaat van de werkzaamheden van deze werkgroep is door de minister per brief van 5 april 2005 aan de Tweede Kamer kenbaar gemaakt¹⁵. De door de werkgroep geïntariseerde verbeterpunten (die voor een deel al gerealiseerd of in voorbereiding waren ten tijde van het uitgaan van de brief), betreffen vooral praktische zaken, zoals heldere informatieverschaffing, voldoende deskundigheid bij betrokken instanties (met name politie) en een eenduidig optreden (bijvoorbeeld van politie en OM)¹⁶.

Daarnaast heeft de werkgroep aanbevolen onderzoek te laten verrichten naar de gang van zaken rond internationale kinderonvoering en de rol van de Centrale autoriteit. Naar aanleiding daarvan heeft de Directie Justitieel Jeugdbeleid het WODC verzocht onderzoek te verrichten opdat kan worden gezien of en zo ja, op welke punten het beleid van de Centrale autoriteit aanpassing behoeft.

1.5 Doelstelling en onderzoeksvragen

Doelstelling

Het doel van het onderzoek is verbeterpunten te inventariseren in de uitvoering van het HKOV, die het welzijn van het kind ten goede komen. Het onderzoek dient daartoe:

- inzichten te verschaffen in de gevolgen van internationale kinderonvoering voor het (welzijn van het) kind;
- inzichten te verschaffen in de factoren die een rol spelen bij het al dan niet succesvol reageren op en afhandelen van (dreigende) internationale kinderonvoering.

Het onderzoek richt zich op zes punten die binnen de grenzen van het HKOV in het belang van het welzijn van het kind worden geacht:

- 1 Het afwenden van dreigende internationale kinderonvoering;
- 2 Het bereiken van een schikking in geval van daadwerkelijke internationale kinderonvoering;
- 3 Het snel afhandelen van een internationale kinderonvoeringszaak als deze bij de CA aanhangig is gemaakt;
- 4 Het waarborgen van contact tussen kind en achtergebleven ouder tijdens de procedure;

¹⁵ Brief van de minister van Justitie aan de Tweede Kamer, d.d. 5 april 2005.

¹⁶ Zo is de voorlichtingsbrochure over internationale kinderonvoering geheel herzien, is er een website gerealiseerd en is de opleiding aan de Politieacademie op dit terrein verbeterd. Het beleid van de CA inzake het bereiken van een schikking is aangepast. Ook was er overleg gaande met het Openbaar Ministerie over een eenduidig strafrechtelijk vervolgingsbeleid en was de Centrale autoriteit in samenspraak met de KLPD bezig om een protocol op te stellen voor de politie hoe te handelen in geval van internationale kinderonvoering. Daarnaast wordt gewerkt aan het verbeteren van de contacten met buitenlandse autoriteiten bij internationale kinderonvoering naar niet-verdragslanden.

- 5 Een zorgvuldige teruggeleiding na een rechterlijke uitspraak daartoe;
- 6 Het onderhouden van contact met beide ouders na teruggeleiding.

Onderzoeksvragen

Op grond van het vorenstaande zijn negen onderzoeksvragen geformuleerd:

- 1 Welke factoren spelen een rol bij het afwenden van dreigende internationale kinderontvoering?
- 2 Welke motieven liggen ten grondslag aan een (dreigende) internationale kinderontvoering?
- 3 Welke factoren zijn van belang voor het bereiken van een schikking in internationale kinderontvoeringszaken?
- 4 Welke factoren spelen een rol bij het waarborgen van het contact tussen ouder en kind tijdens de procedure?
- 5 Welke factoren spelen een rol bij het waarborgen van een snelle afhandeling van zaken na het aanhangig maken bij de Centrale autoriteit?
- 6 Welke factoren hebben invloed op het zorgvuldige verloop van teruggeleidingen na een rechterlijke uitspraak daartoe?
- 7 Welke factoren spelen een rol bij het waarborgen van het welzijn van het kind na teruggeleiding?
- 8 Welke aspecten zijn van belang voor een concrete aanpak van internationale kinderontvoering?
- 9 Hoe verloopt de informatievoorziening aan ouders die te maken krijgen met (dreigende) internationale kinderontvoering?

1.6 Methoden van onderzoek

Internationale kinderontvoering is een complex probleem waarbinnen zich op meerdere niveaus complexe processen afspelen. Het is daarbij van belang duidelijkheid te krijgen over de mogelijke oorzaken en de omkadering van het probleem. Ook is het van belang beleid ten aanzien van kinderontvoering helder in beeld te krijgen. Omdat in dit onderzoek vooral de nadruk ligt op het verkennen en het inzichtelijk maken van factoren die van belang zijn bij het waarborgen van het welzijn van het kind bij internationale kinderontvoering, is voor de beantwoording van de onderzoeksvragen gekozen voor een kwalitatieve benadering. Daarbij zijn verschillende informatiebronnen gebruikt.

Er is gebruik gemaakt van zes methoden om de onderzoeksvragen te beantwoorden:

- literatuurstudie,
- interviews met deskundigen en ouders,
- dossierstudie,
- digitale enquêtes,
- rondetafelgesprek,

Deze onderzoeksmethoden zijn ook in deze volgorde toegepast - met uitzondering van de dossierstudie en de digitale enquêtes, die gedeeltelijk parallel hebben plaatsgevonden - zodat de voorgaande bron als input kon dienen voor de informatie die met de daaropvolgende methode zou worden verzameld.

In de *literatuurstudie* zijn kamerstukken, beleidsnotities, artikelen in wetenschappelijke- en vaktijdschriften en relevante websites op het gebied van internationale kinderontvoering bestudeerd.

Er zijn *interviews* gehouden met drie respondenten die uit hoofde van hun beroep te maken hebben met internationale kinderontvoering, te weten een advocaat, een vertegenwoordiger van een belangenorganisatie en vertegenwoordigers van de

Centrale autoriteit, om een verdieping te geven aan het fenomeen internationale kinderontvoering.

Vervolgens zijn op het bureau van de Centrale autoriteit, 30 *dossiers* van internationale kinderontvoeringszaken bestudeerd op grond van een checklist/vragenlijst die vooraf werd opgesteld (zie bijlage 2). Uit een bestand van 102 internationale kinderontvoeringszaken die in 2003 of 2004 zijn afgerond werden deze dossiers geselecteerd, waarbij een onderscheid werd gemaakt tussen:

- inkomende of uitgaande zaak,
- ontvoering naar of van verdragsland versus niet-verdragsland en
- ontvoering naar of van een land binnen Europa of buiten Europa.

Op basis van deze selectie zijn de volgende dossiers geselecteerd:

- tien uitgaande zaken naar een Europees verdragsland,
- vier uitgaande zaken naar een verdragsland buiten Europa,
- vijf uitgaande zaken naar een niet-verdragsland buiten Europa,
- zeven inkomende zaken vanuit een Europees verdragsland,
- drie inkomende zaken vanuit een verdragsland buiten Europa,
- één inkomende zaak vanuit een niet-verdragsland buiten Europa.

Acht zaken uit de steekproef voldeden niet aan het criterium 'afgerond' of bleken niet geschikt te zijn. Er waren verschillende redenen waarom deze zaken niet in aanmerking kwamen: de zaak bleek geen internationale kinderontvoering te betreffen, het dossier was niet beschikbaar, de CA ontving uiteindelijk geen verzoek tot teruggeleiding, de zaak werd niet in behandeling genomen, het verzoek tot teruggeleiding werd ingetrokken, na het verzoek tot teruggeleiding werd niets meer vernomen van de verzoekende ouder waarna de zaak is gesloten, de zaak bleek opgelost via een kort geding dat was aangespannen door de verzoekende ouder en niet door toepassing van het HKOV. Deze acht ongeschikte zaken zijn vervangen door zaken met overeenkomstige onderscheidende kenmerken.

Daarna zijn *vragenlijsten* verstuurd aan dertien respondenten die uit hoofde van hun beroep te maken hebben met internationale kinderontvoeringszaken (zie bijlage 3). De vragen hiervoor zijn opgesteld naar aanleiding van informatie verkregen uit de literatuurstudie en de dossieranalyse. Omdat één van de benaderde respondenten de lijst - in overleg met het WODC- tevens door een collega heeft laten invullen, hebben uiteindelijk veertien personen de vragenlijst ingevuld, te weten: drie advocaten, drie leden van de rechterlijke macht, een medewerker van het KLPD, een medewerker van het ministerie van Buitenlandse Zaken, een medewerker van de Raad voor de Kinderbescherming en vijf medewerkers van verschillende maatschappelijke organisaties.

Vervolgens is een *rondetafelgesprek* gehouden met de respondenten die in een eerder stadium benaderd waren om de vragenlijst in te vullen of deel te nemen aan een interview. In totaal hebben elf respondenten deelgenomen aan het rondetafelgesprek¹⁷. Aan het rondetafelgesprek namen vertegenwoordigers van de volgende instanties cq. personen deel: Defence for Children International, International Social Services, Korps Landelijke Politie Diensten, Raad voor de Kinderbescherming, Stichting Gestolen Kinderen, Stichting De Ombudsman, twee kinderrechtvaarders, ministerie van Buitenlandse Zaken, advocaat, Stichting Lawine en de Centrale autoriteit.

¹⁷ Van de overige genodigden heeft één persoon de uitnodiging afgeslagen omdat hij het 'een herhaling van zetten' vond. De andere vier konden niet aanwezig zijn wegens verplichtingen elders.

Met een rondetafelgesprek kunnen binnen een relatief korte tijd, meningen en opvattingen over een probleem binnen een heterogene groep worden achterhaald. Door de onderzoekers zijn vier stellingen geselecteerd en voorgelegd aan de groepsleden. Deze methode biedt het grote voordeel dat de onderzoekers de deelnemers 'focussen' in de richting die ze op basis van onderbouwde argumenten voor ogen hebben. In een groepsdiscussie kunnen respondenten op elkaar reageren waardoor ketens van associaties, kennis en persoonlijke ervaringen ontstaan. Het nadeel van een groepsgesprek is dat eerder de breedte dan de diepte wordt afgetast. De onderzoeker krijgt zo echter een goed beeld hoe er door de 'buitenwereld' over het onderwerp wordt gesproken, welke denkbeelden er bestaan en welke associaties men aan het onderwerp koppelt.

Tot slot zijn nog *interviews* gehouden met een aantal *ouders* die met internationale kinderontvoering te maken hebben gehad. In deze interviews stond de vraag centraal hoe de informatievoorziening aan de ouders verloopt. Hoewel dit onderwerp in de interviews met de respondenten wel zijdelings aan de orde is gekomen, is ervoor gekozen om ook ouders hierover te bevragen, om er op die manier achter te komen of en in hoeverre de informatievoorziening aan ouders die met internationale kinderontvoering te maken hebben adequaat en voldoende is. Op het bureau van de Centrale autoriteit zijn twaalf recent afgesloten internationale kinderontvoeringszaken geselecteerd waarvan de betrokken ouders vervolgens door de Centrale autoriteit zijn benaderd met het verzoek hun medewerking aan een interview te verlenen. Daarnaast heeft één van de voor het onderzoek geïnterviewde advocaten een voormalige cliënt wiens kind ontvoerd is geweest, bereid gevonden mee te werken aan een interview. De benaderde ouders werd verzocht zelf contact op te nemen met de onderzoekers, om een afspraak te maken en een locatie voor het interview af te spreken. De privacy van ouders die geen medewerking wilden verlenen, bleef hierdoor gewaarborgd. In totaal hebben tien ouders toegestemd in een interview, van wie twee ontvoerende ouders en acht achtergebleven ouders.

1.7 Reikwijdte en beperkingen van het onderzoek

Enkele punten van methodische aard zijn van belang voor de reikwijdte van dit onderzoek. Er is gekozen voor kwalitatief onderzoek omdat de aard van het onderwerp en de vraagstellingen deze benadering vereisen. In dit onderzoek zijn zes verschillende informatiebronnen gebruikt om het fenomeen internationale kinderontvoering te beschrijven. Hoewel hierdoor veel informatie is verkregen over de gang van zaken rond internationale kinderontvoering, zijn algemene gezichtspunten hieruit moeilijk te abstraheren. Gezien de kleine aantallen respondenten is het niet de bedoeling om op basis van de gegevens generaliserende uitspraken te doen. De onderzoeksresultaten hebben dan ook alleen betrekking op de respondenten in het onderzoek, zijn niet representatief voor alle afgehandelde zaken met betrekking tot internationale kinderontvoering, maar geven wel een goed beeld waarover het gaat. Ditzelfde geldt voor de bestudeerde dossiers. Het gaat hier om unieke zaken, die daardoor onderling niet vergelijkbaar zijn en die evenmin te generaliseren zijn. De dossiers bieden vooral inzicht in de uiteenlopende en veelal gecompliceerde situaties waarin de uitvoering van het HKOV plaats heeft.

De gevolgen van internationale kinderontvoering voor het welzijn van het kind kunnen in dit onderzoek slechts globaal in kaart worden gebracht. Om hierover verantwoorde uitspraken te kunnen doen, dient onder andere het psychologisch functioneren van de kinderen te worden onderzocht. Dit vereist een ander type onderzoek.

1.8 Opbouw van de rest van het rapport

In hoofdstuk 2 worden de resultaten beschreven op basis van de informatie die is verkregen uit de dossieranalyse, de interviews met respondenten en ingevulde vragenlijsten. Achtereenvolgens komen de bevindingen met betrekking tot de onderzoeksvragen 1 tot en met 8 (zie paragraaf 1.4) aan de orde. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een samenvatting en conclusies.

In hoofdstuk 3 staan de ervaringen van de ouders centraal. In de interviews met de ouders lag het accent op de informatievoorziening (onderzoeksvraag 9) en daarom is er voor gekozen de resultaten in een apart hoofdstuk te presenteren. Ook dit hoofdstuk zal worden afgesloten met een samenvatting en conclusies.

Tot slot wordt in de slotbeschouwing (hoofdstuk 4) nader ingegaan op de voornaamste bevindingen uit het onderzoek. De resultaten van beide voorgaande hoofdstukken zullen in een bredere context worden geplaatst.

2 De gang van zaken in de praktijk

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek beschreven met betrekking tot de onderzoeksvragen 1 t/m 8 (zie hoofdstuk 1). De bevindingen zijn gebaseerd op de informatie die is verkregen uit de dossieranalyse, interviews met respondenten, ingevulde vragenlijsten en het rondetafelgesprek. De beschreven resultaten zijn daarom voor een groot deel gebaseerd op de ervaringen en meningen van zeventien respondenten die uit hoofde van hun beroep met internationale kinderontvoering te maken hebben. Opgemerkt moet worden dat een deel van deze respondenten vooral kennis en ervaring heeft op specifieke onderdelen van het HKOV. In een aantal gevallen is de vragenlijst daarom op bepaalde onderdelen niet of slechts gedeeltelijk door hen ingevuld.

Achtereenvolgens komen in dit hoofdstuk aan de orde: het afwenden van dreigende internationale kinderontvoering (onderzoeksvraag 1); motieven voor internationale kinderontvoering (onderzoeksvraag 2); het bereiken van een schikking na daadwerkelijke internationale kinderontvoering (onderzoeksvraag 3); contact van het kind met de achtergebleven ouder tijdens de ontvoering (onderzoeksvraag 4); de snelheid waarmee een zaak wordt afgehandeld nadat deze bij de CA aanhangig is gemaakt (onderzoeksvraag 5); de teruggeleiding (onderzoeksvraag 6); contact tussen het kind en beide ouders na teruggeleiding (onderzoeksvraag 7) en aspecten die van belang zijn voor een concrete aanpak (onderzoeksvraag 8).

Het hoofdstuk wordt afgesloten met een samenvatting en conclusies.

2.2 Het afwenden van dreigende internationale kinderontvoering

Zoals in hoofdstuk 1 is beschreven, heeft het HKOV tot doel de onmiddellijke terugkeer te bewerkstelligen van kinderen die ongeoorloofd zijn overgebracht of worden vastgehouden in een 'Verdragsluitende Staat'. Het verdrag is van toepassing op het moment dat er sprake is van internationale kinderontvoering. Soms zijn er echter voorafgaand aan een daadwerkelijke ontvoering, al tekenen die wijzen op een op handen zijnde ontvoering. Voor dit onderzoek zijn alleen dossiers bestudeerd waarbij daadwerkelijk sprake is van een internationale kinderontvoering; de methodiek maakte het niet mogelijk zaken te onderzoeken waarbij uitsluitend sprake was van een dreiging zonder dat er een ontvoering op volgde. In de onderhavige paragraaf wordt beschreven welke gang van zaken wordt gevolgd bij een dreigende ontvoering.

Signalen van dreigende kindervervoering

In vier van de dertig dossiers wordt er melding van gemaakt dat de ontvoerende ouder zijn/haar kind¹⁸ al eerder heeft meegenomen, in sommige gevallen zelfs meerdere keren. Daarnaast blijkt uit drie dossiers dat de achtergebleven ouder voorafgaand aan de daadwerkelijke ontvoering, een melding heeft gedaan van een dreigende ontvoering. In twee gevallen werd daarvoor als reden gegeven dat er concrete dreigingen over ontvoering door de andere ouder werden geuit; in één geval had de andere ouder laten weten plannen te hebben om zich in het buitenland te vestigen.

Volgens de respondenten zijn er verschillende factoren die de kans doen toenemen dat een dreigende ontvoering uitmondt in een daadwerkelijke ontvoering. Hierbij kan grofweg onderscheid worden gemaakt tussen factoren die aan de ouders gerelateerd zijn en 'externe' factoren. Wat de eerstgenoemde groep betreft, neemt volgens de respondenten de kans op een ontvoering toe wanneer ouders niet meer met elkaar in gesprek blijven. Dit geldt ook voor zaken met betrekking tot 'het onvoldoende geïntegreerd zijn in het verblijfslaan van buitenlandse partners' en 'druk vanuit de familie in het land van herkomst'. Ook 'cultuurverschillen' worden als een risicovolle factor beschouwd, wanneer die er toe leiden dat de dreiging met ontvoering onvoldoende serieus wordt genomen of wanneer er daardoor geen gemeenschappelijke basis meer bestaat met betrekking tot opvoeding, gezag en/of geloof. Opgemerkt moet worden dat de genoemde factoren wel enige samenhang vertonen; zo kunnen cultuurverschillen de oorzaak zijn van een gebrekkige integratie en er tevens de reden van zijn dat familie in het land van herkomst druk uitoefent, al kan dit laatste natuurlijk ook met andere aspecten te maken hebben. In feite kunnen bovengenoemde factoren uiteindelijk niet los worden gezien van relatieproblemen.

Wat de groep 'externe factoren' betreft, neemt volgens enkele respondenten de kans op een ontvoering toe wanneer er onvoldoende kennis is over internationale kindervervoering bij ouders of betrokken instanties en wanneer een eenduidig beleid ten aanzien van opsporing en aanhouding ontbreekt. Daarnaast wordt door twee respondenten gewezen op het ontbreken van effectieve mogelijkheden om een kind terug te geleiden uit respectievelijk niet-verdragslanden en Arabische landen (welke laatste veelal tot de niet-verdragslanden behoren), 'waardoor succes verzekerd is'.

Gang van zaken bij een melding van dreigende ontvoering

Uit de bestudeerde dossiers blijkt dat de meldingen bij verschillende instanties of personen werden gedaan: bij advocaten, de rechtbank en bij de politie. In alle gevallen hebben de ouders die melding deden van een dreigende ontvoering, advies gekregen en/of is concrete actie ondernomen. Zo is er in één geval onder meer een verzoek ingediend bij de rechtbank om uitsluitend begeleide omgang toe te staan en om elke aanvraag voor een paspoort voor het kind te weigeren. In de twee andere zaken is de rechter gevraagd een voorlopige voorziening uit te spreken met betrekking tot het feitelijke verblijf van de kinderen. Ook heeft de rechtbank in één van de uitgaande zaken bepaald dat de ouder die met ontvoering dreigde, het paspoort van het kind aan de andere ouder moest geven wanneer hij het kind ophaalde in het kader van de omgangsregeling.

Deze gang van zaken is in overeenstemming met wat de respondenten hierover opmerken. Wanneer een melding van dreigende kindervervoering wordt ontvangen, geven de meeste respondenten (n=11) aan telefonisch advies te verschaffen of de ouder uit te nodigen voor een gesprek. Er wordt informatie verschaft over de gang van zaken, het HKOV en de te volgen procedures. Ook

¹⁸ Gemakshalve wordt bij het bespreken van de resultaten gesproken van 'kind'. Vaak gaat het echter om een ontvoering van meerdere kinderen uit een gezin.

worden praktische tips gegeven, zoals 'het in de gaten houden van de paspoorten'. Meer specifiek geven sommige respondenten aan door te verwijzen naar de CA, een advocaat, de politie of een 'mediator'. Vooral de belangenorganisaties zeggen ook praktische hulp te bieden, bijvoorbeeld in de vorm van bemiddeling of coaching. Leden van de rechterlijke macht geven aan een inschatting te maken van de ernst van de situatie. Dit kan bijvoorbeeld resulteren in een afwijzing van een verzoek tot omgang.

Maatregelen ter afwending van een dreigende ontvoering

De respondenten zijn van mening dat vooral 'bemiddeling' en 'praten met beide ouders' er voor kunnen zorgen dat een dreigende internationale kinderontvoering wordt afgewend. Ook juridische maatregelen kunnen volgens hen nut hebben, met name begeleide omgang (eventueel plaatshebbend in een omgangshuis) of beperking van de omgang, hoewel tegelijkertijd één respondent het nut ervan in twijfel trekt en twee anderen van mening zijn dat beperking van de omgang ook een tegengestelde - negatieve - uitwerking kan hebben. Desgevraagd laten de vertegenwoordigers van de rechterlijke macht weten bij een dreigende kinderontvoering wel eens voorwaarden te stellen aan de omgang, zoals afgifte van het paspoort bij omgang of uitsluitend begeleide omgang. Een dergelijke gang van zaken bleek ook uit de bestudeerde dossiers. Hoewel vaak genoemd als mogelijk effectieve maatregel, wijzen enkele respondenten er op dat beperking van de afgifte van een paspoort of inname van een paspoort weinig zin heeft indien er bij de ontvoerende ouder en/of het kind sprake is van een dubbele nationaliteit. In beleidsmatig opzicht kunnen volgens enkele respondenten voorlichting over de gang van zaken bij internationale kinderontvoering en deskundigheidsbevordering van betrokken instanties bijdragen aan het afwenden van een dreigende kinderontvoering. Tot slot worden uiteenlopende praktische maatregelen aangedragen waardoor een ontvoering voorkomen zou kunnen worden, zoals het kind een eigen vertegenwoordiger toe te kennen die voor zijn belangen opkomt, controle te laten plaatsvinden bij het verlaten van Schengenlanden, de invoering van het Amerikaanse 'Amber Alert Systeem' (waarbij vermissingen met behulp van de media onder de aandacht van het publiek worden gebracht), en verplichte toestemming van de andere ouder indien het kind de grens over zal gaan.

Betrokken instanties

Zoals ook uit het bovenstaande al blijkt, zijn bijna alle respondenten van mening dat vele partijen een rol kunnen spelen bij de preventie van internationale kinderontvoering. Genoemd worden met name: politie, rechterlijke macht, Raad voor de Kinderbescherming, de advocatuur, CA, belangenorganisaties, Maatschappelijk Werk, Bureau Jeugdzorg, ministerie van Buitenlandse Zaken en ambassades ter plekke. Hun taken zouden, in overeenstemming met wat in de voorgaande paragrafen naar voren kwam, uiteen moeten lopen van het geven van voorlichting en advies (niet iedere ouder is zich er bijvoorbeeld volgens een respondent van bewust dat het meenemen van kinderen naar het buitenland strafbaar kan zijn), doorverwijzen naar en informeren van de juiste instanties, bemiddeling, het stellen van voorwaarden en belangenbehartiging. Meer specifiek worden suggesties gedaan als het aanstellen van een vaste contactpersoon op de politiebureaus, het opstellen door de advocatuur van een lijst van advocaten die gespecialiseerd zijn in internationale kinderontvoeringszaken, het inrichten van een centraal meldpunt voor internationale kinderontvoeringszaken, het stellen van voorwaarden door de rechterlijke macht in beschikkingen met betrekking tot teruggeleiding en het opzetten door de politie van een (Europees) waarschuwingssysteem.

2.3 Motieven voor internationale kinderontvoering

Aan iedere internationale kinderontvoeringszaak liggen één of meerdere motieven ten grondslag. Meer inzicht hierin zou aanknopingspunten kunnen bieden met betrekking tot het voorkómen van internationale kinderontvoering. Op basis van kennis over veel voorkomende motieven kan eventueel een passend preventiebeleid worden ontwikkeld en kan beter ingespeeld worden op dreigende internationale kinderontvoering. In onderstaande paragraaf wordt nader ingegaan op (mogelijke) motieven.

Motieven op basis van de dossierinformatie

In bijna tweederde van de bestudeerde zaken (negentien gevallen) blijkt de moeder de ontvoerende ouder te zijn, in de overige elf zaken is de vader degene die zijn kind heeft meegenomen. Kijken we naar de verdeling over inkomende en uitgaande zaken, dan blijkt bij inkomende zaken in zeven gevallen de moeder en in drie gevallen de vader de ontvoerende ouder te zijn. Bij uitgaande zaken liggen deze aantallen op respectievelijk elf en acht. Daarbij is het kind in vijf gevallen meegenomen naar een niet-verdragsland: twee keer door een moeder en drie keer door een vader.

De motieven voor de ontvoering blijven veelal onduidelijk; slechts in veertien van de dertig dossiers is hierover vanuit de kant van de ontvoerende ouder informatie te vinden. Het gaat daarbij om uiteenlopende redenen, waarbij geen duidelijk verband is te vinden tussen de persoon van de ontvoerder en het type zaak (inkomend of uitgaand).

In een aantal gevallen wordt het welzijn van het kind als motief genoemd, maar ook 'geweld in de relatie', het zich niet thuis voelen in het verblijfsland, een gebrek aan perspectief en de wens een nieuw bestaan op te bouwen, al dan niet met een nieuwe partner, komen als motieven naar voren. Opvalt dat de motieven die de achtergebleven en de ontvoerende ouder geven, niet altijd met elkaar in overeenstemming zijn. Waarschijnlijk spelen de meestal aanwezige relatieproblemen tussen de ouders en de belangen die er op het spel staan (met als inzet de zorg te verkrijgen/behouden over het kind) hierbij een rol.

In onderstaand overzicht zijn de motieven voor de ontvoering volgens beide ouders naast elkaar gezet. Dossiers waarin geen informatie over motieven werd aangetroffen zijn in dit overzicht buiten beschouwing gelaten.

Motieven volgens de ontvoerende en achtergebleven ouder per zaak

Motief volgens ontvoerende ouder	Motief volgens achtergebleven ouder
Andere ouder zorgt niet goed voor kinderen **	Poging om op deze wijze politiek asiel te verkrijgen
Poging te ontsnappen aan geweld in relatie* **	Andere ouder heeft psychische problemen; weet daardoor niet goed wat ze doet
Voelt zich geïsoleerd in verblijfsland* **	-
-**	Wraak; wil andere ouder treffen via kind
-.* **	Vertrokken naar nieuwe vriend
Ouder en kinderen voelen zich niet thuis in verblijfsland, problemen kinderen kunnen daar niet behandeld worden* **	-
Politieke spanningen in verblijfsland; financiële moeilijkheden; probleem kind dat behandeling behoeft* **	-
Poging te ontsnappen aan geweld in relatie* **	Andere ouder denkt zo scheiding makkelijker te kunnen regelen.
Kind weghalen uit slechte omstandigheden en betere toekomst bieden**	-
-*	Grootouder wil dat ontvoerende ouder en kind zich vestigen in land van herkomst
-*	Andere ouder wil bij vriend wonen
Wil met vriend nieuwe toekomst in ander land*	-
Wil terug naar land van herkomst; gebrek aan perspectief in verblijfsland*	Andere ouder wil terug naar land van herkomst om verleden te verwerken
Verhuizing was op verzoek van achtergebleven ouder*	-
Poging te ontsnappen aan geweld in relatie; psychische problemen andere ouder*	Andere ouder wil zich bij geloofsgemeenschap aansluiten
Wil leven los van ex-partner, met nieuwe vriend*	Andere ouder wil bij vriend wonen
Ter bescherming van kind en uit angst omgangsregeling te verliezen	-
Wil nieuw bestaan opbouwen in ander land*	Onvrede over bezoeksregeling/omgangsregeling
-*	Andere ouder wil in land van herkomst scheiding aanvragen

- : geen informatie over gevonden

* : ontvoerende ouder is de moeder

** : inkomende zaak

Motieven volgens de respondenten

Naar de mening van de respondenten zijn factoren die samenhangen met relatie- en echtscheidingsproblematiek belangrijke motieven voor internationale kinderontvoering. Van de 84 genoemde motieven kunnen er 32 zonder meer onder deze noemer gerangschikt worden¹⁹, zoals 'geweld in de relatie', 'problemen over de omgangsregeling', 'onvrede over gemaakte afspraken', 'echtscheidingsproblematiek in het algemeen', 'wraak op de andere partner' of 'poging om de andere partner terug te krijgen'.

Ook cultuurverschillen kunnen volgens de respondenten reden zijn om terug te keren naar het land van herkomst met medeneming van het kind (n=15).

Daarnaast wordt een 'gebrek aan perspectief in het verblijfsland' als motief gezien voor internationale kinderontvoering (n=14). Geen werk, het verlies van de verblijfsvergunning, een slechte integratie en een sociaal isolement, zijn bijvoorbeeld factoren die tot dit motief gerekend kunnen worden.

Veel van de genoemde motieven overlappen elkaar, of hangen nauw met elkaar samen. Zo noemt een aantal respondenten (onder andere) als motief het feit dat de ouder 'terug wil naar het land van herkomst' (n=13) of 'zich niet thuis voelt in het verblijfsland' (n=10). De eerdergenoemde factoren zijn in feite een explicitering

¹⁹ De respondenten konden meerdere motieven invullen, vandaar dat het aantal genoemde motieven het aantal respondenten ruimschoots overstijgt.

van deze motieven. In die zin zijn de bovenstaande aantallen niet absoluut. Zoals een respondent opmerkt, liggen aan internationale kindervervoering uiteindelijk altijd relatieproblemen ten grondslag en zijn alle motieven daarvan een afgeleide: ‘... er is namelijk in alle gevallen sprake van echtscheidingsproblemen, een relatie- of machtsconflict waar kindervervoering het middel is om de macht naar zich toe te trekken. Eigenlijk zijn de problemen gelijk aan een ‘gewone’ echtscheidingszaak met Nederlandse partners. Het verschil bij de zaken waar kindervervoering aan de orde komt, is dat een van de ouders uit het buitenland komt. Deze ouder zal bij (problemen rondom) echtscheiding geneigd zijn terug te keren naar zijn/haar land van herkomst’.

2.4 Het bereiken van een schikking na daadwerkelijke kindervervoering

Als gevolg van artikel 7 lid 2 van het HKOV dienen centrale autoriteiten maatregelen te nemen om ‘te verzekeren dat het kind vrijwillig wordt teruggegeven of een schikking in der minne wordt bereikt’. Volgens art. 10 van het HKOV dient eerst te worden getracht om terugkeer van het kind via een minnelijke regeling te bewerkstelligen, alvorens wordt overgegaan tot gerechtelijke actie (Memorie van Toelichting, kamerstuk 20461).

In overeenstemming met het bovenstaande heeft de CA een ‘schikkingsbevorderende attitude’, zoals ook blijkt uit het ‘Protocol Internationale kindervervoering’ (Ministerie van Justitie, 2000). Volgens dit protocol dient de CA de ontvoerende ouder in eerste instantie een aangetekende brief te sturen met het verzoek vrijwillig mee te werken aan teruggeleiding van het kind naar het land van herkomst of te proberen met de achtergebleven ouder alsnog overeenstemming te bereiken over de plaats van het verblijf. In deze paragraaf wordt nagegaan in hoeverre en op welke wijze er in de praktijk getracht wordt een schikking te bereiken.

Procedure

In tien van de elf bestudeerde inkomende zaken²⁰ heeft de CA de ontvoerende ouder een brief gestuurd met daarin het verzoek om het kind vrijwillig terug te laten keren naar het land van herkomst, of te proberen met de achtergebleven ouder alsnog overeenstemming te bereiken over de plaats van het verblijf. In de brief is aan de ontvoerende ouder daartoe in alle gevallen een termijn gesteld. Slechts in één zaak heeft de CA geen poging gedaan om de ontvoering via een minnelijke regeling op te lossen en is men onmiddellijk overgegaan tot het opstarten van een juridische procedure. De reden daarvoor was dat de kans te groot werd geacht dat de ontvoerende ouder anders in de tussentijd met het kind naar een ander land zou vluchten.

Ook de meerderheid van de respondenten (n=14) geeft aan de ouders (altijd) op het belang van een schikking te wijzen, waarbij enkelen van hen opmerken dat dit wel afhankelijk is van de situatie. Zo moet de locatie van de ontvoerder bekend zijn om hem/haar op het belang van een schikking te kunnen wijzen. Ook de vrees dat een ontvoerende ouder zal onderduiken, kan er volgens een vertegenwoordiger van de CA toe leiden dat niet op een schikking wordt gewezen en men in plaats daarvan de betreffende ouder op voorhand laat signaleren. Een dergelijke gang van zaken bleek al uit één van de bestudeerde dossiers en is in overeenstemming met art. 10, lid 2 van de Uitvoeringswet.

²⁰ Bij de uitgaande zaken is niet na te gaan of de CA ter plekke in alle gevallen een dergelijke brief heeft gestuurd. Op grond van het HKOV mag echter wel worden verwacht dat deze of een soortgelijke actie wordt ondernomen.

Gang van zaken op basis van de bestudeerde dossiers

In drie van de dertig bestudeerde zaken is sprake van vrijwillige teruggeleiding, zonder dat in het dossier expliciet melding wordt gemaakt van een poging tot schikking tussen beide ouders. Verder is er één zaak waarin de ouders aanvankelijk geen poging tot schikking hebben ondernomen, maar uiteindelijk tijdens de zitting in hoger beroep alsnog tot overeenstemming zijn gekomen.

In elf zaken (vijf inkomende en zes uitgaande) valt uit de dossierinformatie af te leiden dat er daadwerkelijk een poging tot schikking door de ouders is ondernomen²¹, die in zeven gevallen tot een voor beide partijen aanvaardbare oplossing heeft geleid. In drie van de zeven gevallen is sprake van een vrijwillige terugkeer, in één geval heeft de achtergebleven ouder zich gevestigd in het land waarnaar de andere ouder met het kind was vertrokken. In een andere zaak speelden de leeftijd en de mening van de meegenomen kinderen een dusdanige rol, dat de achtergebleven ouder op advies van de CA en de advocaat het verzoek tot teruggeleiding heeft ingetrokken. In de overige twee zaken is in één geval overeengekomen dat de kinderen bij de ontvoerende ouder bleven, en is in een ander geval via bemiddeling een omgangsregeling tot stand gebracht.

In vier van de zaken waarin het is gelukt tot een minnelijke regeling te komen, valt uit het dossier af te leiden dat daarbij gebruik is gemaakt van bemiddeling, respectievelijk door een familielid, de advocaten van beide ouders, de rechterlijke macht en de Nederlandse ambassade.

In die gevallen waarin de poging om een minnelijke regeling te bereiken op niets is uitgelopen, konden de ouders niet tot overeenstemming komen ofwel vond de achtergebleven ouder dat de poging om tot een minnelijke regeling te komen teveel tijd in beslag nam en werd die daarom afgebroken.

Rol van betrokken instanties

Twaalf van de zeventien respondenten ondernemen vanuit hun functie ook daadwerkelijk stappen om een minnelijke regeling tussen de ouders te bewerkstelligen. De stappen variëren van het leggen van contact met beide ouders of met andere instanties tot het aanbieden van bemiddeling of laten bemiddelen door andere instanties. In de meeste gevallen is sprake van een combinatie van acties.

Veel respondenten geven aan gebruik te maken van bemiddeling om een minnelijke regeling tussen de ouders te bewerkstelligen. Hoe deze bemiddeling er in de praktijk uitziet, blijft op basis van de beschikbare gegevens grotendeels onduidelijk. Een vertegenwoordiger van een belangenorganisatie die zich bezighoudt met uitgaande zaken, vertelt dat er gesprekken met de achtergebleven ouder worden gevoerd, waarna op basis daarvan een 'contract' wordt opgesteld met afspraken en voorwaarden over gezag, omgang, opvoeding en het eventueel afzien van juridische stappen. Dit 'contract' wordt vervolgens voorgelegd aan de ontvoerende ouder.

Bemiddeling blijkt niet uitsluitend voorbehouden aan hierin gespecialiseerde instanties; zowel maatschappelijke organisaties en belangenorganisaties als leden van de rechterlijke macht en de advocatuur geven aan eventueel zelf te bemiddelen tussen de ouders om een oplossing te bereiken. Zo nodig schakelen zij hiervoor (ook) andere instanties in.

²¹ In de overige vijftien zaken is ofwel geen poging tot schikking ondernomen, ofwel valt uit de beschikbare informatie niet af te leiden dat er een dergelijke poging is gedaan, hetgeen overigens niet wil zeggen dat dit dan niet is gebeurd.

Factoren die een schikking bevorderen

Hoewel drie van de respondenten zeggen hier geen inzicht in te hebben, noemen de overigen met name de houding van de ouders (zij moeten in staat en bereid zijn het belang van hun kind te onderkennen en daarnaar te handelen), het maken van goede (eventueel juridisch afdwingbare) afspraken over praktische zaken en het inzetten van bemiddeling of daaraan gerelateerde zaken, als factoren die een schikking kunnen bevorderen. Opgemerkt moet worden dat de genoemde factoren niet los van elkaar (behoeven te) staan; zo kan bemiddeling beschouwd worden als een middel om de beide andere factoren te realiseren.

Twee respondenten menen bovendien dat een 'sterke politieke en diplomatieke druk bij uitgaande zaken naar niet-verdragslanden' van doorslaggevend belang kan zijn en een lid van de rechterlijke macht noemt de leeftijd en inbreng van de kinderen als factor van betekenis. Een aantal van deze factoren is ook terug te vinden in de bestudeerde zaken waarin tot een minnelijke regeling werd gekomen. Voorzover men hier inzicht in heeft zijn de meeste respondenten (n=11) van mening dat het - zeker bij zaken in/uit verdragslanden - mogelijk moet zijn om vaker tot een schikking te komen dan nu het geval is. Om dit te bereiken zou volgens een aantal respondenten meer gebruik moeten worden gemaakt van (vroegtijdige) bemiddeling, waarbij sommigen een rol zien weggelegd voor een op te richten centrum voor internationale kinderontvoering, dat wereldwijd contacten zou moeten onderhouden met gespecialiseerde bemiddelaars. Anderen menen echter dat de CA het initiatief zou moeten nemen in het streven naar een minnelijke oplossing door op dit gebied actiever op te treden. De geïnterviewde vertegenwoordigers van de CA zelf zijn van mening dat de CA uitsluitend een 'schikkingsbevorderende attitude' heeft en in het kader van de uitvoering van het HKOV geen bemiddelingsfunctie kan vervullen. Wel zou het volgens deze respondenten uitmaken wanneer de CA bemiddelaars binnen handbereik zou hebben, die meteen gesprekken met de ouders zouden kunnen voeren.

Factoren die een schikking belemmeren

Zoals te verwachten valt wordt op de vraag welke factoren van invloed zijn op het niet bereiken van een schikking een aantal tegenhangers genoemd van de beschreven positieve factoren. Strijd en onderling wantrouwen van de ouders staan daarom een schikking in de weg. Daarnaast worden praktische belemmeringen genoemd zoals de geografische afstand tussen beide ouders en de tijdrovende bemiddeling die een schikking vereist. Ook culturele verschillen en het opstarten van een juridische procedure of het niet willen intrekken hiervan kunnen volgens enkele respondenten een negatieve invloed hebben.

Sommige respondenten zijn van mening dat het voor het bereiken van een schikking uitmaakt of men met een zaak te maken heeft waarbij een kind naar een niet-verdragsland is meegenomen. In dat geval leidt een ontvoering vaak tot 'uitzichtloze situaties omdat de ontvoerder een veel sterkere positie heeft en bijna ieder juridisch drukmiddel ontbreekt'. De stappen die men in een dergelijk geval neemt om een schikking tussen de ouders te bereiken kunnen daardoor verschillen van de stappen die men in andere zaken neemt. Een respondent merkt op dat in dat soort situaties soms enige creativiteit vereist is: '...Het is mij een keer gelukt om in een niet-verdragsland een beschikking voorlopige voorziening met toewijzing kind aan moeder te 'betekenen' aan de vader-ontvoerder, met goed resultaat, dankzij de verfraaiing van de (echte) beschikking met rode zegellak, rood lint en door "in name of the Queen" te wijzen op de 'sterke arm'. De betreffende respondent voegt daaraan toe dat ook een lokale politieman veel kan bereiken.

2.5 Contact van het kind met de achtergebleven ouder tijdens de ontvoering

Zoals in hoofdstuk 1 al aan de orde is gekomen, is de heersende opvatting dat het voor een kind niet goed is wanneer het contact met één van de ouders plotseling wordt verbroken. Een dergelijke situatie kan tot (psychische) problemen leiden bij het kind. Vanuit die opvatting is het in het belang van het kind dat deze ook tijdens de ontvoering contact blijft houden met de achtergebleven ouder. Op basis van de dertig bestudeerde dossiers blijkt dat er in bijna de helft van de gevallen (dertien zaken) tijdens de ontvoering contact was tussen het kind en de achtergebleven ouder. In elf zaken was er geen contact en in de overige zes zaken is dit op basis van de informatie uit het dossier niet vast te stellen.

Factoren die het waarborgen van contact bevorderen

De respondenten noemen uiteenlopende factoren die ervoor kunnen zorgen dat het contact met de achtergebleven ouder tijdens de ontvoering gewaarborgd blijft. De opstelling van de ouders wordt in dit kader een aantal keren genoemd: beide ouders moeten bereid zijn mee te werken; zij moeten inzien dat het in het belang van het kind is om contact te hebben met beide ouders en dat het belangrijk is dat de ouders het kind geen partij maken in de zaak. Ook het bestaan van (hersteld) vertrouwen tussen de ouders wordt van belang geacht, evenals vertrouwen in de manier waarop de zaak wordt behandeld. Ten aanzien van dit laatste ziet één van de respondenten een belangrijke rol voor de Raad voor de Kinderbescherming weggelegd. De Raad zou daarom ook eerder bij een zaak moeten worden betrokken, aldus deze respondent.

De inzet van bemiddeling en daaraan gerelateerde aspecten als middel om bovengenoemde factoren te bereiken, zouden het waarborgen van contact tussen ouder en kind eveneens kunnen bevorderen en tevens kunnen bijdragen tot een zo optimaal mogelijk contact. Daarnaast wordt een aantal zaken genoemd die in feite als een uitwerking of afgeleide kunnen worden beschouwd van bovengenoemde factoren. Het betreft onder andere het bieden van waarborgen aan de ontvoerende ouder, toezicht door de rechter, goede afspraken tussen partijen, de aanwezigheid van toezicht en controle op afspraken, begeleide omgang en omgangshuizen.

Factoren die het contact belemmeren

Uit de bestudeerde dossiers blijkt dat er in elf zaken tijdens de ontvoering geen contact was tussen het kind en de achtergebleven ouder. Daarvoor zijn uiteenlopende oorzaken: de verblijfplaats van het kind was onbekend, het contact tussen het kind en de achtergebleven ouder werd bewust tegengewerkt door de ontvoerende ouder of er was geen contact mogelijk vanwege het uitblijven van een reactie van de ontvoerende ouder op pogingen tot contact. Daarnaast nam in één zaak de achtergebleven ouder zelf niet de moeite om contact te hebben met het kind en durfde in een ander geval de achtergebleven ouder geen contact te zoeken met het kind omdat zij bang was haar kind daarna nooit meer terug te zien. In één zaak kon op basis van de informatie uit het dossier niet worden achterhaald waarom er geen contact was tussen ouder en kind.

De gevonden redenen voor het uitblijven van contact zijn deels in overeenstemming met wat de respondenten hierover opmerken. Als een van beide ouders niet wil meewerken of als de ouders geen vertrouwen hebben in elkaar en in de betrokken instanties, komt dat het contact tussen ouder en kind niet ten goede. Ook de geografische afstand tussen de achtergebleven ouder en het kind kan volgens enkele respondenten belemmerend werken evenals het ontbreken van mogelijkheden tot bemiddeling en tot begeleide omgang. Datzelfde geldt volgens een respondent voor lopende juridische procedures. Meer algemeen kan in dit verband worden gesproken van 'slechte onderlinge verhoudingen'.

Rol van instanties

In geen van de dossiers wordt betrokkenheid vermeld van een officiële instantie bij het onderhouden van het contact tussen het kind en de achtergebleven ouder. Slechts in één dossier is het contact tussen het kind en de achtergebleven ouder opgelegd door de rechter. In dit geval belemmerde de ontvoerende ouder echter het contact.

In overeenstemming hiermee zien niet alle bevroegde respondenten mogelijkheden voor zichzelf of voor hun organisatie om het contact tussen het kind en de achtergebleven ouder tijdens de ontvoering te bevorderen. Als men wel mogelijkheden ziet, hebben deze voornamelijk betrekking op bemiddeling of het stimuleren van de achtergebleven ouder om contact te zoeken. Ook kan ter terechtzitting, het belang van het contact benadrukt worden of kan om een omgangsregeling worden verzocht.

Ongeveer de helft van de respondenten zegt altijd stappen te ondernemen om het contact tussen de achtergebleven ouder en het kind tijdens de ontvoering te waarborgen, tegenover vier respondenten die dit niet doen. Hoe men dit doet, verschilt van persoon tot persoon: het belang van contact wordt benadrukt, de weigerende ouder wordt er op aangesproken, er wordt advies gegeven, een rechter zegt dat hij van ouders eist dat er contact is en een advocaat probeert te overleggen met de advocaat van de andere ouder. In het geval van de CA verschilt het van zaak tot zaak of er actief getracht wordt het contact tussen ouder en kind te waarborgen en dit geldt eveneens voor twee andere respondenten.

2.6 Het snel afhandelen van bij de CA aanhangig gemaakte zaken

Als gevolg van artikel 1 van het HKOV, heeft het Haagse Kinderontvoeringsverdrag tot doel 'de onmiddellijke terugkeer te verzekeren van kinderen die ongeoorloofd zijn overgebracht of worden vastgehouden in een Verdragsluitende Staat'. Daartoe dienen de Verdragsluitende Staten 'van de snelst mogelijke procedures gebruikt te maken' (art. 2, HKOV). Zo dient een eventuele gerechtelijke procedure binnen zes weken te zijn afgehandeld (artikel 11, lid 2, HKOV) en moet de rechter het verzoek tot terugleiding met voorrang behandelen (artikel 13, lid 2 Uitvoeringswet). Dit geldt eveneens voor de officier van Justitie, wanneer deze door de Centrale autoriteit om medewerking wordt verzocht voor het vinden van de verblijfplaats van een kind in Nederland (artikel 9, lid 2 Uitvoeringswet). De vraag is wat in de praktijk als een 'snelle afhandeling' wordt beschouwd en welke factoren de afhandeling kunnen vertragen c.q. versnellen. In deze paragraaf zal hier nader op worden ingegaan.

Duur van afhandeling

Op basis van de dertig bestudeerde dossiers blijkt dat er gemiddeld 5,5 maanden verstreken tussen het moment dat een zaak bij de Nederlandse CA werd aangemeld en het moment dat de Nederlandse CA het dossier sloot²². In zaken die langer dan zes maanden hebben geduurd, is in de meeste gevallen het instellen van hoger beroep de oorzaak van de lange duur van de zaak. In de overige gevallen loopt de oorzaak uiteen van onduidelijkheid over de verblijfplaats van ouder en kind tot moeizaam contact met de buitenlandse Centrale autoriteit en onduidelijkheid over juridische mogelijkheden. In één geval was 'terugontvoering' de oorzaak van de lange duur van de zaak.

De Nederlandse CA sluit een dossier als het kind terug is in het verblijfsland, als een buitenlandse CA laat weten de zaak te sluiten of als betrokkenen niet meer

²² De duur van afhandeling bij de onderzochte zaken liep uiteen van 1 tot 14 maanden.

reageren op brieven en telefoontjes. Omdat er vaak al enige tijd is verstreken tussen de ontvoering en de aanmelding van de zaak bij de CA en omdat veel zaken een vervolg krijgen in de vorm van een procedure met betrekking tot het gezag, duurt een zaak voor ouders en kind doorgaans langer dan de periode die verstrijkt tussen melding bij de CA en sluiting van het dossier door de CA.

Snelheid van afhandeling bij inkomende- en uitgaande zaken

Op de vraag wanneer een uitgaande zaak als snel afgehandeld kan worden beschouwd, lopen de antwoorden van de respondenten uiteen van drie weken (één keer genoemd) tot een jaar (drie keer genoemd). Vijf respondenten vinden dat een uitgaande zaak snel is afgehandeld wanneer dat binnen twee à drie maanden gebeurt en drie respondenten noemen een periode tussen de drie en de zes maanden. Een aantal respondenten gaat hierbij expliciet uit van de terugkeer van het kind binnen die periode, een aantal anderen geeft dit niet expliciet aan of zegt een zaak ook als afgehandeld te beschouwen wanneer een voor de ouders bevredigende oplossing (anders dan de terugkeer van het kind) wordt bereikt. Met betrekking tot inkomende zaken hanteert een aantal respondenten een kortere tijdsperiode om een zaak als snel afgehandeld te beschouwen. De meeste respondenten die deze vraag beantwoordden (n=6) vinden dat een inkomende zaak als snel afgehandeld kan worden beschouwd wanneer deze binnen twee tot drie maanden is afgerond. Twee respondenten noemen een termijn tussen de drie en zes maanden en twee respondenten vinden dat een inkomende zaak snel is afgehandeld wanneer dat tussen de drie en de zes weken gebeurt. De overige respondenten hebben zich niet over deze vraag uitgelaten, doorgaans omdat zij niet betrokken zijn bij inkomende zaken.

Op basis van de dertig bestudeerde dossiers bestaan er geen aanwijzingen dat uitgaande zaken gemiddeld langer duren dan inkomende zaken: beide duren gemiddeld 5,5 maanden. Hierbij dient te worden opgemerkt dat vooral het aantal inkomende zaken bijzonder klein is (n=11) en ook het aantal uitgaande zaken is niet bijzonder groot (n=19). Deze gemiddelden dienen daarom met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd en er kunnen dan ook geen harde uitspraken worden gedaan over de gemiddelde tijd die verstrijkt in inkomende en uitgaande zaken. Vanwege de kleine aantallen kan evenmin verder worden uitgesplitst naar verdrags- en niet-verdragslanden.

Factoren die een snelle afhandeling belemmeren

Volgens de respondenten staan tal van factoren een snelle afhandeling van uitgaande zaken in de weg. Het meest genoemd worden de kosten van procedures in het buitenland en het ontbreken van betaalbare rechtshulp in het buitenland. Een tweede reden die door verschillende mensen wordt genoemd is de 'bureaucratische rompslomp' in Nederland en in andere betrokken landen. Twee respondenten zijn van mening dat de Nederlandse CA te weinig mensen heeft om voldoende tijd te besteden aan uitgaande zaken.

Factoren die een snelle afhandeling van inkomende zaken in de weg staan, hebben volgens de respondenten te maken met juridische procedures, onwil van de ontvoerende ouder, trage communicatie tussen betrokken instanties en onduidelijkheid over de feitelijke bedoelingen van betrokkenen (alle twee of drie keer genoemd). Enkele respondenten noemen in dit verband ook de brief die de CA aan de ontvoerende ouder stuurt (zie ook paragraaf 2.2.3). Eén van hen noemt het aanbod tot bemiddeling dat in deze brief wordt gedaan 'inhoudsloos', de ander is van mening dat de werkwijze op zichzelf (een brief sturen met een antwoordtermijn en vervolgens een herinnering versturen) vertragend werkt.

Factoren die een snelle afhandeling bevorderen

Het lijkt erop dat de bevroegde respondenten vooral van mening zijn dat uitgaande zaken sneller afgehandeld zouden moeten worden. Een meerderheid van de respondenten (n=12) geeft suggesties op de vraag hoe uitgaande zaken in de toekomst sneller afgehandeld zouden kunnen worden terwijl ongeveer de helft van de respondenten (n=8) dit doet voor inkomende zaken. Van deze laatste groep is de helft daarbij van mening dat de afhandeling van inkomende zaken op het moment snel genoeg verloopt. Het is interessant om hierbij op te merken dat de afhandeling van de in het dossieronderzoek bestudeerde inkomende en uitgaande zaken gemiddeld even veel tijd in beslag nam.

Om uitgaande zaken in de toekomst sneller te laten afhandelen, ziet een aantal respondenten (n=5) met name een taak voor de Nederlandse CA weggelegd. Hiermee doelt men dan vooral op uitbreiding van de bemiddelende rol van de CA of op een actievere instelling van de CA. De CA zelf is van mening dat uitgaande zaken sneller afgehandeld kunnen worden als een aantal buitenlandse centrale autoriteiten zou 'moderniseren'. Meer kennis over de informatie die nodig is om in verschillende landen een procedure te starten en de ontwikkeling van een uniforme aanpak zouden hiertoe eveneens kunnen bijdragen.

Zoals hiervoor opgemerkt vindt de helft van de respondenten die zich hebben uitgelaten over de vraag wat er moet gebeuren om inkomende zaken sneller af te handelen, dat dit op het moment al snel genoeg gaat. Twee respondenten benadrukken het belang van bemiddeling en één respondent vindt dat de CA tegelijk met het versturen van de brief aan de ontvoerende ouder een verzoek tot teruggeleiding van het kind bij de rechter zou moeten indienen. Ook hier wordt gemeld dat de verschillende centrale autoriteiten van elkaar zouden moeten leren en meer ervaringen zouden moeten uitwisselen.

2.7 Teruggeleiding van het kind

De CA draagt zorg voor daadwerkelijke teruggeleiding (De Bruijn-Lückers, e.a., 2000).

Hoe aan deze teruggeleiding wordt vormgegeven, zal per zaak verschillen. Indien de ouders zelf de terugkeer van het kind zijn overeengekomen, mag verwacht worden dat zij ook in onderling overleg regelen wanneer het kind terugkeert en wie het kind bij de terugkeer begeleidt. In geval van een teruggeleidingsbevel kan een datum worden gesteld voor welke het kind moet zijn teruggekeerd in het land van herkomst. Wanneer de ontvoerende ouder niet vrijwillig wil meewerken aan het teruggeleidingsbevel, kan op grond van art. 812, wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering de 'sterke arm' door de CA worden ingeschakeld. Bovendien kan de rechter in de overwegingen van een beschikking over teruggeleiding aan de centrale autoriteiten vragen om op grond van art. 7, lid 2 sub h van het HKOV te bewerkstelligen dat bij terugkeer van het kind naar het land van herkomst adequate huisvesting, opvang en begeleiding van dat kind wordt gerealiseerd. Doel daarvan is dat het kind dan zonder gevaar kan terugkeren (Lenters, 2004). In het navolgende wordt beschreven op welke wijze de teruggeleiding in de praktijk verloopt.

Gang van zaken rond teruggeleiding

Uit bestudering van de dossiers blijkt dat in zeventien gevallen teruggeleiding van het kind heeft plaatsgevonden, hetzij op basis van bereikte overeenstemming tussen de ouders, hetzij op basis van een gerechtelijke uitspraak. Het betreft daarbij vijf (van de in totaal elf) inkomende zaken en twaalf (van de in totaal 19) uitgaande zaken. Daarnaast heeft de rechter in één uitgaande zaak wel de teruggeleiding gelast, maar is in het dossier geen informatie te vinden over het

verdere verloop hiervan, waardoor het onduidelijk blijft of er daadwerkelijk teruggeleiding heeft plaatsgevonden. In een ander geval is het kind door de verzoekende ouder 'terug ontvoerd' naar Nederland en was teruggeleiding derhalve niet meer nodig. In de zaken waarin sprake was van een ontvoering naar een niet-verdragsland (n=5) is in alle gevallen teruggeleiding gerealiseerd.

In de overige elf bestudeerde zaken zijn de ouders tot een andere oplossing gekomen (de achtergebleven ouder heeft zich bijvoorbeeld gevestigd in het land waar het kind verblijft) en/of is het verzoek tot teruggeleiding - al dan niet op procedurele gronden - ingetrokken of (in drie gevallen) afgewezen.

In de dossiers wordt weinig informatie gevonden over de gang van zaken rond teruggeleiding. Wanneer de teruggeleiding via een gerechtelijke uitspraak is bevolen, is soms ook een termijn gesteld waarbinnen het kind teruggeleid moet worden naar het land van herkomst. In vier zaken betreft dit een termijn van twee tot drie weken vanaf de dag waarop de beschikking betekend is, in één zaak wordt 'de onmiddellijke teruggeleiding' bevolen.

Betrokken instanties

De dossiers bieden weinig informatie over bij de teruggeleiding betrokken instanties. In vier zaken valt af te leiden dat er ook anderen dan de ouders bij de teruggeleiding zijn betrokken: zo is in één zaak de directeur van de school in het land van herkomst de kinderen samen met de achtergebleven ouder komen halen. In een ander geval bleek de ontvoerende ouder met het kind te zijn verdwenen op de dag waarop de teruggeleiding moest plaats hebben, waarna het openbaar ministerie een bevel tot opsporing en strafvervolging heeft doen uitgaan en de overdracht van het kind aan de achtergebleven ouder uiteindelijk onder toezicht van de politie heeft plaatsgevonden. In een derde zaak betaalde de Nederlandse ambassade het vliegticket voor het kind en heeft zij het kind overgedragen aan de achtergebleven ouder. In de vierde zaak tenslotte, regelde het ministerie van Buitenlandse Zaken de teruggeleiding, samen met Bureau Jeugdzorg, die als gezinsvoogdij-instelling bij de zaak betrokken was. Van de respondenten geeft de meerderheid (n=9) aan nooit of meestal niet bij de teruggeleiding betrokken te zijn, wat zou kunnen verklaren waarom in de dossiers zo weinig informatie over bij de teruggeleiding betrokken instanties is te vinden. Zes respondenten zeggen dat hun betrokkenheid per zaak verschilt. Ook de vorm van de betrokkenheid varieert: belangenorganisaties en maatschappelijke instanties geven vooral advies en één van hen zegt in uitzonderlijke gevallen de terugkeer te financieren; het ministerie van Buitenlandse Zaken verschaft zo nodig reisdocumenten of een visa en zorgt ervoor dat het vertrek van een kind - indien het alleen reist - probleemloos verloopt. Een advocaat meldt dat hij zo nodig bemiddelt, coördineert of uitleg verschaft. Alleen de CA is - als aanspreekpunt - altijd bij de teruggeleiding betrokken. Zij schakelt zo nodig het OM in en probeert al voor er een bevel tot teruggeleiding ligt afspraken te maken over de terugkeer (bijvoorbeeld op het gebied van huisvesting en financiële zaken).

Factoren die een zorgvuldige teruggeleiding bevorderen

Voor een zorgvuldige teruggeleiding zijn volgens de respondenten vooral zaken van belang die het welzijn van het kind betreffen: deze zou goed voorbereid moeten worden, het contact tussen de ouders en het kind zou gewaarborgd moeten zijn, er zou sprake moeten zijn van een omgangsregeling met de ontvoerende ouder en de noodzakelijke faciliteiten zouden geregeld moeten zijn. Tevens zijn enkele respondenten van mening dat er aandacht moet zijn voor de positie van de ontvoerende ouder. Zo zou er duidelijkheid moeten zijn over zijn/haar situatie na terugkeer en er zou geen strafvervolging moeten plaatsvinden. Volgens één respondent zou de CA uit het land van herkomst (meer) informatie moeten

verschaffen over de praktische en juridische positie van de ontvoerende ouder bij terugkeer naar dit land en een andere respondent ziet een rol weggelegd voor een ombudsman, die naar de problemen van de terugkerende ouder kijkt. Overigens merkt een vertegenwoordiger van de CA op dat een gedwongen teruggeleiding als gevolg van het niet meewerken van de ontvoerende ouder weinig voorkomt. Ook een betere afstemming tussen de betrokken partijen en duidelijkheid over de kosten van de teruggeleiding en van eventuele gerechtelijke procedures na terugkeer in het land van herkomst zouden een zorgvuldige teruggeleiding kunnen bevorderen. Zowel deze laatste als andere van de bovengenoemde aspecten zijn samen te voegen onder de noemer 'voorlichting'.

Instanties die kunnen bijdragen aan een zorgvuldige teruggeleiding

Tien van de zeventien respondenten vinden dat er partijen zijn die (vaker) bij de teruggeleiding betrokken zouden moeten worden. Tal van instanties worden genoemd, waaronder hulpverleningsorganisaties en overheidsinstanties als politie, rechterlijke macht, ministerie van Buitenlandse Zaken en Nederlandse ambassades.

Ter bevordering van een zorgvuldige teruggeleiding suggereert een vertegenwoordiger van een belangenorganisatie om een centrum voor internationale kinderontvoering op te richten, dat een coördinerende rol zou kunnen vervullen. Verder ziet men onder meer een rol weggelegd voor bemiddelende instanties en voor de rechterlijke macht (beide zes keer genoemd). Eerstgenoemde instanties zouden zowel tijdens als na de teruggeleiding kunnen bemiddelen bij het maken van afspraken over gezag en omgang en bij gerechtelijke procedures rond scheiding en gezag. De rechterlijke macht zou (betere en afdwingbare) afspraken tussen de ouders kunnen opnemen in de beslissing over het verzoek tot teruggeleiding en zich moeten verzekeren van een verantwoorde teruggeleiding. Zo zou de rechterlijke macht volgens één van zijn leden 'actiever moeten zijn en eventueel collega's in een terugontvangend land moeten benaderen voor overleg'.

Desgevraagd geven leden van de rechterlijke macht te kennen dat het in ieder geval mogelijk is in de overwegingen bij de beschikking voorwaarden te stellen aan de teruggeleiding, hoewel één van hen daaraan toevoegt dat het de vraag is of dergelijke voorwaarden te handhaven zijn; de rechtbank die de uitspraak doet kan immers geen toezicht houden op de naleving van deze voorwaarden in het land van herkomst. Deze respondent geeft daarom de voorkeur aan het opstellen van een 'terugkeerovereenkomst' tussen de partijen (CA en de ouders), waaraan ook de terugontvangende staat zich gebonden voelt. Een andere respondent zegt zeer terughoudend te zijn met het stellen van voorwaarden aan de teruggeleiding, omdat hij van mening is dat de wijze van teruggeleiding in beginsel door de uitvoerende macht - de CA - hoort te worden bepaald. Voorzover men wel eens voorwaarden bij de beschikking heeft gesteld, betreffen deze onder andere het niet strafrechtelijk vervolgen van de ontvoerende ouder in het land van herkomst; de achtergebleven ouder verplichten omgang met de ontvoerende ouder toe te staan en teruggeleiding pas te laten plaatsvinden als de verzoekende ouder woonruimte heeft gerealiseerd.

Factoren die een zorgvuldige teruggeleiding belemmeren

Zoals te verwachten valt, zijn de factoren die geacht worden een zorgvuldige teruggeleiding van het kind in de weg te staan, omgekeerd aan de eerdergenoemde 'terugkeerbevorderende' aspecten. Het niet goed voorbereiden van het kind op de terugkeer, niet-meewerkende ouders, het ontbreken van financiële middelen bij de ouders of bij betrokkenen, een slechte positie van de ontvoerende ouder bij terugkeer en een onvoldoende afstemming van betrokken partijen worden alle beschouwd als factoren die een zorgvuldige teruggeleiding in de weg staan. Ook

het functioneren en de attitude van (overheids)instanties kunnen een obstakel vormen volgens verschillende respondenten. Men noemt in dat verband een te passieve opstelling of te juridische benadering van/door de CA, onvoldoende deskundigheid bij de rechterlijke macht, bureaucratische rompslomp en onvoldoende communicatie vanuit overheidsorganen.

2.8 Welzijn van het kind na teruggeleiding

Volgens het Protocol Internationale kinderontvoering (Ministerie van Justitie, 2000) is het verzoek tot teruggeleiding afgedaan na feitelijke teruggeleiding. Daarmee stopt formeel dus ook de bemoeienis van de CA. Dit wil echter niet zeggen dat de problemen die de oorzaak voor de ontvoering vormden, ook opgelost zijn. Vaak worden er na de ontvoering nog juridische procedures gevoerd met betrekking tot gezag en omgang.

De vraag is of en op welke wijze de ontvoering en de daaropvolgende gang van zaken invloed hebben op het welzijn van het kind nadat het is teruggeleid naar het land van herkomst en het kind weer in zijn eigen vertrouwde omgeving verkeert. Zoals een respondent opmerkt: 'het is relevant om te zien wat een kind heeft overgehouden aan een ontvoering. Komen er bijvoorbeeld veel kinderen onder toezicht te staan? Binnen het systeem zou hier meer aandacht aan geschonken kunnen worden ...'.

In onderstaande paragraaf wordt beschreven of en in hoeverre er zicht is op het welzijn van het kind na teruggeleiding.

Zicht op het welzijn van het kind na teruggeleiding

Er is nauwelijks informatie over het welzijn van het kind na teruggeleiding. Dit blijkt zowel uit de dossiers als uit de raadpleging van respondenten.

Wanneer in de dossiers wel informatie wordt gevonden (in zes zaken), is deze over het algemeen summier of heeft slechts indirect betrekking op het welzijn van het kind, bijvoorbeeld doordat er informatie wordt gegeven over de verblijfplaats van het kind. Zo verblijft na terugkeer één kind in een crisisopvang en een ander in een pleeggezin. Ook is in één geval de oude omgangsregeling zoals die voor de ontvoering gold, weer van kracht. Slechts in een drietal zaken wordt (summier) informatie gevonden over het welbevinden van het kind of over het gedrag van het kind na de ontvoering.

Van de respondenten laten er negen weten geen zicht te hebben op het welzijn van het kind na teruggeleiding, vier geven aan een 'beetje' zicht te hebben, drie stellen dat het zicht op het welzijn van het kind varieert per zaak en slechts één respondent (een vertegenwoordiger van een maatschappelijke organisatie) zegt goed zicht te hebben op het welzijn van het kind na teruggeleiding.

Gewenst zicht op het welzijn van het kind na teruggeleiding

Voorzover men daar een uitspraak over doet, zijn zes respondenten van mening dat zij (meer) zicht zouden moeten hebben op het welzijn van het kind na teruggeleiding. Meest genoemde argumenten hiervoor zijn dat het belangrijk is met het oog op (de beoordeling van) toekomstige zaken en het opstellen van toekomstig beleid. Ook biedt het de mogelijkheid tot nazorg, iets waar nu volgens een deskundige vaak weinig van terecht komt. Eén respondent is van mening dat zij via haar werk als advocaat (door het voeren van vervolgpcedures) voldoende mogelijkheden heeft om op de hoogte te zijn van het welzijn van het kind en vier respondenten vinden niet dat zij (meer) zicht zouden moeten hebben, omdat zij slechts een marginale rol vervullen of hun taak dit niet met zich meebrengt.

Rol van instanties

De meerderheid van de respondenten (n=12) is van mening dat andere instanties wel (meer) zicht zouden moeten hebben op het welzijn van het kind. Men wijst daarbij met name op de CA, vanuit haar verantwoordelijkheid voor de terugleidingen, en op de Raad voor de Kinderbescherming en andere jeugdbeschermingsinstanties (beiden vijf keer genoemd). Zij zouden moeten nagaan hoe het gezin en kind na terugleiding functioneren en de Raad zou eventueel nazorg moeten bieden.

De rechterlijke macht en belangenorganisaties worden eveneens - zij het in iets mindere mate - genoemd. De eerste, opdat zij zo nodig beslissingen kan nemen ter bescherming van het kind en de laatste in verband met het bieden van nazorg. Deze nazorg zou volgens één van de respondenten ook door een op te richten 'centraal meldpunt internationale kinderontvoering' geboden kunnen worden. Een vertegenwoordiger van de CA onderschrijft het belang van nazorg, maar vraagt zich wel af of deze onder de doelstellingen van het HKOV valt of dat er dan eigenlijk een verdragswijziging nodig is.

Factoren die van invloed zijn op het welzijn van het kind na terugleiding

Volgens de respondenten is het voor het welzijn van het kind na terugkeer vooral van belang dat het kind contact heeft met beide ouders en dat er een goede regeling is ten aanzien van gezag en omgang, waarbij het voeren van gerechtelijke procedures zoveel mogelijk beperkt blijft. In het verlengde hiervan wordt het belangrijk gevonden dat ouders met elkaar blijven praten. Ook opvang en begeleiding kunnen, indien nodig, volgens een aantal respondenten bijdragen aan het welzijn van het kind.

Een scheiding van het kind van de verzorgende ouder heeft echter een negatieve invloed op het welzijn van het kind. Een respondent merkt in dit verband op dat er na terugkeer eigenlijk een verplicht 'bemiddelings-traject' voor ouders zou moeten zijn.

2.9 Concrete aanpak van internationale kinderontvoering

Van de zeventien respondenten die in een eerder stadium van het onderzoek waren geïnterviewd of een vragenlijst hadden ingevuld, hebben er elf deelgenomen aan een rondetafelgesprek. Met dit gesprek werd beoogd (nadere) informatie te verkrijgen over aspecten die van belang worden geacht voor een concrete aanpak van internationale kinderontvoering. Hiertoe is een viertal stellingen geformuleerd waarover door de aanwezigen is gediscussieerd. In het navolgende worden per stelling de uitkomsten van de discussie besproken.

Stelling 1: Bemiddeling bij internationale kinderontvoeringszaken is praktisch onmogelijk

De respondenten onderkennen dat er praktische bezwaren kleven aan bemiddeling bij internationale kinderontvoering. Vooral de tijdsduur die er mee is gemoeid en de vaak grote geografische afstand tussen de ouders vormen een probleem. Daarbij maakt het uit of er een 'stok achter de deur' is, in de vorm van gerechtelijke procedures waarmee gedreigd kan worden als ouders niet willen meewerken. In die zin is de verwachting dat bemiddeling minder succes zal hebben in zaken waarbij de ontvoerende ouder met het kind naar een land is vertrokken dat niet is aangesloten bij het HKOV (een zogenaamd 'niet-verdragsland'). Een vertegenwoordiger van een maatschappelijke organisatie laat weten in dit soort gevallen 'co-mediation' toe te passen: beide ouders krijgen een bemiddelaar, die namens de ouders overleggen. Daarbij is de bemiddelaar voor de ontvoerende

ouder indien mogelijk afkomstig uit het land waarnaar de ontvoerende ouder is vertrokken. Deze aanpak werkt volgens hem goed.

Ondanks de geschetste praktische bezwaren zijn de respondenten het er over eens dat bemiddeling wel mogelijk is en een belangrijke rol kan spelen bij het oplossen van problemen rond de teruggeleiding en de situatie na de ontvoering. Daarbij moet per individuele zaak worden bekeken hoe er het beste te werk kan worden gegaan. Vanwege de beperkte tijd die er voor bemiddeling bij ontvoeringszaken voorhanden is zou de bemiddeling meteen na melding in gang moeten worden gezet. In voorkomende gevallen kan daarbij gebruik gemaakt worden van het boven geschetste 'co-mediation' model. Ook zien enkele respondenten een rol weggelegd voor een op te richten 'expertisecentrum'. De CA is hiervoor in ieder geval niet de aangewezen instantie volgens een vertegenwoordiger, aangezien zij 'partij' is in de teruggeleidingsprocedure.

Stelling 2: De uitvoering van het HKOV verloopt prima!

Verschillende respondenten onderschrijven deze stelling en zijn van mening dat de uitvoering door de Nederlandse CA snel en deskundig verloopt. Toch is er ook kritiek. Zo merkt een van de respondenten op dat er onvoldoende wordt nagegaan of toezeggingen aan de ontvoerende ouder na terugkeer naar het verblijfsland wel worden gerealiseerd. Een lid van de rechterlijke macht merkt naar aanleiding daarvan op dat er ten behoeve van dit soort zaken een 'liaisonrechter' is aangesteld, die contacten onderhoudt met buitenlandse collega's.

Een deel van de respondenten is de mening toegedaan dat de CA kampt met een 'imagoprobleem': men wordt gezien als te weinig menselijk, strikt zakelijk en voor Nederlandse ouders die hun kind vanuit het buitenland naar Nederland ontvoeren, is het onbegrijpelijk dat 'hun land' de achtergebleven ouder bijstaat.

Toch zijn de respondenten het er over eens dat het geen zin heeft de rol van procesvertegenwoordiger bij de CA weg te halen en ergens anders neer te leggen, zoals in verschillende andere landen het geval is. Een verandering van de structuur biedt volgens hen niet de oplossing. Enkele respondenten zijn van mening dat het probleem in het HKOV zelf schuilt: het verdrag stamt uit 1980 en is op sommige punten misschien wat achterhaald. Zo merkt een respondent op dat de doelgroep is veranderd: het verdrag is volgens hem oorspronkelijk in het leven geroepen om kinderen terug te brengen die door hun vader 'van de moederschoot waren losgerukt'.

Stelling 3: Een expertisecentrum voegt niets toe aan een betere uitvoering van het HKOV

De respondenten onderschrijven deze stelling niet en zijn het er over eens dat een op te richten expertisecentrum voor internationale kinderontvoering in een behoefte voorziet. Over de precieze invulling lopen de meningen uiteen, wel is men het er over eens dat er sprake moet zijn van een internationaal kenniscentrum dat netwerken onderhoudt en toegankelijk is voor zowel professionals als ouders.

Een respondent merkt op dat een dergelijk expertisecentrum ook zou moeten voorzien in bemiddeling. Bovendien zou een aan het expertisecentrum gekoppeld omgangshuis preventief kunnen werken ten aanzien van internationale kinderontvoering. Anderen achten een dergelijke koppeling niet noodzakelijk, maar onderschrijven wel het belang van omgangshuizen met betrekking tot het voorkomen van internationale kinderontvoering. Ouders kunnen daar hun kind ontmoeten in het kader van een omgangsregeling. Opgemerkt wordt dat er in Nederland al heel wat omgangshuizen bestaan, maar dat een structurele financiering ervan ontbreekt.

Door een belangenorganisatie is al een plan voor een expertisecentrum uitgewerkt. In dit plan is niet voorzien in veel medewerkers; het gaat er volgens een

vertegenwoordiger van deze organisatie om dat er een inventarisatie plaatsvindt van wat er aan de hand is en dat er binnen 24 uur actie kan worden ondernomen, door bijvoorbeeld door te verwijzen naar de juiste instanties. Belangrijk is dat het expertisecentrum weet waar zich kennis bevindt op het gebied van internationale kinderonvoering en dat deze kennis wordt gebundeld. Op dit moment is de kennis op dit gebied nog te zeer versnipperd.

Stelling 4: Naar Nederland teruggeleide kinderen dienen onder toezicht te worden gesteld

De respondenten voelen er niets voor om naar Nederland teruggekeerde kinderen onder toezicht te stellen. Men is het er echter wel over eens dat het belangrijk is dat eventueel nazorg geboden kan worden, zowel ten aanzien van inkomende als uitgaande zaken. De vraag is hoe deze nazorg geregeld kan worden. Verschillende respondenten zien ook hier een rol weggelegd voor het eerdergenoemde expertisecentrum. Hier zou kennis moeten worden verzameld over het welzijn van het kind na teruggeleiding, om op basis daarvan vorm te kunnen geven aan nazorg. Ook omgangshuizen kunnen een rol spelen in het kader van nazorg: via deze voorzieningen kan het contact tussen kind en ontvoerende ouder gewaarborgd worden, wat van belang is voor het welzijn van het kind. Ten aanzien van uitgaande zaken merkt een vertegenwoordiger van een maatschappelijke organisatie op dat het Haagse Kinderbeschermingsverdrag van 1996 hier wellicht mogelijkheden biedt met betrekking tot nazorg: de rechter kan volgens dit verdrag een rechter uit het land waarnaar het kind is teruggeleid (mits aangesloten bij het verdrag) verzoeken om het kind te volgen.

2.10 Samenvatting en conclusies

In dit hoofdstuk zijn alle onderzoeksvragen met betrekking tot de uitvoering van het HKOV aan bod gekomen, met uitzondering van de vraag hoe de informatievoorziening aan ouders verloopt. Deze vraag wordt in het volgende hoofdstuk beantwoord.

In het onderstaande worden de gevonden resultaten samengevat en enkele conclusies getrokken. Daarbij wordt er op gewezen dat de bevindingen betrekking hebben op een beperkt aantal respondenten en dossiers, waardoor het niet verantwoord is hierover generaliserende uitspraken te doen.

Dreigende internationale kinderonvoering

Hoewel een 'dreigende internationale kinderonvoering' in de bestudeerde dossiers niet vaak naar voren komt, zijn wel alle respondenten bekend met dit verschijnsel. Volgens hen neemt de kans dat een dreigende ontvoering uitmondt in een daadwerkelijke ontvoering toe, wanneer ouders niet meer met elkaar in gesprek blijven. Daarnaast kunnen volgens hen zaken met betrekking tot onvoldoende integratie in het verblijfsland, druk die door familie in het land van herkomst wordt uitgeoefend of cultuurverschillen hiertoe leiden, evenals 'externe' factoren, zoals het ontbreken van voldoende kennis op het terrein van internationale kinderonvoering bij betrokken instanties of het ontbreken van een eenduidig opsporings- en aanhoudingsbeleid op dit gebied. Daarentegen zouden vooral gesprekken met beide ouders en de inzet van 'bemiddeling' een dreigende internationale kinderonvoering kunnen afwenden. Ditzelfde geldt voor de toepassing van juridische maatregelen als begeleide omgang of beperking van de omgang en praktische maatregelen, waaronder het innemen van de paspoorten van de betreffende ouder en het kind. Hierbij moet echter wel worden bedacht dat uit het dossieronderzoek blijkt dat eerstgenoemde maatregelen tegelijkertijd een reden kunnen zijn om tot internationale kinderonvoering over te gaan en dat

laatstgenoemde maatregel niet waterdicht is wanneer de ouder en het kind een dubbele nationaliteit bezitten. Zij kunnen dan alsnog op de overgebleven paspoorten het land uit.

Tot slot zouden deskundigheidsbevordering van betrokken instanties en voorlichting over de gang van zaken bij internationale kinderontvoering kunnen bijdragen aan een (meer) adequaat optreden bij een melding van dreigende kinderontvoering. De meeste van de genoemde maatregelen worden eveneens aanbevolen door de Haagse Conferentie (2005) ter voorkoming van internationale kinderontvoering.

Motieven

In bijna tweederde van de bestudeerde zaken blijkt de moeder de ontvoerende ouder te zijn. Dit stemt overeen met bevindingen uit ander onderzoek (Reunite, 2003). Het in de media heersende beeld dat het altijd vaders zijn die hun kind ontvoeren wordt hierdoor niet bevestigd.

De motieven voor de ontvoering blijven veelal onduidelijk; slechts in vijftien van de dertig dossiers werd hierover informatie gevonden. Er is sprake van een grote verscheidenheid aan motieven. Opvalt dat de motieven die de achtergebleven en de ontvoerende ouder noemen, niet altijd met elkaar in overeenstemming zijn, wat eveneens in ander onderzoek naar voren komt (zie o.a. Beaumont & McEleavy, 1999; Reunite, 2003). Waarschijnlijk spelen de meestal aanwezige relatieproblemen tussen de ouders en de belangen die er op het spel staan (met als inzet de zorg te verkrijgen/behouden over het kind) hierbij een rol.

Niet alleen uit de dossiers, maar ook uit de interviews en de vragenlijsten blijkt een grote verscheidenheid aan motieven. Daarbij kan worden vastgesteld dat de genoemde motieven vaak overlappen of nauw met elkaar samenhangen. Veel van de genoemde motieven zijn uiteindelijk een afgeleide van relatie- of echtscheidingsproblematiek.

Schikking

Uit elf van de dertig bestudeerde zaken valt af te leiden dat de ouders getracht hebben tot een schikking te komen, die in zeven gevallen tot een voor beide partijen aanvaardbare oplossing heeft geleid. In vier van deze zaken is de minnelijke regeling tot stand gekomen via bemiddeling door verschillende instanties.

De meerderheid van de respondenten zegt de ouders (altijd) op het belang van een schikking te wijzen, uitzonderingen daargelaten. Ruim tweederde van de respondenten onderneemt vanuit zijn functie ook actief stappen om een minnelijke regeling tussen de ouders te bewerkstelligen. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van bemiddeling, waarbij men zo nodig zelf de rol van bemiddelaar vervult.

Het bereiken van een schikking lijkt te worden bemoeilijkt door strijd en onderling wantrouwen van de ouders en door praktische belemmeringen, zoals de geografische afstand tussen beide ouders en de tijdsduur die er veelal mee is gemoeid. Toch blijkt uit de dossiers dat de meerderheid van de pogingen tot schikking resulteerde in een voor beide partijen aanvaardbare oplossing.

Wanneer een kind naar een niet-verdragsland is meegenomen is het moeilijk om een schikking te bereiken omdat er dan geen juridisch drukmiddel voorhanden is. Desondanks is de meerderheid van de respondenten van mening dat het - zeker bij zaken in/uit verdragslanden - mogelijk moet zijn om vaker tot een schikking te komen dan nu het geval is. (Vroegtijdige) bemiddeling zou hieraan kunnen bijdragen.

Contact achtergebleven ouder-kind

In bijna de helft van de bestudeerde dossiers is er sprake van contact tussen het kind en de achtergebleven ouder tijdens de ontvoering. In geen van de dossiers wordt daarbij betrokkenheid van een officiële instantie vermeld. In overeenstemming hiermee zien niet alle respondenten mogelijkheden voor zichzelf of voor hun organisatie om het contact tussen het kind en de achtergebleven ouder tijdens de ontvoering te bevorderen. Als men wel mogelijkheden ziet, hebben deze voornamelijk betrekking op het inzetten van bemiddeling of het stimuleren van de achtergebleven ouder om contact te zoeken. Als een van de ouders niet wil meewerken of als de ouders geen vertrouwen hebben in elkaar en in de betrokken instanties, komt dat het contact tussen ouder en kind volgens de respondenten niet ten goede. Datzelfde geldt voor een gebrek aan mogelijkheden tot bemiddeling en tot begeleide omgang. Ook de geografische afstand tussen achtergebleven ouder en het kind kan belemmerend werken, evenals al lopende juridische procedures.

Duur van afhandeling

Op basis van de bestudeerde dossiers blijkt dat er gemiddeld 5,5 maanden verstreken tussen het moment dat een zaak bij de Nederlandse CA werd aangemeld en het moment dat deze het dossier sloot. Dit geldt voor zowel de uitgaande als de inkomende zaken. De gemiddelden dienen echter met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd vanwege het geringe aantal zaken. Tussen de respondenten bestaat weinig overeenstemming over de termijn waarbinnen men uitgaande en inkomende zaken als snel afgehandeld beschouwt. Door dit gebrek aan eenduidigheid is het niet mogelijk om het begrip 'snelle afhandeling' nader te definiëren. De meeste respondenten hanteren een iets kortere tijdsperiode voor inkomende zaken dan voor uitgaande zaken, zonder dat hiervoor duidelijke redenen worden aangevoerd. Het lijkt erop dat de respondenten van mening zijn dat vooral uitgaande zaken sneller afgehandeld zouden kunnen worden dan nu het geval is. Onder andere financiële aspecten en bureaucratische rompslomp worden daarbij gezien als belemmerende factoren. Een snelle afhandeling van beide soorten zaken zou volgens de respondenten onder meer bevorderd worden door gebruik te maken van bemiddeling en door een actievere opstelling, kennisverbreding en -uitwisseling en een uniforme aanpak van de centrale autoriteiten.

Teruggeleiding

Uit de dossiers blijkt dat in zeventien gevallen teruggeleiding van het kind heeft plaatsgevonden, hetzij op basis van bereikte overeenstemming tussen de ouders, hetzij op basis van een gerechtelijke uitspraak. Daarnaast heeft de rechter in één uitgaande zaak wel de teruggeleiding gelast, maar is het onduidelijk of er daadwerkelijk teruggeleiding heeft plaatsgevonden. In een ander geval is het kind door de verzoekende ouder 'terug ontvoerd'. In de overige elf bestudeerde zaken zijn de ouders tot een andere oplossing gekomen en/of is het verzoek tot teruggeleiding - al dan niet op procedurele gronden - ingetrokken of (in drie gevallen) afgewezen.

In de dossiers is weinig informatie gevonden over de gang van zaken rond de teruggeleiding. De meerderheid van de respondenten zegt nooit of meestal niet bij de teruggeleiding betrokken te zijn. Alleen de CA is - als aanspreekpunt - altijd bij de teruggeleiding betrokken. Voor een zorgvuldige teruggeleiding acht men vooral zaken van belang die het welzijn van het kind betreffen en dient er aandacht te zijn voor de positie van de ontvoerende ouder na teruggeleiding. Ook voorlichting en een betere afstemming tussen de betrokken partijen kunnen bijdragen aan een zorgvuldige teruggeleiding. Bemiddelende instanties en de rechterlijke macht zouden hierbij een bevorderende rol kunnen spelen. Zo zou laatstgenoemde instantie voorwaarden kunnen stellen aan de teruggeleiding. Daarbij moet worden

opgemerkt dat dit geen garantie biedt: de rechtbank die de voorwaarden stelt kan immers geen toezicht houden op de naleving hiervan in het land van herkomst (zie in dit verband ook Van Iterson, 1997).

Welzijn van het kind

Er is nauwelijks informatie over het welzijn van het kind na teruggeleiding. Dit blijkt zowel uit de dossiers als uit de raadpleging van respondenten. Laatstgenoemden zijn wel van mening dat zichzelf en/of andere instanties hierop meer zicht zouden moeten hebben. Dit vooral met het oog op (de beoordeling van) toekomstige zaken en het opstellen van toekomstig beleid, maar ook omdat het de mogelijkheid tot nazorg biedt.

Voor het welzijn van het kind wordt vooral van belang geacht dat het kind contact heeft met beide ouders en dat er een goede regeling is ten aanzien van gezag en omgang, waarbij het voeren van gerechtelijke procedures zoveel mogelijk beperkt blijft. Een scheiding van het kind van de verzorgende ouder heeft daarentegen een negatieve invloed op het welzijn van het kind. In overeenstemming hiermee wordt er door verschillende auteurs op gewezen (o.a. Cardol, 2000; Meuwese, 2001; Van Dieren & Woldring, 2003; Walstock, 2005) dat een 'geslaagde' uitvoering volgens de doelstelling van het HKOV - inhoudende teruggeleiding van het kind naar het land van herkomst - voor het kind nadelig kan uitpakken indien het daardoor gescheiden wordt van de ouder die altijd de verzorging op zich heeft genomen.

Concrete aanpak van internationale kinderontvoering

De heersende opvatting lijkt te zijn dat bemiddeling in internationale kinderontvoeringszaken - ondanks praktische bezwaren als tijd en afstand - wel uitvoerbaar is en een belangrijke rol kan spelen bij het oplossen van problemen rond de teruggeleiding en de situatie erna. Het is daarbij van belang dat de bemiddeling in een zo vroeg mogelijk stadium van start gaat.

Wat de uitvoering van het HKOV betreft zijn verschillende respondenten van mening dat deze snel en deskundig verloopt. Wel bestaat bij een aantal respondenten de indruk dat de CA kampt met een 'imagoprobleem'. Er lijkt geen reden te zijn om de rol van procesvertegenwoordiger bij de CA weg te halen. Het lijkt er verder op dat de oprichting van een expertisecentrum voor internationale kinderontvoering in een behoefte zou voorzien. Hoewel de meningen over de precieze invulling uiteenlopen, zijn de respondenten het er over eens dat er sprake moet zijn van een internationaal kenniscentrum dat netwerken onderhoudt en toegankelijk is voor zowel professionals als ouders. Zaken als bemiddeling en omgangshuizen zouden hier eventueel aan gekoppeld kunnen worden.

Ook het belang van nazorg na teruggeleiding wordt onderschreven. Zowel het eerdergenoemde expertisecentrum als omgangshuizen zouden hierbij eventueel een rol kunnen spelen.

3 Informatievoorziening aan ouders

3.1 Inleiding

In hoofdstuk 2 is met behulp van verschillende informatiebronnen getracht inzicht te geven in het fenomeen ‘internationale kinderontvoering’. In dit hoofdstuk worden de resultaten beschreven van de interviews met ouders. Doel van deze interviews was inzicht te verkrijgen in de informatievoorziening aan ouders (onderzoeksvraag 9). Daartoe is nagegaan hoe de informatievoorziening aan de ouders is verlopen met betrekking tot de eerdergenoemde punten die binnen de grenzen van het HKOV in het belang van het welzijn van het kind worden geacht: het afwenden van dreigende internationale kinderontvoering, motieven voor internationale kinderontvoering, de gang van zaken na melding internationale kinderontvoering, het bereiken van een schikking na daadwerkelijk internationale kinderontvoering, contact van het kind met de achtergebleven ouder tijdens de ontvoering, het snel afhandelen van bij de Centrale autoriteit aanhangig gemaakte zaken, zorgvuldige teruggeleiding van het kind en welzijn van het kind na teruggeleiding.

Er zijn acht interviews gehouden met achtergebleven ouders (uitgaande zaken) en twee interviews met ontvoerende ouders (inkomende zaken). De acht achtergebleven ouders betroffen vijf vaders en drie moeders. De ontvoerende ouders waren beiden moeders.²³ In de acht uitgaande zaken is er twee keer sprake van een kinderontvoering naar een niet-verdragsland. In de twee inkomende zaken is er enkel sprake van kinderontvoering uit een verdragsland.

3.2 Het afwenden van dreigende internationale kinderontvoering

Van de acht achtergebleven ouders geven vier ouders aan dat er voorafgaand aan de daadwerkelijke kinderontvoering sprake is geweest van dreigende kinderontvoering. Daarbij was er in één geval sprake van eerdere ontvoeringen naar het buitenland. Een vijfde ouder geeft aan dat er achteraf gezien wel signalen waren die op een dreigende ontvoering wezen.

Geen van de achtergebleven ouders wist in eerste instantie bij welke instelling de dreigende kinderontvoering kon worden gemeld. Twee van de vier ouders hebben de dreigende kinderontvoering desondanks wel ergens gemeld. In het ene geval gebeurde dit bij een advocaat die vervolgens een kort geding aanspande met betrekking tot de voorlopige voogdij van het kind. De andere ouder meldde de

²³ Een van de ontvoerende moeders werd beschuldigd van internationale kinderontvoering, maar zij was ervan overtuigd dat er geen sprake kon zijn van kinderontvoering, aangezien het kind altijd bij haar in Nederland heeft gewoond. Door deze situatie kunnen de antwoorden op de gestelde vragen iets afwijken.

dreiging bij de politie, die weliswaar geen aangifte kon opnemen²⁴, maar de betrokken ouder wel heeft doorgestuurd naar een maatschappelijk werker van de politie. Deze heeft de (ex)partner schriftelijk op de dreiging aangesproken en ervoor gezorgd dat ouder en kind tijdelijk in een blijf-van-mijn-lijfhuis terecht konden. De betreffende ouder is van mening dat er meer gedaan had kunnen worden om de dreiging af te wenden. Deze werd, in de optiek van de ouder, niet serieus genomen. De ouder zegt hierover: 'Ze hadden mijn ex-partner op het politiebureau moeten uitnodigen voor een gesprek. Dat zou veel meer indruk hebben gemaakt dan een brief. Ook had de psycholoog van 'de instantie' waar mijn partner in behandeling was een rol kunnen spelen. Deze had mijn ex-partner misschien duidelijk kunnen maken dat ik niet van plan was ons kind voor hem te verbergen.'

In één zaak was de achtergebleven ouder ontwetend ten aanzien van een dreigende ontvoering, maar heeft hij deze kunnen voorkomen na een waarschuwing van de politie.

Van de twee ouders die hun kind hebben ontvoerd, geeft er één aan dat het kind altijd bij haar in het verblijfsland heeft gewoond. De andere ouder zegt haar voornemen om het kind tijdelijk mee te nemen naar het buitenland kenbaar te hebben gemaakt aan de ex-partner en aan derden. Niemand heeft de ouder ervan trachten te weerhouden, maar na een paar weken in het nieuwe verblijfsland heeft de ouder besloten niet meer terug te gaan. Dat de ontstane situatie juridisch niet was toegestaan, wist deze ouder niet. De advocaat in het land van herkomst wees hier als eerste op. De ontvoerende ouder meldt voorafgaand aan de ontvoering te hebben aangeklopt bij verschillende personen en instanties voor informatie en hulp. Zo heeft zij onder meer contact gezocht met de politie, een advocaat, vrienden, bureaus, de huisarts en psycholoog van de (ex)partner en collega's van de (ex)partner. Over de informatie en hulp die de ouder kreeg van de verschillende instanties was zij niet tevreden. Diverse instanties hadden haar verteld dat er ten aanzien van de (ex)partner pas kon worden ingegrepen als de situatie zou escaleren. De ouder wilde echter direct hulp. Als er in het herkomstland meer gehoor was geweest of steun was geboden, had de ontvoering volgens haar niet plaatsgevonden.

3.3 Motieven voor internationale kinderontvoering

De achtergebleven ouders noemen zeer uiteenlopende motieven als reden voor de ontvoering van hun kind door de (ex)partner. In drie van de acht gevallen vermoedt men dat 'wraak' de reden voor de ontvoering is. Verder worden genoemd: angst om het kind niet meer te zien, obsessief gedrag van de ontvoerende ouder, onvrede met de bezoeksregeling, poging om de achterblijvende ouder mee te krijgen naar het buitenland, niet in het bezit zijn van een geldige verblijfsvergunning, de wens om na echtscheiding terug te keren naar het land van herkomst en de wens om een nieuw bestaan in het buitenland op te bouwen met een nieuwe partner. In twee gevallen, waarin de moeder de ontvoerende ouder is, zouden religieuze motieven een rol hebben gespeeld. In het ene geval zou de ontvoerende ouder de samenleving in het verblijfsland niet optimaal vinden om haar kind islamitisch te kunnen opvoeden en zou zij daarom zijn vertrokken naar het land van herkomst. In het andere geval had de ouder zich aangesloten bij een geloofsgemeenschap waarvan de kern zich in een ander Europees land bevindt.

²⁴ Voor 15 februari 2005 was het bij de politie onduidelijk of er aangifte kon worden gedaan van onttrekking aan wettig gezag als er sprake was van gedeeld gezag. Sinds een uitspraak van de HR van 15 februari 2005 staat vast dat ook bij gedeeld gezag hiervan aangifte kan worden gedaan.

Wat de twee ontvoerende ouders betreft, was in één geval 'angst' voor het gedrag van de partner de reden om het kind mee te nemen naar Nederland. In het andere geval was volgens de betreffende ouder niet zozeer sprake van ontvoering van het kind, als wel van het bij zich hebben gehouden van het kind: de achtergebleven ouder wilde met het kind op vakantie, maar door verschillende nare ervaringen in het verleden wilde het kind niet met hem mee. Om deze reden heeft de ontvoerende ouder ervoor gekozen het kind bij zich te houden.

3.4 Gang van zaken na melding van internationale kinderontvoering

Instanties waarbij de eerste melding is gedaan

Geen van de acht achtergebleven ouders was in eerste instantie op de hoogte van het bestaan van organisaties die hulp bieden bij internationale kinderontvoering. Vier van hen geven aan dat ze achter het bestaan van de Centrale autoriteit zijn gekomen via hun advocaat, in één geval heeft de politie er op gewezen en in de drie andere gevallen is de Centrale autoriteit respectievelijk via internet, Bureau Jeugdzorg en het Ministerie van Buitenlandse Zaken bekend geworden.

Drie van de achtergebleven ouders hebben de ontvoering in eerste instantie bij hun advocaat gemeld. Zij hebben allen, zodra de melding binnenkwam, de Centrale autoriteit ingeschakeld. Ook heeft één ouder zich tot de Nederlandse ambassade in het buitenland gewend, die vervolgens doorverwees naar het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

In vier andere gevallen tenslotte werd de eerste melding bij de politie gedaan: drie keer bij de Nederlandse politie en één keer bij de politie in het buitenland. Deze laatste gaf aan niets voor de ouder te kunnen doen. De Nederlandse politie heeft in één van de drie gemelde zaken de betreffende ouder doorverwezen naar de Centrale autoriteit. In deze en een andere zaak heeft de politie stappen ondernomen met betrekking tot de opsporing van het kind. In één geval gaf de politie aan helemaal niets te kunnen doen.

Overige benaderde instanties

Naast bovengenoemde instanties hebben zeven van de acht achtergebleven ouders tevens aangeklopt bij verschillende andere instanties (zowel overheids- als particuliere organisaties) voor informatie of hulp. Alle zeven ouders geven aan veel steun te hebben gehad van familie en vrienden. Daarnaast hebben drie ouders contact gehad met de media en is door twee ouders een belangenorganisatie benaderd. Verder zijn onder andere geraadpleegd: de Nederlandse ambassade of het consulaat in het buitenland (drie keer genoemd), de Raad voor de Kinderbescherming (twee keer genoemd), Bureau Jeugdzorg, de rechterlijke macht in het buitenland, het Rode Kruis, International Social Services en de huisarts (allen één keer genoemd).

De twee ontvoerende ouders hebben na de ontvoering eveneens bij verschillende personen of instanties aangeklopt voor informatie of hulp. De eerste ouder geeft aan contact te hebben opgenomen met de wijkagent toen het verzoek van de Centrale autoriteit binnenkwam. Deze heeft de ouder geadviseerd contact op te nemen met de Raad voor de Kinderbescherming, die op zijn beurt weer doorverwees naar Bureau Jeugdzorg. Daarnaast heeft de betreffende ouder een advocaat ingeschakeld en contact gezocht met de Centrale autoriteit, die de ouder alleen het advies kon geven om een advocaat te nemen. Tenslotte verklaart de ouder veel steun te hebben gehad van familie en vrienden.

De tweede ouder zegt na de ontvoering te hebben aangeklopt bij familie in Nederland in verband met huisvesting. Ook heeft zij een Nederlandse advocaat ingeschakeld die een procedure in gang heeft gezet voor de (voorlopige) toewijzing

van het kind. Na het binnengekregen verzoek van de Centrale autoriteit heeft de ouder tevens een advocaat in het land van herkomst ingeschakeld die is gespecialiseerd in internationale kindervervoeringszaken.

Informatievoorziening met betrekking tot de gerechtelijke procedure

Vier van de achtergebleven ouders en één van de ontvoerende ouders heeft te maken gehad met een gerechtelijke procedure. De betreffende ontvoerende ouder is van mening dat zij door haar advocaat voldoende is geïnformeerd over het verloop van de gerechtelijke procedure.

Ook drie van de vier achtergebleven ouders geven aan voldoende informatie te hebben ontvangen ten tijde van de gerechtelijke procedure. In twee gevallen is hierin voorzien door de advocaat en in één geval heeft de ouder zelf informatie verzameld. Eén achtergebleven ouder heeft de informatievoorziening rond de gerechtelijke procedure door de Centrale autoriteit als onvoldoende ervaren. Volgens deze ouder heeft de Centrale autoriteit de ouder er niet van op de hoogte gesteld wanneer de zaak in het buitenland diende. Door zelf de rechtbank in het buitenland te bellen, kwam de ouder erachter dat er nog binnen twee dagen een schriftelijke verklaring met betrekking tot de zaak kon worden ingediend. Daarnaast kwam de Centrale autoriteit, volgens de desbetreffende ouder, pas heel laat met de uitspraak van de rechtbank, waardoor de termijn voor beroep al bijna was verstreken. Ook vertelt de ouder: 'Nadat het beroep was afgewezen, vertelde mijn buitenlandse advocaat dat er nog een speciaal soort beroep was wat ik kon proberen. Ik heb de Centrale autoriteit opgebeld, maar zij hadden er nog nooit van gehoord. Na wat onderzoek bleek dat dit wel bestond. Het was echter te laat om dit beroep nog in te kunnen dienen'.

Informatievoorziening tijdens de gehele procedure rond het verzoek tot teruggeleiding

Op de vraag hoe de ouders tijdens de procedure²⁵ op de hoogte zijn gehouden van de gang van zaken, antwoorden zes van de acht achtergebleven ouders dat ze dit voornamelijk zelf hebben gedaan, door overal achteraan te bellen of naar te vragen. De overige twee ouders zijn door hun advocaat op de hoogte gehouden. Vier van de acht achtergebleven ouders zeggen van hun advocaat de meeste informatie te hebben gekregen tijdens de procedure. Voor twee achtergebleven ouders is de Nederlandse Centrale autoriteit degene geweest van wie zij de meeste informatie kregen en voor één ouder was dit de centrale autoriteit in het buitenland. Een van de ouders noemt naast de Nederlandse Centrale autoriteit ook de recherche als informatieverschaffer. Ten slotte wordt door één ouder het Rode Kruis genoemd.

Op de vraag hoe de ontvoerende ouders tijdens de procedure op de hoogte zijn gehouden van de gang van zaken, antwoordt de ene ouder dat de Centrale autoriteit hiervoor heeft gezorgd. Deze ouder is hierover tevreden, onder andere omdat de Centrale autoriteit van alle correspondentie met de achtergebleven ouder een afschrift stuurde.

De andere ouder zegt voornamelijk zichzelf op de hoogte te hebben gehouden van de gang van zaken tijdens de procedure.

Op de vraag van welke instantie of van welk persoon de meeste informatie is verkregen tijdens de procedure rond het verzoek tot teruggeleiding, antwoordt de ene ontvoerende ouder de Centrale autoriteit en de andere ouder geeft aan dat dit de advocaat in het herkomstland was.

²⁵ Wanneer wordt gesproken over 'de procedure' wordt de gehele procedure rond het verzoek tot teruggeleiding bedoeld.

Tevredenheid over ontvangen hulp en informatie

Van de achtergebleven ouders geeft er één aan tevreden te zijn over de informatie of hulp die tijdens de procedure is geboden door eerdergenoemde instantie(s).

Drie ouders geven aan tevreden te zijn over de wijze waarop zij op de hoogte zijn gehouden, waarbij dit in twee gevallen door de advocaat is gebeurd.

Bij de ouders die niet (geheel) tevreden zijn, richt de (gedeeltelijke) onvrede zich met name op de Centrale autoriteit. Drie van de zeven ouders vinden dat de procedure te lang duurde, wat zij mede wijten aan het feit dat het indienen van het verzoek veel tijd in beslag nam (zie voor meer informatie hierover paragraaf 3.7).

Vijf van de zeven ouders zijn ontevreden over de communicatie met de Centrale autoriteit. Deze zou te kil en afstandelijk zijn (twee keer genoemd); er zou te weinig zijn gedaan met door de ouders aangeleverde informatie (twee keer genoemd) of een door de ouder gedaan verzoek (één keer genoemd). In het laatste geval zou de politie met geweld het huis van de ontvoerende ouder zijn binnengevallen, ondanks het uitdrukkelijke verzoek van de achtergebleven ouder aan de Centrale autoriteit ervoor te zorgen dat dit niet zou gebeuren.

Verder is er kritiek op de werkwijze van de Centrale autoriteit: drie ouders hebben het gevoel overal achteraan te moeten zitten, omdat er anders niets gebeurt en volgens één ouder loopt de Centrale autoriteit achter de feiten aan (zie paragraaf 'Informatievoorziening met betrekking tot de gerechtelijke procedure'). Tot slot zou er onduidelijkheid bestaan over de taken van de Centrale autoriteit, zou de terugkoppeling van de buitenlandse centrale autoriteit naar de Nederlandse Centrale autoriteit niet vlekkeloos verlopen (beide één keer genoemd) en zou deze laatste niet op de hoogte zijn van de verschillende werkwijzen in andere landen (één keer genoemd). Daarbij heeft een aantal van de achtergebleven ouders zich gestoord aan het feit dat hun zaak - om verschillende redenen - werd overgedragen aan een andere CA-medewerker.

Naast onvrede over de Centrale autoriteit bestaat er bij drie achtergebleven ouders ook onvrede over het optreden van de politie die geen aangifte wilde opnemen. Daarnaast zijn twee ouders niet te spreken over het feit dat de politie in een later stadium niets wilde doen met de (door de ouders) verzamelde informatie over de verblijfplaats van hun kind. Daarbij zou de politie in één geval de ontvoerende ouder verkeerd hebben voorgelicht over de situatie met betrekking tot het gezag, waardoor deze in de veronderstelling verkeerde dat het kind zonder bezwaar kon worden meegenomen naar het buitenland. De achtergebleven ouder kreeg vervolgens van de politie te horen dat er niets kon worden gedaan.

Tot slot is één achtergebleven ouder van mening dat de houding van het ministerie van Buitenlandse Zaken te kil en formeel is en de terugkoppeling door Interpol niet goed verloopt.

Ook de twee ontvoerende ouders geven aan slechts gedeeltelijk tevreden te zijn over de informatie en hulp die ze na de ontvoering van de verschillende instanties hebben gekregen en de wijze waarop zij op de hoogte zijn gehouden tijdens de procedure.

De eerste ouder vertelt zeer tevreden te zijn over de hulp en informatie die zij van de politie kreeg, maar minder tevreden te zijn over de Centrale autoriteit, omdat deze moeilijk telefonisch te bereiken was en niet geïnteresseerd was in haar kant van het verhaal. Ook voelde de ouder zich behandeld 'als een soort crimineel'. Daarnaast is deze ouder er niet over te spreken dat de Centrale autoriteit, in weerwil van het gedrag dat de achtergebleven ouder vertoonde, de verblijfplaats van haar en het kind heeft bekendgemaakt aan de achtergebleven ouder. Over de pro Deo advocaat is de ouder eveneens niet onverdeeld enthousiast, net zo min als over de Raad voor de Kinderbescherming, door wie zij zich onbegrepen voelde.

Tenslotte noemt deze ouder de lange duur van de procedure en de onzekerheid hierover als vervelende factoren.

De tweede ontvoerende ouder geeft aan veel zelf te hebben gedaan, terwijl dit eigenlijk de taak van de Nederlandse advocaat was. Deze had wel veel verstand van de juridische regels, maar verzette naar de mening van de ouder te weinig werk. Over de advocaat in het land van herkomst is de ouder wel zeer tevreden. Het liefst had de ouder ook contact opgenomen met de Centrale autoriteit, maar de advocaat gaf aan dat dit niet mocht. Ook deze ouder voelde zich vaak behandeld 'als een soort crimineel' en had het gevoel totaal machteloos te zijn.

Niet beschikbare informatie of hulp

Twee van de achtergebleven ouders hebben tijdens de gehele procedure rond het verzoek tot teruggeleiding geen informatie of hulp gemist. Beiden zeggen genoeg hulp van vrienden en familie te hebben gekregen en één van hen vertelt zelf voldoende informatie te hebben verzameld. De overige zes achtergebleven ouders geven aan wel behoefte te hebben gehad aan informatie of hulp die niet beschikbaar was. Twee ouders zijn van mening dat het aan alle informatie en hulp ontbrak. Ze hebben voor hun gevoel alles zelf uitgezocht. Drie ouders misten een 'stappenplan' waarin de Centrale autoriteit duidelijk vertelde wat er ging gebeuren, waar dit afhankelijk van was en hoe de zaken er op dat moment voor stonden. Daarbij hadden enkele ouders graag een persoonlijk gesprek gehad met een medewerker van de Centrale autoriteit (of - in één geval - het ministerie van Buitenlandse Zaken). Ook hebben twee ouders geestelijke bijstand gemist, in de vorm van een soort slachtofferhulp of contact met lotgenoten.

Ook beide ontvoerende ouders geven aan tijdens de gehele procedure rond het verzoek om teruggeleiding behoefte te hebben gehad aan informatie of hulp die niet beschikbaar was. In het ene geval was er behoefte aan iemand die kon inschatten wat de kansen waren om de zaak te winnen. De andere ontvoerende ouder heeft iemand gemist die naar haar verhaal luisterde. Als er meer contact was geweest met instanties uit het land van herkomst had zij naar eigen zeggen beter kunnen inschatten of zij hiernaar terug kon keren.

3.5 Het bereiken van een schikking na daadwerkelijke internationale kinderontvoering

Twee van de acht achtergebleven ouders hebben met succes geprobeerd om tot een overeenstemming te komen met betrekking tot de ontvoering. De eerste ouder heeft ingestemd met het voorstel dat de ontvoerende ouder en het kind in het buitenland zouden blijven. Dit gebeurde onder leiding van de advocaten van beide partijen. In het tweede geval zijn de ouders tot overeenstemming gekomen doordat de ontvoerende ouder onder druk van zijn/haar familie besloot terug te keren naar het land van herkomst.

In de overige zes gevallen is er niet geprobeerd om tot een overeenstemming te komen, hetzij omdat de betreffende ouder niet wist dat deze mogelijkheid bestond, hetzij omdat de omstandigheden een schikking in de weg stonden (vier keer genoemd). Zo had één ouder geen vertrouwen in de ex(partner), omdat deze hun kind al meerdere malen had ontvoerd. In een ander geval had de (ex)partner meerdere malen herhaald dat het kind de achtergebleven ouder nooit meer zou zien en in een derde geval had de (ex)partner al meerdere malen gezegd dat het kind terug zou komen, maar bleken dit tot dusverre altijd loze beloftes te zijn. Daarnaast waren ook psychische problemen bij de ontvoerende ouder en eerdere afwijzingen van bemiddeling redenen om niet naar een schikking te streven.

De twee ontvoerende ouders hebben evenmin geprobeerd om met hun (ex)partner tot overeenstemming te komen, ondanks het feit dat deze mogelijkheid aan hen is voorgelegd door middel van een brief van de Centrale autoriteit. Omdat in het desbetreffende geval het kind altijd bij de ontvoerende ouder had gewoond en daarnaast aangaf geen contact te willen met de achtergebleven ouder, is er niet getracht tot overeenstemming te komen. In het andere geval is dit niet gebeurd, omdat er volgens de ontvoerende ouder niet met de (ex)partner te praten viel.

Zeven van de acht achtergebleven ouders geven te kennen dat de mogelijkheid om de zaak op te lossen door middel van bemiddeling hun vooraf niet bekend was. Volgens vier van de ouders is deze mogelijkheid tijdens de procedure zelf wel voldoende duidelijk gemaakt. De andere vier ouders zeggen niet op deze mogelijkheid te zijn geweest. In twee gevallen is men hier op eigen initiatief overigens wel toe overgegaan en heeft dit geleid tot de eerder vermelde overeenstemming.

Van de ontvoerende ouders was er één vooraf bekend met de mogelijkheid om de zaak op te lossen met behulp van bemiddeling. Er was echter al eerder bemiddeling tijdens de huwelijksproblemen voorgesteld door de advocaat in het buitenland, maar de (ex)partner is nooit op dit verzoek ingegaan. Deze ouder vindt ook dat de mogelijkheid om de zaak op te lossen door middel van bemiddeling tijdens de procedure zelf voldoende is duidelijk gemaakt door haar advocaat. De andere ontvoerende ouder is deze mening niet toegedaan. De ontvoerende ouder denkt dat dit komt omdat het kind het erg moeilijk had met de hele situatie en het 'al snel duidelijk was wat voor verleden de (ex)partner had'.

3.6 Contact van het kind met de achtergebleven ouder tijdens en na de ontvoering

Contact tijdens de ontvoering

De helft van de achtergebleven ouders heeft tijdens de procedure rond het verzoek tot teruggeleiding contact gehad met hun kind. Bij drie van hen was er sprake van regelmatig tot vaak telefonisch contact en bij één van hen was er heel soms telefonisch contact met het kind. In het laatste geval belde de (ex)partner één keer per maand en kon de achtergebleven ouder dan heel soms ook het kind spreken. De andere vier achtergebleven ouders geven aan geen contact te hebben gehad met hun kind gedurende de procedure. Eén van hen had ook in de periode voor de ontvoering al drie jaar geen contact meer met het kind, omdat de omgangsregeling niet werd uitgevoerd. De drie andere ouders geven aan dat ze niet wisten waar hun (ex)partner en het kind zich bevonden en dat ze voor contact dus afhankelijk waren van hun (ex)partner.

Wat de ontvoerende ouders betreft, geeft één van hen aan dat er helemaal geen contact is geweest tussen de achtergebleven ouder en kind, omdat het kind dit niet wilde. In de andere zaak is er enkel contact geweest tussen achtergebleven ouder en kind op de dag van de rechtszitting voor de voorlopige toewijzing van het kind. De mogelijkheid om eerder contact op te nemen was er wel, maar beide partijen hebben dit niet gedaan.

Contact na eventuele teruggeleiding

Teruggeleiding is in twee van de acht gevallen met betrekking tot de achtergebleven ouders niet gerealiseerd. In het ene geval zijn de achtergebleven en ontvoerende ouder tot een overeenstemming gekomen. In het andere geval heeft de rechter in het buitenland het verzoek tot teruggeleiding afgewezen. Beide ouders hebben hun kind hierna slechts één keer gezien. Bij de ene ouder gebeurde

dit in het kader van de omgangsregeling en bij de andere gebeurde dit onder druk van de kindbescherming in het buitenland, aangezien een omgangsregeling ontbreekt. De ex-partner belemmert in beide gevallen het contact.

In de overige gevallen is teruggeleiding wel gerealiseerd en hebben alle ontvoerende ouders contact met hun kind. In twee gevallen woont het kind nog steeds bij de ontvoerende ouder - echter nu in het land van herkomst - en heeft het kind ook contact met de achtergebleven ouder. In één geval is dit contact via de rechter afgedwongen en vindt er een begeleide omgangsregeling plaats.

In de vier andere gevallen woont het kind weer bij de achtergebleven ouder en heeft de ontvoerende ouder contact met het kind. In twee van deze zaken is er sprake van een wekelijks telefonisch contact en vindt er daarnaast bezoek plaats. In de twee andere zaken hebben de ontvoerende ouder en het kind contact tegen de wil van de achtergebleven ouder. In beide gevallen 'dringt de ontvoerende ouder het contact op' door opeens voor de deur te staan of het kind op straat te 'onderscheppen'.

In de twee zaken met de ontvoerende ouders is teruggeleiding niet gerealiseerd. In de ene zaak heeft de rechter het verzoek van de achtergebleven ouder afgewezen. In de andere was de zitting voor de voorlopige toewijzing van het kind eerder dan de internationale kindervervoeringszaak. Op de eerstgenoemde zitting voor toewijzing heeft de achtergebleven ouder toegezegd zijn verzoek tot teruggeleiding in te trekken.

Een van de ontvoerende ouders geeft aan dat na afhandeling van de zaak een omgangsregeling is afgesproken van één keer in de drie weken een weekendbezoek. In het andere geval is er op advies van de rechter geen omgangsregeling afgesproken. De achtergebleven ouder mag één keer per maand schriftelijk contact zoeken, maar het kind hoeft hierop niet te reageren.

3.7 Het snel afhandelen van bij de CA aanhangig gemaakte zaken

Van de acht achtergebleven ouders zijn er zes van mening dat de procedure rond het verzoek om teruggeleiding niet snel genoeg is verlopen. Drie van hen hadden de indruk dat er weinig of niets werd gedaan, mede door fouten en miscommunicatie van de politie en de Centrale autoriteit. Zo vertelt één ouder dat het verzoek pas twee maanden na de kindervervoering officieel kon worden ingediend bij de centrale autoriteit in het buitenland. De Nederlandse Centrale autoriteit had aangegeven dat een verzoek in de Engelse taal voldeed, maar dit bleek niet het geval te zijn. Een andere ouder vertelt dat er drie maanden na het indienen van het verzoek een eerste bericht kwam van de Centrale autoriteit waaruit bleek dat er al veel eerder ontwikkelingen hadden plaatsgevonden. Een ouder waarvan het kind is meegenomen naar een niet-verdragsland is van mening dat de procedure te lang duurde door alle bureaucratische rompslomp. De ouder zegt hierover: 'Er waren teveel schakels. Dat vertraagde de zaken aanzienlijk. Op een gegeven moment heb ik zelf maar de schakel van de Centrale autoriteit overgeslagen. Ik ben rechtstreeks contact gaan onderhouden met Buitenlandse Zaken, die op hun beurt weer contact onderhielden met de Nederlandse ambassade in het buitenland, die op hun beurt weer in contact stonden met de lokale autoriteiten in (het betreffende land).' Ook een andere ouder vond dat alles 'bijzonder bureaucratisch' verliep. Nadat het kind en de ontvoerende ouder bijna een jaar over de wereld hadden gezworven, was de ouder opgepakt en zat het kind in een kindertehuis. De achtergebleven ouder kon pas na twee weken verblijf in het buitenland het kind meenemen naar Nederland.

3.8 Teruggeleiding van het kind

Uit de interviews met de achtergebleven ouders blijkt dat in zes van de acht gevallen teruggeleiding is gerealiseerd, hetzij op basis van bereikte overeenstemming tussen de ouders, hetzij op basis van een gerechtelijke uitspraak. Twee ouders waren vooraf op de hoogte van het verloop van de teruggeleiding. In het ene geval omdat de ouder deze zelf had gepland en in het andere geval omdat de Nederlandse en de buitenlandse Centrale autoriteit inlichtingen hadden verschaft over de tijdstippen en de procedure. Beide ouders vinden dat de teruggeleiding zorgvuldig is verlopen.

Vier ouders zeggen vooraf niet te hebben geweten hoe de teruggeleiding zou gaan verlopen. In één geval heeft de (ex)partner het kind onverwachts zelf teruggebracht. De betrokken achtergebleven ouder vindt desondanks dat deze teruggeleiding niet zorgvuldig is verlopen, omdat de (ex)partner in eerste instantie geen gehoor gaf aan de uitspraak van de rechter waarin de onmiddellijke terugkeer van het kind werd bevolen. De overige drie ouders zijn zelf naar het buitenland vertrokken om hun kind op te halen. Zij geven aan informatie over de teruggeleiding te hebben gemist. Een ouder zegt hierover: 'Ik heb alles zelf moeten regelen toen ik naar (het betreffende buitenland) ging en ook toen ik daar eenmaal was. Ik heb geen adres meegekregen van de Nederlandse ambassade en geen tips. Ik heb alles zelf moeten uitzoeken.' Deze ouder noemt de teruggeleiding niet zorgvuldig, omdat begeleiding tijdens de teruggeleiding of de mogelijkheid tot het invoeren van hulp ontbraken. De Nederlandse ambassade heeft wel gezorgd voor een visum voor het kind, aangezien deze illegaal in het betreffende land verbleef, maar kwam, volgens deze ouder, verder nergens in tegemoet. Een andere ouder verklaart dat informatie van de Nederlandse ambassade wel gewenst was, maar dat het onmogelijk was om deze in zo'n korte tijd te ontvangen. Daarbij was het onduidelijk of de ambassade hulp kon bieden, aangezien het kind niet over een paspoort en visum beschikte. De achtergebleven ouder moest in verband met de geldigheidsduur van het visum zelf snel het land verlaten en heeft om deze reden het kind het land uit gesmokkeld. Hierdoor wordt de teruggeleiding door de ouder als onzorgvuldig aangemerkt. In beide genoemde gevallen betreft het een teruggeleiding uit een niet-verdragsland. De derde ouder heeft twee weken in het verblijfslaan doorgebracht voordat het kind, dat in een kindertehuis verbleef, mee terug mocht naar Nederland. Tijdens deze periode heeft de ouder verscheidene malen de Centrale autoriteit gebeld om hulp te vragen, maar zonder respons. Eigenlijk is de teruggeleiding, gezien de tijdsduur van twee weken, juist iets te zorgvuldig verlopen naar de mening van deze ouder.

Wat de twee ontvoerende ouders betreft, heeft in geen van beide gevallen teruggeleiding plaatsgevonden.

3.9 Welzijn van het kind na teruggeleiding

In drie van de zes gevallen waarin teruggeleiding heeft plaatsgevonden is er een omgangsregeling afgesproken of bestond deze al. In vier gevallen hebben de achtergebleven ouders met hun (ex)partner gezamenlijk het gezag over hun kind en in twee gevallen heeft alleen de achtergebleven ouder het gezag. Drie van de zes achtergebleven ouders geven te kennen dat er op financieel gebied afspraken zijn gemaakt met de ontvoerende ouder. Daarbij gaat het in twee zaken om het betalen van alimentatie en is het in één zaak onduidelijk aangezien de afspraken nog bij de advocaat liggen.

Daarnaast heeft er in één geval strafvervolgning plaatsgevonden van de (ex)partner wegens het meenemen van de kinderen. Een andere ouder verklaart het jammer te vinden dat de (ex)partner niet strafrechtelijk is vervolgd.

Vier van de zes ouders vertellen dat hun kind geen professionele hulp krijgt (of kreeg) om de gevolgen van de ontvoering te verwerken. Een vijfde ouder geeft aan dit niet te weten, omdat deze enkel zijn kind ziet en niet de ex-partner. In één geval heeft het kind wel professionele hulp gekregen om de ontvoering te verwerken, maar is deze na een paar sessies gestopt, omdat het kind het vreselijk vond.

Op de vraag of hun kind behoefte had aan professionele hulp, antwoorden drie ouders ontkennend, één ouder weet het niet en twee ouders antwoorden bevestigend. Beide laatstgenoemde ouders zijn van mening dat hun kind een traumatische ervaring met zich meedraagt. Een ouder geeft aan dat er vooral sprake is van een loyaliteitsconflict bij het kind. Graag had deze ouder gezien dat er standaard hulp zou worden aangeboden na een kinderontvoering door de Raad voor de Kinderbescherming. De Centrale autoriteit zou de Raad erop attent moeten maken om contact op te nemen met gezinnen die te maken hebben gehad met internationale kinderontvoering, aldus deze ouder. De andere ouder geeft aan dat het kind agressief is en slecht slaapt. Ook is duidelijk dat de ontvoerende ouder het kind heeft opgezet tegen de achtergebleven ouder.

Tot slot geven twee achtergebleven ouders te kennen dat zij zelf behoefte hebben gehad aan professionele hulp.

Wat de ontvoerende ouders betreft meldt één van hen dat na afhandeling van de ontvoeringszaak een omgangsregeling is afgesproken. Het kind ziet de achtergebleven ouder eens in de drie weken, gedurende een weekend. Beide ouders hebben het ouderlijke gezag. In het andere geval heeft alleen de ontvoerende ouder het gezag en is er, op advies van de rechter, geen omgangsregeling afgesproken. De achtergebleven ouder mag één keer per maand schriftelijk contact zoeken, maar het kind hoeft hierop niet te reageren. In beide gevallen zijn er (nog) geen afspraken gemaakt over financiën, maar in één geval lopen hierover nog juridische procedures. Beide ontvoerende ouders zijn niet strafrechtelijk vervolgd voor het meenemen van hun kind.

Een van de ontvoerende ouders geeft aan dat het kind professionele hulp heeft gehad om de gevolgen van de ontvoering te verwerken. Het kind heeft een maand lang therapie gekregen van een kinderpsycholoog. In de andere zaak was professionele hulp wel geadviseerd door de rechter. Het kind gaf echter zelf aan dit niet te willen. Daarnaast verklaart de ouder deze erg duur te vinden. Om deze redenen heeft het kind geen hulp gekregen.

3.10 Slotopmerkingen van de ouders

Op de vraag of de ouders in het belang van het onderzoek zelf nog punten naar voren willen brengen, komen uiteenlopende opmerkingen. Wat de achtergebleven ouders betreft, geven er twee aan dat het ontbreken aan professionele hulp zowel tijdens als na de ontvoering. Eveneens twee ouders zijn van mening dat de politie beter op haar rol als mogelijk eerste aanspreekpunt moet worden voorbereid; er is daar, naar hun mening, te weinig kennis van zaken. Een van de ouders vindt dat dit ook geldt voor de Centrale autoriteit en pleit voor een centrale instantie met meer kennis, advies en ervaring. Twee andere opmerkingen die zich richten op de Centrale autoriteit hebben te maken met het ontbreken van persoonlijk contact en de wens dat de Centrale autoriteit actiever contact onderhoudt. Ook geeft een ouder aan dat er beter moet worden samengewerkt tussen de Centrale autoriteit, Buitenlandse Zaken en de politie. Een laatste ouder vindt dat er consequenties

moeten worden verbonden aan wangedrag van ouders. Ouders die zich niet houden aan de omgangsregeling of zich schuldig maken aan kindervervoering, moeten door middel van sancties op hun verantwoordelijkheid worden gewezen. Tevens vindt deze ouder dat het echtscheidingsstelsel in Nederland moet worden veranderd. Voordat er kan worden gescheiden, moet er samen met een 'mediator' eerst een plan worden gemaakt aangaande de kinderen.

Van de ontvoerende ouders is er één van mening dat het belangrijk is dat de Centrale autoriteit zich meer verdiept in de zaken die zij in behandeling heeft, zodat er betere inschattingen kunnen worden gemaakt. De andere ouder heeft begeleiding gemist. Zij had graag gezien dat er een 'mediator' of psycholoog werd aangeboden vanuit de Centrale autoriteit of de advocaat, zodat zij ook haar eigen visie kenbaar kon maken.

3.11 Samenvatting en conclusies

In dit hoofdstuk zijn de resultaten beschreven van de interviews die zijn gehouden met ouders die met internationale kindervervoering te maken hebben gehad. De gang van zaken rond de informatievoorziening aan ouders stond daarbij centraal. In het onderstaande zullen de gevonden resultaten worden samengevat en zullen enkele conclusies worden getrokken. Waar mogelijk worden de resultaten in verband gebracht met de bevindingen uit hoofdstuk 2. Met nadruk willen wij er daarbij op wijzen dat het gezien de kleine aantallen respondenten niet mogelijk is uitspraken in algemene zin te doen op grond van de hier gepresenteerde bevindingen.

Dreigende internationale kindervervoering

Uit de interviews met de ouders blijkt dat het onduidelijk is waar een dreigende internationale kindervervoering kan worden gemeld. Geen van de achtergebleven ouders bij wie sprake was van dreigende kindervervoering, wist in eerste instantie waar dit kon worden gemeld. De ouders die desondanks de dreiging meldden, deden dit bij een advocaat en de politie, die allebei stappen ondernamen. De advocaat spande een kort geding aan met betrekking tot de voorlopige voogdij van het kind en de politie heeft de dreigende ouder schriftelijk aangesproken. Hoewel dergelijke maatregelen effectief kunnen zijn bij het afwenden van een dreigende kindervervoering (Haagse Conferentie, 2005), blijkt tegelijkertijd zowel uit de interviews met ouders als uit het eerder besproken dossieronderzoek (zie hoofdstuk 2) dat zij ook een tegengesteld effect kunnen bewerkstelligen en ertoe kunnen leiden dat de kindervervoering daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Bij één van de ontvoerende ouders heeft het ontbreken van steun en gehoor ertoe geleid dat zij de kinderen daadwerkelijk meenam naar het buitenland. Daarnaast geeft deze ouder aan niet te hebben geweten dat dit juridisch niet was toegestaan. Dit laatste stemt overeen met de opmerking van een deskundige in hoofdstuk 2 dat niet alle ouders op de hoogte zijn van het illegale karakter van hun daad.

Motieven

Uit de interviews met ouders blijkt dat er zeer uitlopende motieven worden genoemd voor kindervervoering, wat overeenkomt met de bevindingen uit het dossieronderzoek en uit verschillende literatuur op dit gebied (o.a. Reunite, 2003; Beaumont en McEleavy, 1999). 'Wraak' is een motief dat meerdere keren voorkomt en ook religieuze motieven worden twee keer genoemd, maar hiernaast worden in bijna alle gevallen ook andere motieven aangedragen, die grotendeels overeenkomen met de in hoofdstuk 2 genoemde motieven. Zoals in het

voorgaande hoofdstuk al werd opgemerkt, lijken alle motieven een afgeleide te zijn van de relatieproblematiek die ten grondslag ligt aan de kindervervoering.

Informatievoorziening

Geen van de ouders bleek in eerste instantie op de hoogte te zijn van het bestaan van organisaties die hulp bieden bij internationale kindervervoering. De advocaat speelt een belangrijke rol bij het opnemen van de *eerste melding* en het doorsturen van de ouder naar de Centrale autoriteit. Daarnaast is de politie vaak een eerste aanspreekpunt voor ouders. Uit de interviews blijkt echter dat zij niet in alle gevallen heeft doorverwezen naar de Centrale autoriteit.

De meeste ouders (zowel achterblijvende als een ontvoerende) geven aan voldoende informatie te hebben ontvangen ten tijde van de *gerechtelijke procedure*. Eveneens de meeste ouders (zowel achterblijvende als ontvoerende) geven aan dat zij zich tijdens de *gehele procedure* rond het verzoek tot teruggeleiding voornamelijk zelf op de hoogte hebben gehouden van de gang van zaken. De advocaat wordt door de helft van de ouders genoemd als de persoon die de meeste informatie heeft verschaft. Daarnaast wordt de Centrale autoriteit drie keer genoemd.

Bijna alle achtergebleven ouders zijn ontevreden over de *informatie en hulp* die tijdens de gehele procedure is geboden. Er worden hiervoor verschillende redenen genoemd, waarvan de meeste betrekking hebben op de communicatie met en de werkwijze van de Centrale autoriteit. Daarnaast bestaat er ook onvrede over het optreden van de politie. Ook de ontvoerende ouders zijn niet geheel tevreden over de informatie en hulp die zij ontvingen. Beiden zijn onder meer niet tevreden over hun advocaat en zeggen zich behandeld te voelen 'als een soort crimineel'. Al met al kan op grond van het bovenstaande worden geconcludeerd dat de informatievoorziening door de ouders als onvoldoende wordt ervaren.

Schikking

Twee van de acht achtergebleven ouders hebben geprobeerd om een schikking te bereiken. In beide gevallen was deze poging succesvol. In de overige zes gevallen zegt men ofwel geen poging te hebben ondernomen omdat de omstandigheden er niet naar waren (wat ook in hoofdstuk 2 naar voren kwam) ofwel niet op de mogelijkheid van een schikking te zijn geweest. Dit laatste is opmerkelijk, omdat de CA aangeeft in het eerste telefonische gesprek met de achtergebleven ouder altijd te vermelden dat het bereiken van een overeenkomst prioriteit heeft boven een gerechtelijke procedure. Daarnaast wijst de CA op de brochure en beschikt elke ouder over de verdragstekst en de uitvoeringswet waarin het belang van een schikking wordt genoemd. Het lijkt er op dat deze wijze van informatieverschaffing voor de achtergebleven ouders te weinig expliciet is en dat zij (nog) duidelijker moeten worden gewezen op de mogelijkheid en het belang van een schikking. Overigens zeggen ook de twee ouders die wel overeenstemming hebben bereikt niet op deze mogelijkheid te zijn geweest. Zij zijn op eigen initiatief tot deze oplossing gekomen, waarbij in het ene geval de familie en in het andere geval de advocaten hebben bemiddeld.

De beide ontvoerende ouders geven aan wel op de hoogte te zijn geweest van de mogelijkheid om tot een overeenstemming te komen. Een ouder vindt desondanks dat de mogelijkheid hiertoe niet voldoende is duidelijk gemaakt.

Contact achtergebleven ouder-kind

Ongeveer de helft van de achtergebleven ouders geeft aan dat zij tijdens de ontvoering contact hadden met hun kind. Dit gegeven stemt overeen met de bevindingen uit het dossieronderzoek (zie hoofdstuk 2). Uit de interviews met ontvoerende ouders blijkt dat er tijdens de ontvoering niet of zelden contact was

tussen het kind en de achtergebleven ouder. Angst en onwil van de ouders lijken een grote rol te spelen bij ontbreken van contact.

Snelheid van afhandeling

Veel ouders vinden dat de procedure rond het verzoek tot teruggeleiding niet snel genoeg is afgehandeld. Dit wijten ze vooral aan een langdurende opstartfase en aan de vele tussenliggende schakels. Dit laatste aspect wordt ook door de bevroegde deskundigen gezien als een factor die een snelle afhandeling van zaken kan belemmeren (zie hoofdstuk 2).

Teruggeleiding

Uit de interviews met ontvoerende ouders blijkt dat teruggeleiding in geen van beide gevallen is gerealiseerd. Wat de achtergebleven ouders betreft is in zes van de acht gevallen teruggeleiding gerealiseerd. Twee van deze zes ouders waren van tevoren op de hoogte van de wijze waarop de teruggeleiding zou verlopen en merken deze aan als zorgvuldig. De ouders die hierover onwetend waren zijn bijna allemaal van mening dat de teruggeleiding onzorgvuldig is verlopen. In vier van de zes gevallen heeft de ouder na de procedure zelf het kind uit het buitenland opgehaald. De meeste ouders geven aan ook hierbij informatie te hebben gemist. Geconcludeerd kan worden dat de meerderheid van de geïnterviewde ouders niet tevreden is over de wijze waarop de teruggeleiding is verlopen.

Welzijn van het kind na teruggeleiding

Uit het vorige hoofdstuk werd duidelijk dat over het welzijn van het kind na teruggeleiding nauwelijks informatie bestaat. Uit de interviews met ouders blijkt dat in de zes gevallen waarin teruggeleiding is gerealiseerd, twee ouders aangeven dat hun kind behoefte had aan professionele hulp, maar deze niet heeft ontvangen. In één geval heeft het kind wel professionele hulp gekregen, maar is deze stop gezet op verzoek van het kind. Eenzelfde verhaal geldt voor het kind van een ontvoerende ouder. Het kind van de andere ontvoerende ouder heeft wel naar tevredenheid professionele hulp ontvangen.

Twee van de achtergebleven ouders geven aan zelf behoefte te hebben (gehad) aan professionele hulp.

In de gevallen waarin het kind is teruggeleid woont het in vier gevallen bij de achtergebleven ouder en in twee gevallen bij de ontvoerende ouder. In alle gevallen hebben de ouders bij wie het kind niet woont wel contact met het kind. Soms gebeurt dit tegen de wil van de andere ouder in.

In de gevallen waarin het kind niet is teruggeleid, blijkt er nauwelijks contact te zijn tussen de achtergebleven ouders en hun kind, omdat de ex-partner dit zou belemmeren. Bij de ontvoerende ouders waarbij teruggeleiding niet is gerealiseerd, vindt het contact tussen het kind en de achtergebleven ouder respectievelijk regelmatig en zeer incidenteel plaats.

Slotopmerkingen

De slotopmerkingen van de achtergebleven ouders lopen zeer uiteen. De meeste opmerkingen richten zich op het ontbreken van professionele hulp, meer deskundigheid bij betrokken organisaties, het ontbreken van persoonlijk contact met de Centrale autoriteit, betere samenwerking tussen de betrokken instanties, harder bestraffen van kinderontvoering en kritiek op het echtscheidingsstelsel in Nederland. Veel van deze opmerkingen komen overeen met wat in hoofdstuk 2 door de bevroegde deskundigen is opgemerkt. De ontvoerende ouders zijn van mening dat de Centrale autoriteit zich beter moet verdiepen in de zaken die zij behandelt en dat het aan begeleiding ontbreekt.

4 Slotbeschouwing

4.1 Inleiding

In dit onderzoek zijn verbeterpunten geïnventariseerd in de uitvoering van het HKOV, die het welzijn van het kind ten goede kunnen komen. Dit is gebeurd ten aanzien van een zestal aspecten die binnen de grenzen van het HKOV in het belang van het welzijn van het kind worden geacht, te weten:

- het afwenden van dreigende internationale kinderontvoering;
- het bereiken van een schikking;
- het waarborgen van een snelle afhandeling van zaken na het aanhangig maken bij de Centrale autoriteit;
- het zorgvuldige verloop van teruggeleidingen na een rechterlijke uitspraak daartoe;
- het waarborgen van het contact tussen ouder en kind tijdens de procedure;
- het waarborgen van het welzijn van het kind na teruggeleiding.

Daarnaast is er gekeken naar mogelijke motieven die een rol kunnen spelen bij internationale kinderontvoering en naar het verloop van de informatievoorziening aan ouders die te maken krijgen met (dreigende) internationale kinderontvoering.

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden is gebruik gemaakt van verschillende informatiebronnen, namelijk literatuur, interviews met deskundigen, dossierstudie, digitale enquêtes, een rondetafelgesprek en interviews met ouders. Het onderzoek is descriptief van aard. Gezien de kleine aantallen respondenten en bestudeerde dossiers, worden op basis van de gegevens geen generaliserende uitspraken gedaan. De onderzoeksresultaten geven echter wel een goed beeld waarover het gaat.

De onderzoeksresultaten zijn gepresenteerd in de hoofdstukken 2 en 3. De onderzoeksvragen (zie paragraaf 1.5) zijn in deze hoofdstukken beantwoord. In het navolgende worden de voornaamste bevindingen nader besproken en worden vanuit onderzoeksoogpunt aanbevelingen gedaan.

4.2 Motieven voor (dreigende) internationale kinderontvoering

Zoals in hoofdstuk 2 al is gesteld, liggen aan iedere internationale kinderontvoeringszaak één of meer motieven ten grondslag. Kennis hierover is van belang omdat deze zou kunnen leiden tot de ontwikkeling van passend preventiebeleid, waardoor een internationale kinderontvoering mogelijk kan worden voorkomen. Uit de onderzoeksresultaten komen zeer uiteenlopende motieven voor internationale kinderontvoering naar voren, waarbij de ontvoerende en de achtergebleven ouder niet altijd op één lijn zitten. Dit komt overeen met wat er in de literatuur staat beschreven (zie o.a. Greif & Hegar, 1993; Beaumont & McEleavy, 1999; De Hart, 2002; Reunite, 2003). Onvrede met de omgangsregeling, angst voor de partner, wraak, cultuurverschillen, onvoldoende geïntegreerd zijn of een nieuwe toekomst willen opbouwen, zijn slechts een greep uit de genoemde motieven. Veel van deze motieven hangen nauw met elkaar samen. Geconcludeerd

kan worden dat ze uiteindelijk alle beschouwd kunnen worden als een afgeleide van relatie- of echtscheidingsproblematiek.

Vaak gaat het om 'biculturele' relaties (zie ook De Hart, 2002). Maar ook andere varianten doen zich voor, zoals een Nederlands echtpaar dat in het buitenland woont en waarvan één van de partners na scheiding terug wil naar het land van herkomst. De onlangs door het Permanent Bureau van de Haagse Conferentie opgestelde 'Guide to Good Practice, part III' (2005), waarin algemene richtlijnen worden geboden met betrekking tot toe te passen maatregelen ter preventie van internationale kinderontvoering, noemt in dit verband als mogelijke maatregelen onder andere het stimuleren van het sluiten van vrijwillige overeenkomsten en het bevorderen van bemiddeling in relatie tot zaken als gezag en omgang, naast wettelijke regelingen met betrekking tot echtscheiding, gezag en omgang. Ook zaken als voorlichting over de gevolgen van internationale kinderontvoering, deskundigheidsbevordering en samenwerking, kunnen volgens deze 'Guide to good Practice' een bijdrage leveren. Dergelijke maatregelen komen ook uit het onderhavige onderzoek naar voren als factoren die van belang zijn ter voorkoming van internationale kinderontvoering. Vanuit onderzoeksoogpunt kan worden gesteld dat voorlichting over de gang van zaken bij internationale kinderontvoering (meer kennis over de juridische gevolgen) belangrijk is om de kans op ontvoering te kunnen verminderen. Daarnaast wordt in het onderzoek gewezen op bemiddeling en het voeren van gesprekken met ouders, juridische maatregelen zoals beperking van de omgang of begeleide omgang, en meer praktische maatregelen, zoals beperking van de afgifte of inname van een paspoort. Zoals in de hoofdstukken 2 en 3 is vermeld, zijn dergelijke maatregelen echter niet in alle gevallen succesvol en kunnen zij soms een averechts effect sorteren (zie ook Greif & Hegar, 1993; De Hart, 2002; OJJDP, 2002; Reunite, 2005). Deze diversiteit aan mogelijke maatregelen, evenals hun beperkingen of mogelijke keerzijden, onderstrepen het belang van een afweging per individuele zaak.

4.3 Bemiddeling

Als gevolg van art. 7 lid 2 van het HKOV dienen centrale autoriteiten maatregelen te nemen 'om te verzekeren dat het kind vrijwillig wordt teruggegeven of een schikking in der minne wordt bereikt'. De CA heeft in het belang van het kind de taak om te proberen tot een schikking te komen en doet dit allereerst door de ontvoerende ouder een brief te sturen met het verzoek vrijwillig mee te werken aan teruggeleiding van het kind naar het land van herkomst of te proberen met de achtergebleven ouder alsnog overeenstemming te bereiken over de plaats van het verblijf. Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat 'bemiddeling' een belangrijk middel is om een dergelijke minnelijke regeling tussen de ouders te bereiken. Een positieve attitude van de ouders en het maken van goede afspraken over praktische zaken, worden gezien als factoren die een minnelijke regeling kunnen bevorderen en de inzet van bemiddelaars zou kunnen bijdragen aan het realiseren van deze factoren. Het toepassen van bemiddeling wordt daarnaast beschouwd als een belangrijk middel om het contact tussen de achtergebleven ouder en het kind tijdens de ontvoering te bevorderen, een zorgvuldige teruggeleiding te realiseren en bij te dragen aan het welzijn van het kind na teruggeleiding.

Daarmee lijkt een cruciale rol voor bemiddeling te zijn weggelegd in de procedure rond het verzoek tot teruggeleiding. De vraag die hierbij rijst is hoe en door wie in deze bemiddeling moet worden voorzien en aan welke eventuele randvoorwaarden moet zijn voldaan.

Om met het laatste punt te beginnen: zoals ook uit de resultaten van het onderzoek blijkt, kleven er aan de inzet van bemiddeling praktische bezwaren. Vooral de vaak grote geografische afstand tussen de ouders en de tijdsduur die met bemiddeling is gemoeid, worden in dit verband genoemd. Vanwege de beperkte tijd die er voor bemiddeling bij ontvoeringszaken voorhanden is, zou bemiddeling volgens de respondenten zo snel mogelijk na de melding van een ontvoering in gang moeten worden gezet. Men kan zich afvragen of de huidige werkwijze van de CA hierop aansluit. De gang van zaken is nu dat de CA de ontvoerende ouder om te beginnen een brief stuurt met het verzoek tot vrijwillige teruggeleiding en een daaraan verbonden termijn. Reageert de ouder niet, dan wordt een 'reminder' gestuurd, met een nieuwe termijn waarbinnen de ontvoerende ouder geacht wordt te reageren. Al met al kan dit enige tijd kosten.

Daarbij maakt het uit of er een 'stok achter de deur' is in de vorm van een gerechtelijke procedure wanneer de ouders niet willen meewerken. Uit het onderzoek blijkt dat de verwachting is dat bemiddeling minder succes zal hebben in zaken waarbij de ontvoerende ouder naar een land is vertrokken dat niet is aangesloten bij het HKOV en waarbij derhalve zo'n 'juridische stok' ontbreekt. Het tijdens het rondetafelgesprek naar voren gekomen model van 'co-mediation' verdient in dit verband nadere aandacht: beide ouders krijgen een bemiddelaar die namens de ouders overleggen, waarbij de bemiddelaar van de ontvoerende ouder indien mogelijk afkomstig is uit het land waarnaar de ontvoerende ouder is vertrokken.

Een volgend punt van aandacht is: hoe wordt aan bemiddeling in de praktijk vormgegeven en welke instanties zijn hiermee gemoeid? Uit het onderzoek komt naar voren dat veel instanties niet schromen zo nodig een bemiddelende rol op zich te nemen. Zowel de advocatuur, de rechterlijke macht als belangen- en maatschappelijke organisaties maken hiervan melding. Hoe men deze bemiddelende rol invult, blijft grotendeels onduidelijk²⁶. Het is de vraag of de rol van bemiddelaar niet duidelijker moet worden neergelegd bij daartoe aangewezen personen of organisaties. Kijken we naar bijvoorbeeld Frankrijk en Groot-Brittannië, dan blijkt de bemiddelingsfunctie daar op verschillende wijzen geregeld te zijn. In Frankrijk is 'la Mission d'Aide a la Mediation Internationale pour les Familles' (MAMIF) actief op het gebied van bemiddeling. Deze instantie is ondergebracht bij het Franse ministerie van Justitie en werkt samen met de afdeling waar de Franse CA deel van uitmaakt. MAMIF organiseert vrijwillige bemiddeling met als doel de communicatie tussen de ouders te realiseren en ze te helpen een overeenkomst te bereiken om ofwel de terugkeer van het kind te bewerkstelligen, ofwel de band tussen kind en achtergebleven ouder te herstellen. Dit gebeurt door te onderhandelen, te bemiddelen en/of professionele bemiddelingen in gang te zetten. De organisatie beschikt over een lijst van gespecialiseerde bemiddelaars en kan zowel voorafgaand, tijdens, als na een gerechtelijke procedure hulp bieden²⁷.

In Engeland is Reunite, een belangenorganisatie die gedeeltelijk wordt gefinancierd door de Britse overheid, in 1999 gestart met een onderzoeksproject naar de toepassing van 'mediation' in internationale kinderontvoeringszaken. Daarbij is een model voor mediation ontwikkeld, worden 'leken' getraind als mediator en vinden er experimenten plaats in de praktijk²⁸. In het voorjaar van 2006 zal een rapport over de bevindingen verschijnen.

²⁶ Een uitzondering hierop betreft de werkwijze van een belangenorganisatie (zie De Hart, 2002)

²⁷ Zie de betreffende website: www.enlevement-parental.justice.gouv.fr/mamif.html.

²⁸ Zie de betreffende website van Reunite: www.reunite.org.

4.4 Situatie rond teruggeleiding

De resultaten van het onderzoek tonen aan dat er over de situatie rond de teruggeleiding weinig informatie beschikbaar is. De meerderheid van de bij het onderzoek betrokken deskundigen geeft aan nooit of meestal niet bij de teruggeleiding betrokken te zijn, hoewel men wel van mening is dat er partijen zijn die vaker bij de teruggeleiding betrokken zouden moeten worden. Ook geeft een deel van de geïnterviewde ouders aan niet tevreden te zijn over de wijze waarop de teruggeleiding is verlopen. De onderzoeksresultaten laten zien dat het voor een zorgvuldige teruggeleiding van belang wordt geacht dat het kind goed voorbereid wordt en het contact tussen de beide ouders gewaarborgd wordt. Ook zou er meer aandacht moeten zijn voor de situatie van de ontvoerende ouder na terugkeer naar het land van herkomst. Bemiddelende instanties en de rechterlijke macht zouden ingezet kunnen worden om bovenstaande zaken in goede banen te leiden, zo blijkt uit de onderzoeksbevindingen.

Toch zitten hier haken en ogen aan, vooral wat de mogelijkheden van de rechterlijke macht betreft. Zo blijkt uit het onderzoek dat het weliswaar mogelijk is om bij de beschikking voorwaarden te stellen aan de teruggeleiding, maar op de naleving van die voorwaarden in het land van herkomst heeft men geen invloed. Ditzelfde geldt voor het opstellen van zogenoemde 'safe return orders' (art. 7 sub h, HKOV) of 'undertakings': afspraken tussen partijen met betrekking tot de teruggeleiding die door de rechter in de terugkeerbeslissing worden opgenomen (zie ook Van Iterson, 1997, Van der Reijt, 2002). Ook de in Engeland en Wales ontwikkelde zogenoemde 'mirrororders' lijken niet zonder meer tot een oplossing te leiden: het betreft hier voorafgaande beslissingen van de rechter in het land waarheen het kind wordt teruggeleid, zodat iedereen weet hoe de nabije toekomst er voor het kind kan gaan uitzien. Zoals Van der Reijt (2002) stelt, is het de vraag of rechters zich voorafgaand aan een beslissing over de teruggeleiding wel willen inlaten met dergelijke mirror orders en of dit kan binnen een zo snelle termijn, dat de door het verdrag vereiste spoed nog overeind blijft.

4.5 Welzijn van het kind na teruggeleiding

Het onderzoek wijst uit dat er nauwelijks informatie beschikbaar is over de situatie van het kind na teruggeleiding. Uit de interviews met de ouders bleek dat het kind na de ontvoering meestal wel contact heeft met de andere ouder, maar dat dit niet altijd de instemming heeft van de verzorgende ouder. Een deel van de ontvoerde kinderen heeft professionele hulp gekregen om de ontvoering te verwerken. Enkele andere kinderen hebben geen professionele hulp ontvangen, hoewel ze hier volgens de geïnterviewde ouders wel behoefte aan hadden.

Uit literatuur op dit gebied blijkt dat de gevolgen van een internationale kinderontvoering lang kunnen nawerken (zie paragraaf 1.8) en in overeenstemming hiermee laten de onderzoeksresultaten zien dat veel waarde wordt gehecht aan goede nazorg en dat het belang hiervan wordt onderkend. Desondanks lijkt er op dit gebied nauwelijks iets geregeld te zijn en lopen de ideeën over de wijze waarop nazorg geregeld moet worden, uiteen.

4.6 Rol van de CA

De functie en taken van de CA liggen voor een groot deel besloten in het HKOV. Toch verloopt de wijze waarop de centrale autoriteiten in de verschillende verdragslanden te werk gaan, niet overal op dezelfde manier. Niet in alle verdragslanden zijn aan de Centrale autoriteit dezelfde bevoegdheden en dezelfde instrumenten gegeven (kamerstuk, 2005). Zo is in de Uitvoeringswet van 1990 vastgelegd dat de Nederlandse CA met betrekking tot niet-verdragslanden op dezelfde wijze te werk gaat als ware het verdragslanden. Voorts is de Nederlandse CA procesvertegenwoordiger voor de achtergebleven ouder. In veel andere verdragslanden wordt deze taak door de CA neergelegd bij een advocaat. Voor de Nederlandse CA heeft dit tot gevolg dat zij zich naar de betrokken ouders toe niet actief bemiddelend kan opstellen en zich moet beperken tot een 'schikkingsbevorderende' houding. Hoewel sommige respondenten pleiten voor een actievere (bemiddelende) rol van de CA, is men er geen voorstander van de functie van procesvertegenwoordiger bij de CA weg te halen.

Uit het onderzoek blijkt dat verschillende respondenten van mening zijn dat de uitvoering van het HKOV door de CA snel en deskundig verloopt. Toch zijn er ook kritische kanttekeningen. Er zou over en weer meer kennis moeten zijn van de werkwijze van de verschillende centrale autoriteiten, men zou meer ervaringen moeten uitwisselen en op die manier van elkaar moeten leren. Voorts zou de CA zich zoals gezegd actiever moeten opstellen, ook ten aanzien van een zorgvuldige terugleiding en nazorg aan het kind, waarbij de vraag dient te worden gesteld of dit de taak is van de CA. Een belangrijk punt van kritiek betreft het beeld wat er van de CA bestaat. Volgens een aantal respondenten kampt de CA met een 'imagoprobleem': de CA wordt gezien als te weinig humaan, strikt zakelijk en voor Nederlandse ouders die hun kind vanuit het buitenland naar Nederland ontvoeren, is het veelal onbegrijpelijk dat 'hun land' de achtergebleven ouder bijstaat. De interviews met ouders lijken dit beeld te bevestigen. Op grond van het onderzoek wordt vastgesteld dat er onvrede heerst over bepaalde aspecten met betrekking tot het optreden van de CA, met name op het gebied van communicatie en informatievoorziening. Deze onvrede moet echter in een bredere context worden geplaatst. Er moet gewezen worden op het feit dat de meningen van de ouders ongetwijfeld zijn gekleurd door hun emotionele betrokkenheid bij de zaak. Uit het dossieronderzoek bleek dat de CA alle informatie die zij ontvangt, meestal per ommekeer terugkoppelt naar de achtergebleven ouder. Echter, voor ouders wier kind ontvoerd is, is ieder uur dat er geen bericht komt een uur teveel. Het lijkt er dan al snel op dat er niets gebeurt, terwijl de CA achter de schermen wellicht druk bezig is met de betreffende zaak. Niettegenstaande deze relativering, duiden de bevindingen er op dat de communicatie en informatievoorziening door de CA in de ogen van sommigen onvoldoende is en dat de werkwijze van de CA soms als passief wordt beschouwd.

4.7 Informatievoorziening

In het verlengde van de vorige paragraaf wordt nader ingegaan op de informatievoorziening aan de ouders. Uit zowel de opvattingen van de respondenten als van de ouders blijkt dat de informatievoorziening vanaf het moment dat er sprake is van een (dreigende) internationale kinderontvoering, een heikel punt is. Geen van de geïnterviewde achtergebleven ouders was in eerste instantie op de hoogte van het bestaan van organisaties die hulp bieden bij internationale kinderontvoering. Slechts in één van de vier gevallen dat de ouder

melding deed van de internationale kinderontvoering bij de politie heeft deze de ouders verwezen naar de Centrale autoriteit. In enkele gevallen gaf de politie aan niets te kunnen doen. De meeste ouders blijken uiteindelijk wel bij allerlei instanties te hebben aangeklopt. Hoewel de meeste ouders die met een gerechtelijke procedure te maken kregen wel tevreden waren over de informatie die zij hierover hebben ontvangen, is de meerderheid van de geïnterviewde ouders ontevreden over de informatie en hulp die zij gedurende de gehele procedure rond het verzoek tot teruggeleiding hebben ontvangen. Ook lijkt bepaalde informatie, bijvoorbeeld over de mogelijkheid tot schikking, te weinig expliciet te zijn. Deels kan dit te maken hebben met de al in de vorige paragraaf genoemde 'gekleurde emotionele blik' waarmee de ouders naar de gang van zaken kijken, anderzijds zijn zaken als voorlichting en advies ook aspecten die door de deskundigen nadrukkelijk aan de orde worden gesteld.

Er kan geconcludeerd worden dat de informatievoorziening - zeker in de ogen van de betrokken ouders - als onvoldoende wordt ervaren.

4.8 Expertisecentrum internationale kinderontvoering

Vooraf door de bij het onderzoek betrokken respondenten is aandacht gevraagd voor de mogelijkheid van een expertisecentrum op het gebied van internationale kinderontvoering. In een dergelijk expertisecentrum zou de kennis en hulpverlening ten aanzien van internationale kinderontvoering gebundeld kunnen worden. Ook in diverse andere landen bestaan dergelijke centra; naast bijvoorbeeld het 'International Centre for Missing and exploited Children' in de Verenigde Staten en 'Child Focus' in België is in Engeland het eerdergenoemde Reunite actief. De twee eerstgenoemde centra richten zich op vermiste kinderen in het algemeen, ongeacht of hieraan internationale kinderontvoering ten grondslag ligt, het Engelse Reunite richt zich uitsluitend op internationale kinderontvoering. Op basis van de resultaten van het onderzoek kan worden geconcludeerd dat een dergelijk expertisecentrum in een behoefte lijkt te voorzien. Met de oprichting van een dergelijk centrum zou een groot aantal van de hierboven besproken knelpunten kunnen worden weggenomen doordat er één centraal punt zou zijn op het gebied van informatievoorziening, voorlichting en advies aan ouders en instanties die met (dreigende) internationale kinderontvoering te maken hebben. Daarnaast zouden volgens de respondenten specifieke taken als bemiddeling en nazorg in een dergelijk centrum kunnen worden belegd of van daaruit worden gecoördineerd. Het lijkt er op dat met een dergelijk centrum, professionalisering bevorderd zou kunnen worden, mits bovengenoemde taken daar nadrukkelijk worden neergelegd²⁹. Als bijkomend effect mag worden verwacht dat de oprichting van een dergelijk centrum de CA enigszins zal ontlasten. Ouders en betrokken instanties kunnen dan immers met (een deel van) hun problemen en vragen bij dit centrum terecht.

²⁹ Overigens is door een belangenorganisatie in het najaar van 2005 een uitgewerkt voorstel voor een expertisecentrum gepresenteerd.

4.9 Aanbevelingen

De volgende onderzoeksaanbevelingen zijn van belang:

1. Bemiddeling bij internationale kinderontvoeringszaken naar of uit Nederland professionaliseren en verbinden aan een duidelijk omschreven tijdsspanne;
2. Indien sprake is van terugleiding naar Nederland: het kind en het gezin na de terugleiding volgen en structureel en 'outreaching' nazorg aanbieden;
3. De CA dient duidelijker aan te geven wat haar werkwijze is, welke rol ze vervult en wat de ouders en betrokken instanties kunnen verwachten, zowel qua werkwijze als op het vlak van communicatie en informatie;
4. (Verbetering van) de informatievoorziening aan ouders is belangrijk;
5. Rekening houden met de behoefte die wordt uitgesproken door respondenten met betrekking tot de oprichting van een expertisecentrum internationale kinderontvoering.

Summary

The Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction: research and findings from a Dutch perspective

Background

The Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction (the 'Hague Convention') was established in 1980 on the initiative of the Hague Conference on Private International Law, and its objective is to provide clear, international rules for an effective approach to international child abductions. This convention entered into force for the Netherlands on 1 September 1990. The convention defines international child abduction as the removal of a child to, or wrongful retention of a child in, another country, in breach of custody laws in the country where the child had its habitual place of residence. In such cases, the child is removed from the other parent's custody, without that parent's consent. In principle, and in the child's interests, the 1980 Hague Convention favours the return of the child to the parent and family situation from which it was removed. The outcome of an impending custody decision is not anticipated. The issue of which of the two parents should be granted custody at that time can only be assessed by the authorities of the country where the child was habitually resident prior to the abduction.

Each Contracting State must designate a Central Authority (CA), whose task it is to implement the objects of the 1980 Hague Convention and which serves as a point of contact in cases of international child abduction. In the Netherlands, the Minister for Justice has been entrusted with this role. The Legal and International Affairs section of the Youth Policy Division acts as the executive office. The Dutch Central Authority handles both "incoming" and "outgoing" international child abduction cases. In incoming cases, a child has been abducted by one of the parents from another country to the Netherlands, whilst in outgoing cases the child is abducted from the Netherlands to another country. For cases of child abduction to a non-Contracting State, the law has assigned to the Dutch CA a role that is much the same as its function under the 1980 Hague Convention. In incoming cases, the Dutch CA acts as legal representative of the parent who has been left behind if judicial proceedings are instituted.

Definition of the problem and study questions

In 2002 a report was published on the situation in the Netherlands as regards international child abduction, which highlighted a number of problem areas in the resolution of international child abduction cases pursuant to the Hague Child Abduction Convention. These problem areas include the provision of information to parents (both the abductor and the parent who has been left behind) and the possibilities for reaching amicable settlements. Further to this report, in the spring of 2003 a working group was formed with the task of taking stock of areas for improvement in international child abduction procedures and bringing about

these improvements where possible. One of the recommendations made by this working group was that studies should be commissioned of procedures in international child abduction cases and the role of the Central Authority.

The aim of this study is to take stock of areas for improvement in the implementation of the 1980 Hague Convention which will benefit the child's welfare. On this basis, nine study questions were formulated:

- 1 Which factors are instrumental in averting imminent international child abduction?
- 2 What are the motives behind (imminent) international child abduction?
- 3 Which factors are key to reaching a settlement in international child abduction cases?
- 4 Which factors are instrumental in guaranteeing contact between parent and child during the proceedings?
- 5 Which factors are instrumental in guaranteeing the expeditious conclusion of cases once they have been referred to the Central Authority?
- 6 Which factors affect the return of children in a caring manner following a court ruling to that effect?
- 7 Which factors are instrumental in guaranteeing the child's welfare after it has been returned?
- 8 Which aspects are key to a concrete approach to international child abduction?
- 9 How is information provided to parents dealing with (imminent) international child abduction?

Method and scope of the study

Various information sources were used:

- *Literature,*
- *interviews with experts (n = 3),*
- *study of files,*
- *digital investigations (n = 14)*
- *round-table meetings (n = 11) and*
- *interviews with parents who have been left behind (n = 8) and abducting parents (n = 2)*

Due to the small number of respondents, it is not possible to make generalized statements on the basis of the data. The study findings relate only to the respondents in the study; although they are not representative of all international child abduction cases handled, they do give a good impression of what is involved. The same is true of the files studied: they relate to unique cases which, as such, can be neither compared nor generalized. Above all, the files provide an insight into the diverse and often complex situations in which the 1980 Hague Convention is implemented. In this study, the impact of international child abduction on the welfare of the child is only alluded to in a general sense.

The findings of study questions 1 to 8 are discussed based on the information drawn from the files, interviews with experts, digital investigations and the round-table meeting. The purpose of the interviews with parents was to gain an insight into the provision of information to parents dealing with (imminent) international child abduction (study question 9).

The procedures in practice, and parents' experiences

Averting imminent international child abduction

Although “imminent international child abduction” features little in the files studied, all the experts are familiar with this phenomenon. According to the experts, the likelihood of imminent abduction resulting in actual abduction increases if parents are no longer communicating with each other. The experts also say that issues such as inadequate integration in the country of residence, pressure exerted by family in the country of origin or cultural differences can give rise to abduction, as can “external” factors such as insufficient knowledge in the field of international child abduction at the authorities involved or the lack of a clear investigative and arrest policy in this area. However, meetings with both parents and the use of mediation would be particularly effective ways of averting imminent international child abduction, as would judicial measures, such as accompanied access rights or restricted access, and practical measures, including confiscating the passports of the parent in question and the child³⁰. However, it should be pointed out that measures such as restricted or accompanied access can equally constitute reasons to abduct a child to another country and that confiscation of a passport is not a failsafe measure if the parent and child have dual nationality - in which case they can still leave the country with their remaining passports. The interviews with the parents revealed confusion as to the body to which imminent international child abduction can be reported. The parents left behind who had reported the imminent threat nonetheless turned to a lawyer and the police, both of whom took action. In the case of one of the abducting parents, the lack of support and impossibility of expressing their views caused the parent to actually take the children abroad. This same parent also says not to have known that this was against the law.

According to the experts, promoting expertise at the authorities involved and giving information about procedures in international child abduction may lead to a (more) effective response when an imminent child abduction is being reported.

Motives

In almost two-thirds of the files studied, the mother is the abducting parent. The motives for abduction often remain unclear; information about the motives was found in just fifteen of the thirty files. The motives vary greatly, as is apparent from the interviews with the parents, but they all seem to stem from the relationship problem that lies at the heart of the child abduction.

Settlement

In eleven of the files studied, the parents tried to reach a settlement and a solution acceptable to both parties was reached in seven instances. In four of these cases, the amicable settlement was reached through the mediation of various bodies. The majority of the experts say that they (always) make the parents aware of the importance of a settlement, with the odd exception. More than two thirds of the respondents also actively seek, within their roles, to bring about an amicable settlement between the parents. One of the means of achieving this is mediation, with themselves acting as mediators if necessary.

It appears that the task of reaching a settlement is hindered by conflict and mutual mistrust between parents and by practical impediments, such as the geographical distance between the two parents and the amount of time often involved. If a child has been taken to a non-Contracting State, it is difficult to reach a settlement because there are no judicial means of exerting pressure. Nonetheless, the majority

³⁰ For simplicity's sake, when discussing the results the term “child” is used. Often, however, several children have been abducted from one family.

of the experts believe that — certainly in cases to/from Contracting States — it should be possible to reach a settlement more frequently than is currently the case. Mediation may help, especially if it takes place at an early stage.

The interviews with the parents revealed that two of the eight parents who had been left behind attempted to reach a settlement, in both cases successfully. In the other six cases, the parents say they either made no attempt to reach a settlement because the circumstances were not right or that they were not made aware of the possibility of a settlement. That they were unaware of the option is curious, because the CA says that, in its first telephone conversation with the parent who has been left behind, it always mentions that reaching a settlement takes precedence over judicial proceedings. In addition, the CA refers to the brochure and each parent has the text of the convention and the Implementation Act, which mention the importance of a settlement. Apparently, this method of providing information is not explicit enough for the parents who have been left behind. Moreover, the two parents who did reach a settlement also say that they were not made aware of this option, but rather they reached this solution on their own initiative — with the aid of mediation.

The two abducting parents say that they were aware of the possibility of reaching a settlement; however, one of them feels this option was not made sufficiently clear.

Contact between parent who was left behind and child

In almost half of the files studied, there was contact between the child and the parent who was left behind during the abduction. Most of the options cited by respondents for themselves or their organization to promote contact between the child and the parent who was left behind during the abduction related to the use of mediation or encouraging the parent who was left behind to seek contact. According to the experts, if one of the parents does not want to co-operate, or if the parents do not trust each other or the bodies involved, this is not conducive to contact between parent and child. Equally non-conducive is a lack of opportunity for mediation and accompanied access. Likewise, the geographical distance between the parent who has been left behind and the child can be a hindrance, as can judicial proceedings that are already underway. The interviews with the parents seem to suggest that fear and lack of willing on the part of the parents are key factors in the absence of contact.

Time to conclusion

Based on the files, it would appear that, on average, a period of 5.5 months elapses between the time at which a case is reported to the Dutch CA and the time at which the CA closes the file. This is true of both incoming and outgoing cases. However, the averages must be interpreted with the necessary caution because of the small number of cases.

As there is little agreement between the experts regarding the length of time that constitutes the “expeditious conclusion” of outgoing and incoming cases, it is not possible to define the term “expeditious conclusion”. Most respondents cite a somewhat shorter period of time for incoming cases than for outgoing cases, without giving clear reasons for this.

It appears that the experts believe that outgoing cases in particular could be concluded more expeditiously than is currently the case. The obstructive factors cited include financial aspects and red tape. According to the experts, the use of mediation and a more active stance, the dissemination and exchange of knowledge and a uniform approach on the part of the central authorities would all improve the chances of both types of case being concluded expeditiously.

Many of the parents interviewed feel that the procedure for the application for the child’s return was not concluded expeditiously enough, and blame this primarily on a lengthy initiation phase and the many intermediate links.

Return

The files show that the child was returned in seventeen cases. There is also one case where it is unclear whether the child was returned, and in another case the child was “re-abducted” by the parent who was left behind. In the other eleven cases, the parents found another solution and/or the application for the child’s return was withdrawn or (in three cases) rejected — in some instances on procedural grounds. Little information was found in the files regarding the procedure for the child’s return. The majority of the experts say that they were never or not usually involved in the return. As the point of contact, the CA is the only party always involved in a child’s return. The child’s welfare is deemed the central concern if a child is to be returned in a caring manner, and there should be consideration for the abducting parent’s position once the child has been returned. Information and better co-ordination between the parties involved may also be conducive to returning a child in a caring manner. Mediating bodies and the judiciary could also play a supportive role, the latter, for instance, by attaching conditions to the child’s return.

Most of the parents interviewed were not happy with the way in which the child’s return was handled. The interviews with the two abducting parents revealed that the child was not returned in either case. As for the parents who were left behind, the child was returned in six of the eight cases. Two of these six parents were aware in advance of the procedure for the child’s return and feel it was handled with care. Almost all the parents who were ignorant of the procedure believe that the child’s return was not handled with care. In four of the six cases, the parent collected the child from abroad him or herself after the proceedings. Most of the parents say there was a lack of information.

The child’s welfare

As established from the files and talking to the experts, there is hardly any information about the child’s welfare after its return. The experts do, however, take the view that both they and/or other bodies should be better informed, especially with a view to future cases and their assessment and establishing future policy, but also because it provides the possibility of aftercare.

What is felt to be most important to the child’s welfare is that the child has contact with both parents and that custody and access are properly arranged, with as little recourse as possible to court proceedings. According to the experts, the child’s separation from the care-providing parent has a negative effect on the child’s welfare.

From the interviews with parents, of the six cases where the child was returned, two parents say that their child needed professional help but did not receive it. In one case, the child did receive professional help, but this was stopped at the child’s request. The same is true of the child of one abducting parent. The child of the other abducting parent did receive satisfactory professional help.

Two of the parents who were left behind say they themselves need or needed professional help.

In four of the cases where the child was returned, the child lives with the parent who was left behind and in two cases with the abducting parent. In all the cases, the parents with whom the child does not live do have contact with the child - sometimes against the other parent’s wishes.

In the cases where the child was not returned, there seems to have been hardly any contact between the parents who were left behind and their child, because of obstruction by the ex-partner. As for the abducting parents whose children were not returned, contact between the child and the parent who was left behind is regular in one case and very sporadic in the other.

Concrete approach to international child abduction

In the experts' opinion, mediation in international child abduction cases — despite practical hindrances such as time and distance — is feasible and can be highly instrumental in resolving problems to do with the child's return and the situation afterwards. Mediation should start as early on as possible. One respondent felt that "co-mediation" could be used in the case of abduction to a non-Contracting State, whereby both parents are assigned a mediator, and those mediators confer on the parents' behalf. If possible, the mediator for the abducting parent should originate from the country to which the abducting parent has moved.

As regards the implementation of the 1980 Hague Convention, a number of respondents take the view that it is applied expeditiously and expertly, although some experts have the impression that the CA suffers from an "image problem". There seems no reason to remove the role of legal representatives at the CA. Moreover, it seems there is a need for the creation of a centre of expertise in international child abduction. The importance of aftercare after the child's return is also endorsed. According to the experts, both the aforementioned centre of expertise and access houses may be helpful in this regard.

Providing the parents with information

Initially, none of the parents were apparently aware of the existence of organizations that offer assistance in international child abduction cases. The lawyer is a key figure in recording the *first report* and referring the parent to the Central Authority. The police are another frequent first point of contact for parents. However, the interviews reveal that they did not always refer the parent to the Central Authority.

Most parents say they did not receive enough information at the time of the *judicial proceedings*. Likewise, most of them say that *throughout the procedure* in regard to the application for the child's return they mainly kept themselves abreast of progress. Half the parents cite the lawyer as the person who provided the most information, with the Central Authority being mentioned three times.

Almost all the parents who were left behind are unhappy with the *information and assistance* offered throughout the procedure. A variety of reasons are cited for this, mostly to do with communication with and the working method of the Central Authority. There is also dissatisfaction with the police's actions. Nor are the abducting parents entirely happy with the information and assistance they received.

All in all, it can be concluded that the provision of information was found wanting by the parents.

In conclusion

This study has taken stock of areas for improvement in the implementation of the 1980 Hague Convention which may benefit the child's welfare. The key findings of the study will now be outlined.

Motives for (imminent) international child abduction

Knowledge of motives is important, because it could form the basis for the development of appropriate prevention policies, which may prevent international child abduction. In conclusion, these motives can ultimately all be regarded as stemming from relationship and divorce problems.

Mediation

The findings of the study suggest that "mediation" is an important means of reaching an amicable settlement between the parents. Moreover, the use of mediation is regarded as an important way of encouraging contact between the

parent who has been left behind and the child during the abduction, handling the child's return in a caring manner and improving the child's welfare after its return. Mediation appears particularly crucial during proceedings with regard to applications for a child's return. The study reveals the expectation that mediation will be less effective in cases where the abducting parent has moved to a country that is not a signatory to the 1980 Hague Convention. The aforementioned "co-mediation" model merits further consideration in this regard.

Situation with regard to the child's return and welfare after its return

There is little information available about the situation relating to and after the child's return. Nonetheless, the study findings do reveal that a great deal of importance is attached to good aftercare and that the importance of this is recognized.

Role of the Central Authority

The study reveals that a number of respondents believe that the CA implements the 1980 Hague Convention in expeditious and expert manner. However, a number of criticisms are also made. The study established that there is dissatisfaction with certain aspects of the CA's actions, particularly communication and the provision of information.

Provision of information

The experts and parents are united in the view that the provision of information from the moment international child abduction is imminent, or actually occurs, is a thorny issue. In conclusion, the provision of information was found wanting - certainly by the parents involved.

Centre of expertise in international child abduction

The experts involved in the study were the main advocates of the possibility of a centre of expertise in the field of international child abduction. Based on the findings of the study, it can be concluded that there is an apparent need for such a centre.

The key study recommendations are as follows:

1. Professionalize mediation in international child abduction cases to or from the Netherlands and establish a clear time span for this;
2. If a child is returned to the Netherlands: provide follow-up for the child and family after its return and offer structural "outreach" aftercare;
3. The Central Authority must state more clearly how it works, the role it performs and what the parents and bodies involved can expect, both in terms of working method and in terms of communication and information;
4. It is important to provide parents with (better) information;
5. Take account of the need expressed by respondents for the creation of a centre of expertise in international child abduction.

Literatuur

A Family Resource Guide on International Parental Kidnapping

Washington, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 2002

Beaumont, P.R. and P.E. McEleavy

The Hague Convention on International Child Abduction
Oxford University Press, Oxford, 1999

Bishesar, A., S. Bodbijl, S. van der Zee en D. Zuljar

Ontvoering van kinderen, verhalen van ouders
Defence for Children International Nederland, 2002

Bogaerts, S., J. Goethals en G. Vervaeke

De verleiding uit onvermogen, interpersoonlijke factoren en pedoseksualiteit
Samenleving, Criminaliteit en Strafrechtspleging, vol. 25, 2003, universitaire pers

Bruijn-Lückers, de, M.L.C.C. en P. Dorhout

Internationale Kinderontvoering
Ars Aequi, afl. 9, 2000, pp. 621-628

Cardol, G.

De positie van het kind in de twee kinderontvoeringsverdragen
Tijdschrift voor Familie en Jeugdrecht, nr. 6, 2000, pp. 128-133

Boer, de Th. M. en R. Kotting

Kinderontvoering en het belang van het kind. In: *De kant van het kind: Liber Amicorum* prof. Mr. Miek de Langen
Arnhem, Gouda Quint, 1992

Dieren, van E. en A. Woldring

Internationale kinderontvoering door een ouder
Tijdschrift voor Sociaal Juridische Dienstverlening, nr. 4, 2003, pp.12-15

Greif, G.L.

A parental report on the long-term consequences for children of abduction by the other parent
Child Psychiatry and Human Development, vol. 31 (1), 2000, pp. 59-78

Greif, L. and R.L. Hegar

When Parents kidnap
The Free Press, New York, 1993

Hart, B. de

Internationale Kinderontvoering
Utrecht, Nederlands Centrum Buitenlanders, 2002

Iterson, van D.

Het functioneren van het Haags Kinderontvoeringsverdrag
Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht, nr. 6, 1997, pp. 160-162

Kockelbergh, L. e.a.

Wat met psychische stoornissen op school?, Reactieve hechtingsstoornissen
(elektronische versie)
Caleidoscoop, afl. 2, 1999

Lenters, H.

Het Haags Kinderontvoeringsverdrag 1980 en het belang van het kind. In:
Blankman, K. & M.R. Bruning (red.)
Meesterlijk groot voor de kleintjes
Deventer, Kluwer, 2004, pp. 13-31

Meuwese, S.

Boosheid en Onmacht, recente ontwikkelingen inzake internationale
kinderontvoeringen
Tijdschrift voor de Rechten van het Kind, maart 2001, pp. 14-15

Pérez-Vera, E.

Explanatory Report on the 1980 Hague Child Abduction Convention
HCCH, 1982

Protocol Internationale kinderonvoering

Den Haag, Ministerie van Justitie, 2000

Reijt, F.A. van der

De Tweede Ruwenbergconferentie over het Haags Kinderontvoeringsverdrag van
1980
Trema, afl. 2, 2002, pp. 99-104

Reunite

The outcomes for children returned following an abduction
Reunite International Child Abduction Centre, 2003

Tweede Kamer

Memorie van Toelichting bij het Europees Verdrag betreffende de erkenning en ten
uitvoerlegging van beslissingen inzake het gezag over kinderen en het Haags
Kinderontvoeringsverdrag
Vergaderjaar 1987-1988, 20461, nr. 3

Walstock, L.

Internationale Kinderontvoering, moeilijkheden en oplossingen
Executief, 5, 2005, pp. 78-81

Website Defence for Children International Nederland, 2004

Het Haags Kinderontvoeringsverdrag

www.Stichtingdeombudsman.nl, pp. 1-13

Website van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht

(www.hcch.net)
Guide tot Good Practice, Part III - Preventive Measures
Hague Conference on Private International Law, 2005

Bijlage 1

Klankbordgroep

Voorzitter

De heer Dr. S. Bogaerts, hoofd afdeling Criminaliteitspreventie, Slachtofferzorg, Jeugdbescherming en Sanctietoepassing; hoofd afdeling Rechtshaving, WODC

Leden

Mw. Mr. G.C.A.M. Ruitenberg, Vrije Universiteit Amsterdam

Mw. Dr. B. de Hart, Radboud Universiteit Nijmegen

Mw. Mr. H. Lenters, Directie Justitieel Jeugdbeleid, ministerie van Justitie

Bijlage 2

Vragenlijst tbv dossieronderzoek

1. **Betreft dit dossier een inkomende of uitgaande zaak? Is er daarbij sprake van een verdragsland of een niet-verdragsland?**
 - inkomende zaak -> vanuit welk land?
 - uitgaande zaak -> naar welk land?
 - verdragsland
 - niet-verdragsland
2. **Om hoeveel meegenomen kinderen gaat het en wat is hun leeftijd?**
3. **Welke nationaliteit hebben de ouders? Wie is de ontvoerende ouder?**
4. **Welke nationaliteit heeft het kind?**
5. **Hoe is het gezag geregeld?**
6. **Is er aan deze zaak een melding van dreigende kinderontvoering voorafgegaan?**
 - ja -> naar vraag 7
 - nee -> naar vraag 11
 - onbekend -> naar vraag 11
7. **Datum melding**
8. **Bij wie (welke instantie) is deze melding binnengekomen? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)**
 - politie
 - CA
 - Buitenlandse Zaken
 - Ambassade
 - Consulaat
 - Advocaat
 - RvdK
 - Bureau Jeugdzorg
 - Maatschappelijk Werk
 - Belangenorganisatie
 - School van de kinderen
 - Anders, namelijk:

9. Waarom vreesde de melder in deze zaak een kindertvoering?
(meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- wens van 'dreigende' partner om terug te keren naar land van herkomst
- wens van 'bedreigde' partner om terug te keren naar land van herkomst
- onenigheid over het land van verblijf
- geen perspectief voor het gezin in land van verblijf
- geen perspectief voor 'dreigende' partner in land van verblijf
- geen perspectief voor 'bedreigde' partner in land van verblijf
- financiële problemen
- slechte integratie en sociaal isolement in land van verblijf
- slechte verhouding 'dreigende' partner met schoonfamilie in land van verblijf
- verlies van werk door 'dreigende' partner in land van verblijf
- verlies van verblijfsvergunning 'dreigende' partner na echtscheiding of verbreken relatie
- (langdurige) problemen over omgangsregeling
- (langdurig) geweld in de relatie
- cultuurverschillen die doorspelen in de opvoeding
- plotselinge verkoop van materiële goederen (auto, huis)
- papieren in orde maken die wijzen op een mogelijk vertrek naar het buitenland (paspoorten voor de kinderen regelen)
- mislukte echtscheidingsbemiddeling
- onbekend
- anders, namelijk:

10. Wat is er met deze melding gedaan? (Welke activiteiten zijn ondernomen en door wie).

11. In welke context vond de daadwerkelijke ontvoering plaats?

- tijdens een vakantie/familiebezoek
- tijdens de uitvoering van de omgangsregeling/bezoekregeling
- geen specifieke context
- anders, namelijk:

12. Worden er door de achtergebleven ouder motieven voor de ontvoering vermeld (vanuit de meenemende ouder) en zo ja, welke? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- ouder wil terug naar land van herkomst
- ouder moet terug naar land van herkomst (geen geldige verblijfsvergunning meer)
- ouder voelt zich niet thuis (niet geïntegreerd, geïsoleerd) in verblijfsland
- gebrek aan perspectief in verblijfsland
- onvrede over bezoekregeling/omgangsregeling
- problemen met betrekking tot gezag
- onvrede over gemaakte afspraken
- poging om de andere partner terug te krijgen
- poging andere partner mee te krijgen naar een ander vestigingsland
- poging te ontsnappen aan geweld in de relatie
- angst voor cultuurverschillen
- wraak
- geen andere uitweg zien
- onbekend
- anders, namelijk:

13. Worden er door de meenemende ouder motieven voor de ontvoering vermeld en zo ja, welke? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- ouder wil terug naar land van herkomst
- ouder moet terug naar land van herkomst (geen geldige verblijfsvergunning meer)
- ouder voelt zich niet thuis (niet geïntegreerd, geïsoleerd) in verblijfsland
- gebrek aan perspectief in verblijfsland
- onvrede over bezoeksregeling/omgangsregeling
- problemen met betrekking tot gezag
- onvrede over gemaakte afspraken
- poging om de andere partner terug te krijgen
- poging andere partner mee te krijgen naar een ander vestigingsland
- poging te ontsnappen aan geweld in de relatie
- angst voor cultuurverschillen
- wraak
- geen andere uitweg zien
- onbekend
- anders, namelijk:

14. Met welke instanties heeft de achtergebleven ouder naar aanleiding van de ontvoering contact gehad?

- politie
- CA
- Buitenlandse Zaken
- Ambassade
- Consulaat
- Advocaat
- RvdK
- Bureau Jeugdzorg
- Maatschappelijk Werk
- Belangenorganisatie
- School van de kinderen
- Anders, namelijk:

15. Datum uitvoering ontvoering?

16. Datum melding ontvoering bij de CA?

17. Wat is er naar aanleiding van deze melding gedaan? (Welke activiteiten zijn ondernomen en door wie en op welke data?)

18. Is er contact tussen de CA en andere (bij de internationale kinderontvoeringszaak betrokken) personen/instanties? Zo ja, welke?

- politie
- CA in buitenland
- Buitenlandse Zaken
- Nederlandse Ambassade
- Nederlands Consulaat
- Advocaat
- RvdK
- Bureau Jeugdzorg
- Maatschappelijk Werk
- Belangenorganisatie
- IND
- School van de kinderen
- Anders, namelijk:

19. Wordt melding gemaakt van pogingen om een schikking te bereiken?

- ja -> naar vraag 21
- nee -> naar vraag 25
- Er is door de ouders geen poging tot schikking gedaan -> naar vraag 20

20. Waarom is geen poging tot schikking gedaan? -> naar vraag 25

21. Is het gelukt om in deze zaak tot een schikking te komen?

- ja -> naar vraag 22
- nee -> naar vraag 24
- onbekend -> naar vraag 25

22. Op welke datum is de zaak geschikt?

23. Zijn er redenen gegeven waarom er tot een schikking is besloten? -> naar vraag 25

24. Worden er oorzaken genoemd op grond waarvan het niet mogelijk was om in deze zaak tot een schikking te komen?

25. Is er een juridische procedure gestart?

- ja -> naar vraag 26
- nee -> naar vraag 31
- onbekend -> naar vraag 31

26. Datum verzoek tot terugleiding

27. Datum rechterlijke uitspraak? Vermeld tevens de uitspraak!

28. Is er in deze zaak hoger beroep ingesteld?

- ja
- nee -> naar vraag 31
- onbekend -> naar vraag 31

29. Datum instelling hoger beroep

30. Datum uitspraak hoger beroep? Vermeld tevens de uitspraak!

31. Is het gelukt om tot een snelle afhandeling te komen? (Exacte tijdsperiode vanaf melding bij CA tot afhandeling door CA)

32. Indien het niet gelukt is om tot een snelle afhandeling te komen, worden daarvoor oorzaken gegeven? (Indien geen oorzaken worden gegeven, zijn er uit het dossier oorzaken te halen?)

33. Heeft de achterblijvende ouder contact gezocht met het kind?

- ja -> naar vraag 34
- nee -> naar vraag 35
- onbekend -> naar vraag 35

34. Wordt dit belemmerd dan wel toegestaan door de ontvoerende ouder?

- belemmerd
- toegestaan
- onbekend

35. Blijkt uit het dossier dat het ontvoerde kind/de ontvoerde kinderen contact heeft/hebben met de achterblijvende ouder?

- ja -> naar vraag 36
- nee -> naar vraag 39
- onbekend -> naar vraag 40

36. Zo ja, van welke vorm(en) van contact is sprake?

- telefonisch
- schriftelijk
- bezoek
- een combinatie van bovenstaande
- anders, namelijk:

37. Vindt het contact op vrijwillige basis (vanuit de ouders) plaats? Zo nee, door wie is het contact tot stand gebracht of opgelegd?

- ja
- nee, door RvdK
- nee, door Bureau Jeugdzorg
- nee, door Rechterlijke Macht
- nee, door (anders):
- onbekend

38. Zijn er instanties betrokken bij het waarborgen van het contact?

- nee
- ja, RvdK
- ja, Bureau Jeugdzorg
- ja, Rechterlijke Macht
- onbekend
- ja, anders, namelijk:

39. Indien er geen contact is met de achtergebleven ouder, worden daar redenen voor gegeven en door wie (met andere woorden komen die redenen uit de eerste of tweede hand)?

40. Staat er informatie over de terugleiding in het dossier?

- ja -> naar vraag 41
- nee -> einde vragenlijst

41. Datum terugleiding?

42. Wie/welke instanties zijn bij de terugleiding betrokken?

- CA
- Ministerie van Buitenlandse Zaken
- Ambassade
- Belangenorganisatie
- RvdK
- onbekend
- anders, namelijk:

43. Zijn er formele afspraken gemaakt met het gezag in het land van herkomst met betrekking tot de terugleiding?

- ja -> naar vraag 44
- nee -> naar vraag 45
- onbekend -> naar vraag 45

44. Zo ja, waarop hebben deze afspraken betrekking?

- onbekend
- ontvoerende ouder wordt niet vervolgd
- uitkering ontvoerende ouder
- omgangsregeling
- gezagskwestie
- anders, namelijk:

45. Indien er sprake is van een rechterlijke beslissing: heeft de rechter in de beschikking voorwaarden met betrekking tot de terugleiding opgenomen? Zo ja, welke?

- onbekend
- nee
- ja, namelijk:

46. Is de teruggeleiding volgens afspraak verlopen?

- ja
- nee
- onbekend

47. Staat er informatie in het dossier over het verdere verloop van de zaak na de teruggeleiding?

- ja
- nee

48. Zo ja, welke informatie?

49. Korte beschrijving van deze zaak (op hoofdlijnen, ook data vermelden)

Bijlage 3

Vragenlijst t.b.v. respondenten

I. Dreigende internationale kinderontvoering

1. Bent u bekend met het verschijnsel ‘dreigende’ kinderontvoering?

- ja
- nee -> *door naar vraag 10*

2. Heeft u hiermee ook zelf in uw werk te maken?

- ja
- nee -> *door naar vraag 10*
- ikzelf niet, collega's wel

3. Gaat er meestal een melding (aan de CA, de politie, de RvdK of een andere instantie) van dreigende kinderontvoering vooraf aan daadwerkelijke kinderontvoering?

- meestal wel
- meestal niet
- onbekend

4. Welke redenen worden vooral genoemd op grond waarvan men een kinderontvoering vreest? (meerdere antwoorden mogelijk)

- wens van ‘dreigende’ partner om terug te keren naar land van herkomst
- wens van ‘bedreigde’ partner om terug te keren naar land van herkomst
- onenigheid over het land van verblijf
- geen perspectief voor het gezin in land van verblijf
- geen perspectief voor ‘dreigende’ partner in land van verblijf
- geen perspectief voor ‘bedreigde’ partner in land van verblijf
- financiële problemen
- slechte integratie en sociaal isolement in land van verblijf
- slechte verhouding ‘dreigende’ partner met schoonfamilie in land van verblijf
- verlies van werk door ‘dreigende’ partner in land van verblijf
- verlies van verblijfsvergunning ‘dreigende’ partner na echtscheiding of verbreken relatie
- problemen met betrekking tot gezag
- (langdurige) problemen over omgangsregeling
- (langdurig) geweld in de relatie
- cultuurverschillen die doorspelen in de opvoeding
- plotselinge verkoop van materiële goederen (auto, huis)
- papieren in orde maken die wijzen op een mogelijk vertrek naar het buitenland (paspoorten voor de kinderen regelen)
- mislukte echtscheidingsbemiddeling
- onbekend
- anders, namelijk:

5. **Welke gang van zaken wordt gevolgd als men bij u een melding van dreigende kinderontvoering doet?**
(bijvoorbeeld: telefonisch advies, uitnodiging voor gesprek, doorverwijzing, aanbieden/regelen van juridische bijstand, praktische hulp, bemiddeling)
6. **Wat is volgens u kenmerkend voor zaken waarin dreigende kinderontvoering afgewend kon worden?**
7. **Wat zijn volgens u factoren die er toe leiden dat een dreigende kinderontvoering uitmondt in een daadwerkelijke kinderontvoering?**
8. **Welke maatregelen kunnen naar uw mening een dreigende kinderontvoering afwenden? Kunt u toelichten waarop u deze mening baseert? *(bijvoorbeeld beperking afgifte paspoort; beperking omgang; praten met beide betrokken ouders; bemiddeling).***
9. **Alleen in te vullen door leden van de rechterlijke macht: Worden bij dreigende kinderontvoering weleens voorwaarden verbonden aan de omgang en zo ja, welke?**
10. **Voor welke partijen ziet u een rol weggelegd in de preventie van kinderontvoering en wat zou hun rol moeten inhouden?
*(meerdere antwoorden zijn mogelijk)***
- politie:
 - RvdK:
 - Rechterlijke Macht:
 - Advocatuur:
 - Centrale Autoriteit:
 - Belangenorganisaties:
 - Ministerie van Buitenlandse Zaken:
 - Ambassade:
 - Maatschappelijk Werk:
 - Bureau voor Jeugdzorg:
 - Familie van de ouders:
 - Vrienden van de ouders:
 - Media:
 - Anders, namelijk:
11. **Zijn deze partijen op dit moment al bij de preventie van kinderontvoering betrokken?**
- ja
 - nee
 - onbekend
 - sommige wel, namelijk:

12. Als er daadwerkelijke ontvoering plaatsvindt, wat zijn volgens u de meest voorkomende motieven voor ouders om hun kind te ontvoeren?

(meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- ouder wil terug naar land van herkomst
- ouder moet terug naar land van herkomst (geen geldige verblijfsvergunning meer)
- ouder voelt zich niet thuis (niet geïntegreerd, geïsoleerd) in verblijfsland
- gebrek aan perspectief in verblijfsland
- onvrede over bezoeksregeling/omgangsregeling
- onvrede over gemaakte afspraken
- poging om de andere partner terug te krijgen
- poging andere partner mee te krijgen naar een ander vestigingsland
- poging te ontsnappen aan geweld in de relatie
- cultuurverschillen
- wraak
- onbekend
- anders, namelijk:

II. Bereiken van een schikking na daadwerkelijke kinderonvoering

13. Onderneemt u stappen om een schikking tussen de ouders te bereiken?

- nee -> naar vraag 18
- ja

14. Welke stappen onderneemt u om een schikking te bereiken?

- contact leggen met beide ouders
- contact leggen met andere instanties/personen (wie?)
- zelf bemiddelen tussen ouders
- andere instanties/personen vragen te bemiddelen tussen ouders (wie?)
- anders, namelijk:

15. In hoeverre werkt u samen met andere instanties (zowel particuliere als overheids- en zowel binnenlandse als buitenlandse-) om een schikking te bereiken?

16. Verschillen de stappen die u in dit verband onderneemt voor inkomende en uitgaande zaken en voor verdrags- en niet-verdragslanden?

17. In hoeverre worden ouders door u actief op het belang van een schikking gewezen?

- altijd
- meestal wel
- afhankelijk van de situatie wel of niet
- meestal niet
- nooit

Toelichting:

18. Kent u zaken waarin het is gelukt om tot een schikking te komen (de afgelopen 2 à 3 jaar)?

- ja
- nee -> naar vraag 20

19. Indien u zaken kent waarin het is gelukt tot een schikking te komen, betreft dit:

- uitsluitend inkomende zaken
- vooral inkomende zaken
- half om half inkomende en uitgaande zaken
- uitsluitend uitgaande zaken
- vooral uitgaande zaken
- onbekend wat voor zaken

20. Zijn er factoren aan te wijzen die volgens u van (doorslaggevend) belang zijn voor het bereiken van een schikking?

21. Welke factoren spelen volgens u een (doorslaggevende) rol bij het niet bereiken van een schikking?

22. Denkt u dat het mogelijk is om vaker tot een schikking te komen dan nu het geval is? Zo ja, wat zou daarvoor moeten gebeuren en wie/welke instanties zouden daarbij een rol kunnen spelen?

III. Snelle afhandeling

A. Uitgaande zaken:

- 23. Wanneer is een uitgaande zaak in uw ogen snel afgehandeld (tijdsperiode)?**
- 24. Welke mogelijkheden heeft u om een snelle afhandeling te bevorderen?**
- 25. Welke factoren bevorderen volgens u een snelle afhandeling?**
- 26. Welke factoren staan volgens u een snelle afhandeling in de weg?**
- 27. Verschillen de antwoorden op de voorgaande vragen voor verdragslanden en niet-verdragslanden? Zo ja, in welk opzicht?**
- 28. Wat zou er moeten gebeuren om uitgaande zaken in de toekomst sneller af te handelen?**
- 29. Voor welke partijen ziet u daarbij een rol weggelegd en wat houdt die rol in?**
- 30. Wanneer (op welk moment) is voor u een zaak afgesloten?**

B. Inkomende zaken

- 31. Wanneer is een inkomende zaak in uw ogen snel afgehandeld (tijdsperiode)?**

32. **Welke afspraken (zowel intern als met andere instanties) zijn er vastgelegd ten behoeve van een snelle afhandeling?**
33. **Welke stappen onderneemt u om een snelle afhandeling te bevorderen?**
34. **Welke factoren bevorderen volgens u een snelle afhandeling?**
35. **Welke factoren staan volgens u een snelle afhandeling in de weg?**
36. **Verschillen de antwoorden op de voorgaande vragen voor verdragslanden en niet-verdragslanden? Zo ja, in welk opzicht?**
37. **Wat zou er volgens u moeten gebeuren om inkomende zaken in de toekomst sneller af te handelen?**
38. **Voor welke partijen ziet u daarbij een rol weggelegd en wat houdt die rol in?**
39. **Wanneer (op welk moment) is voor u een zaak afgesloten?**

IV. Waarborgen contact kind met achterblijvende ouder

40. **Is het gebruikelijk dat ontvoerde kinderen contact hebben met de achterblijvende ouder?**
 - ja
 - nee
 - niets over te zeggen; verschilt per zaak
 - onbekend
41. **Wanneer er sprake is van contact tussen het kind en de achterblijvende ouder: op welke wijze gebeurt dit meestal?**
 - onbekend
 - telefonisch
 - schriftelijk
 - bezoek
 - een combinatie van bovenstaande
 - Anders, namelijk:
42. **Welke mogelijkheden heeft u om contact tussen het kind en de achterblijvende ouder te bevorderen?**
43. **Onderneemt u zelf actief stappen om het contact tussen kind en achterblijvende ouder te waarborgen?**
 - nee
 - verschilt per zaak
 - ja, namelijk:
44. **Welke factoren kunnen volgens u het waarborgen van contact tussen kind en achterblijvende ouder positief beïnvloeden?**
45. **Welke factoren werken volgens u belemmerend op het waarborgen van contact tussen kind en achterblijvende ouder?**

46. Zijn er ten aanzien van de voorgaande vragen verschillen te constateren tussen inkomende c.q. uitgaande zaken en tussen verdragslanden cq niet-verdragslanden?
47. Wat moet er volgens u gebeuren om het contact tussen achterblijvende ouder en kind (gegeven de omstandigheden) zo optimaal mogelijk te laten zijn en wie (welke instanties) kunnen daarbij een rol spelen?

V. Zorgvuldige teruggeleiding

48. Wat verstaat u onder een 'zorgvuldige teruggeleiding' (aan welke voorwaarden moet dan worden voldaan)?
49. In hoeverre bent u betrokken bij de teruggeleiding?
- altijd
 - meestal
 - verschilt per zaak (uitgaand/inkomend; (niet-)verdragsland)
 - meestal niet
 - nooit
50. Indien u (soms) betrokken bent bij de teruggeleiding, wat is uw rol?
51. Wie/welke instanties zijn nog meer (structureel of incidenteel) betrokken bij de teruggeleiding, en wat is hun rol?
52. Zijn er partijen die naar uw mening (vaker) betrokken zouden moeten worden bij de teruggeleiding en waarom?
53. Welke rol zouden deze partijen moeten spelen?
54. Welke factoren zijn volgens u van belang voor een zorgvuldige teruggeleiding of kunnen deze bevorderen?
55. Kunnen deze factoren volgens u beïnvloed worden door middel van specifieke maatregelen? Zo ja, welke?
- nee
 - ja, namelijk:
56. Welke factoren staan volgens u een zorgvuldige teruggeleiding in de weg? Hoe zouden deze factoren aangepakt kunnen worden?
57. (Alleen in te vullen door leden van de rechterlijke macht:) Is het volgens u mogelijk in de beschikking voorwaarden te stellen met betrekking tot teruggeleiding?
- nee
 - ja
 - onbekend
58. (Alleen in te vullen door leden van de rechterlijke macht:) Stelt u in de beschikking weleens eisen of voorwaarden aan de manier waarop de teruggeleiding wordt uitgevoerd?

- nee
- ja, namelijk:

59. (Alleen in te vullen door leden van de rechterlijke macht:) Om welke reden stelt u wel of geen eisen of voorwaarden aan de manier waarop de teruggeleiding wordt uitgevoerd?

VI. Welzijn kind na teruggeleiding

60. In hoeverre heeft u er zicht op hoe het met het kind gaat na teruggeleiding?

- geen
- verschilt per zaak
- beetje zicht
- goed zicht -> naar vraag 62

61. Vindt u dat u daar (meer) zicht op zou moeten hebben? Zo ja, waarom?

62. Vindt u dat andere instanties daar (meer) zicht op moeten hebben? Zo ja, welke instanties en waarom?

63. Welke factoren hebben volgens u een positieve invloed op het welzijn van het kind na teruggeleiding en welke instanties zouden een rol kunnen spelen bij het bevorderen van deze factoren?

64. Welke factoren hebben volgens u een negatieve invloed op het welzijn van het kind na teruggeleiding en welke instanties zouden een rol kunnen spelen bij het verminderen van deze negatieve invloed?

Bijlage 4

Vragenlijst achtergebleven en ontvoerende ouders

• Vragenlijst achtergebleven ouder

1. Om hoeveel meegenomen kinderen gaat het in uw zaak?

2. Hoe oud waren de kinderen ten tijde van de ontvoering?

I. Dreigende internationale kinderontvoering

3. Is er voorafgaand aan de kinderontvoering sprake geweest van dreigende kinderontvoering?

ja

nee -> naar vraag 14

4. Wist u bij welke instantie u terecht kon voor melding van de dreigende kinderontvoering?

ja -> naar vraag 5

nee -> naar vraag 6

5. Hoe wist u waar u de dreigende kinderontvoering kon melden?

6. Heeft u deze dreigende kinderontvoering ook daadwerkelijk gemeld?

ja

nee -> naar vraag 9

7. Zo ja, bij welke instantie heeft u de dreiging als eerste gemeld?

8. Heeft deze instantie zelf stappen ondernomen naar aanleiding van uw melding en zo ja, welke?

9. Werd u tevens doorverwezen naar een andere instantie(s)?

- ja
- nee -> naar vraag 11

10. Zo ja, naar welke instantie en wat heeft deze instantie voor stappen ondernomen?

11. Zijn er pogingen gedaan om de dreigende kinderontvoering af te wenden?

- ja
- nee -> naar vraag 13

12. Wie/welke instanties waren er betrokken bij de poging om de dreigende ontvoering af te wenden en wat deden zij? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- politie:
- RvdK:
- Rechterlijke Macht:
- Advocatuur:
- Centrale autoriteit:
- Belangenorganisaties:
- Ministerie van Buitenlandse Zaken:
- Ambassade:
- Maatschappelijk Werk:
- Bureau voor Jeugdzorg:
- Familie van de ouders:
- Vrienden van de ouders:
- Media:
- Geen
- Anders, namelijk:

13. Wat had er volgens u (nog meer) gedaan kunnen worden om de dreiging af te wenden?

II. Daadwerkelijke kinderontvoering

14. Wat waren volgens u de redenen dat uw (ex)partner uw kind(eren) meenam? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- (ex)partner wilde terug naar land van herkomst
- ik moest zelf terug naar land van herkomst (geen geldige verblijfsvergunning)
- (ex)partner voelde zich niet thuis (niet geïntegreerd, geïsoleerd) in verblijfsland
- gebrek aan perspectief in verblijfsland
- onvrede over bezoeksregeling/omgangsregeling
- onvrede over gemaakte afspraken
- poging om de andere partner terug te krijgen
- poging andere partner mee te krijgen naar een ander vestigingsland
- poging te ontsnappen aan geweld in de relatie
- angst voor cultuurverschillen
- wraak
- geen andere uitweg zien
- onbekend
- anders, namelijk:

15. Was u op de hoogte van het bestaan van organisaties die hulp bieden bij internationale kinderontvoering (bijvoorbeeld belangenorganisaties of de CA)?

- ja -> naar vraag 16
- nee

16. Wie heeft u hier op gewezen of hoe bent u hier achter gekomen?

17. Bij welke instantie heeft u de ontvoering als eerste gemeld?

18. Heeft deze instantie stappen ondernomen naar aanleiding van uw melding en zo ja, welke?

19. Werd u tevens door verwezen naar een andere instantie/naar andere instanties/personen?

- ja
- nee -> naar vraag 21

20. Zo ja, naar welke instantie(s)/personen en welke stappen zijn er ondernomen?

21. Bij welke personen of instanties (zowel overheid als particulier) hebt u nog meer aangeklopt voor informatie of hulp en wat deden zij? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- politie:
- RvdK:
- Rechterlijke Macht:
- Advocatuur:
- Centrale autoriteit:
- Belangenorganisaties:
- Ministerie van Buitenlandse Zaken:
- Ambassade:
- Maatschappelijk Werk:
- Bureau voor Jeugdzorg:
- Familie van de ouders:
- Vrienden van de ouders:
- Media:
- Geen
- Anders, namelijk:

22. Was u tevreden over de informatie of hulp die u van bovengenoemde instantie(s) kreeg?

- ja -> naar vraag 24
- nee -> naar vraag 23
- gedeeltelijk wel, gedeeltelijk niet -> naar vraag 23
- nvt -> naar vraag 24

23. Waarom was u niet (volledig) tevreden over de informatie of hulp die u kreeg? (ook toelichten welke instanties dit betrof)

III. Procedure rond verzoek tot teruggeleiding (Let op: niet uitsluitend gericht op juridische procedure)

24. Hoe is de procedure rond het verzoek tot teruggeleiding naar uw mening verlopen? (toelichting)

25. Hoe bent u op de hoogte gehouden van de gang van zaken tijdens de procedure?

26. Bent u tevreden over de wijze waarop dit is gegaan?

27. Waarom wel/niet?

28. Verliep de procedure rond het verzoek om teruggeleiding naar uw mening snel genoeg?

- ja
- nee

29. Waarom vond u dit wel/niet?

30. Is het in uw zaak tot een gerechtelijke procedure gekomen (dat wil zeggen dat de zaak voor de rechter is geweest)?

- ja
- nee -> naar vraag 33

31. Vindt u dat u voldoende geïnformeerd bent over het verloop van de gerechtelijke procedure? (zowel voor als tijdens de procedure)

- ja -> naar vraag 33
- nee -> naar vraag 32

32. Indien nee, waarover had u (meer) informatie willen hebben?

33. Heeft u tijdens de gehele procedure rond het verzoek tot teruggeleiding behoefte gehad aan informatie of hulp die niet beschikbaar was?

- ja
- nee -> naar vraag 35

34. Zo ja, welke informatie of hulp miste u?

35. Van welke instantie/welk persoon kreeg u de meeste informatie tijdens de periode dat uw kind(eren) ontvoerd was?

36. Heeft u als gevolg van de ontvoering kosten moeten maken? Zo ja, hoeveel?

- nee
- ja, namelijk €.....

IV. Het bereiken van een overeenstemming

37. Hebben u en uw (ex)partner geprobeerd om tot een overeenstemming te komen wat betreft de kinderopvoering?

- ja -> naar vraag 38
- nee -> naar vraag 44

38. Indien ja, is het gelukt om tot een overeenstemming te komen?

- ja -> naar vraag 39
- nee -> naar vraag 40

39. Waardoor is het volgens u gelukt om tot een overeenstemming te komen?

-> naar vraag 41

40. Wat was er volgens u de oorzaak van dat het niet is gelukt om tot een overeenstemming te komen? -> naar vraag 45

41. Is de overeenstemming tot stand gekomen door tussenkomst van de rechter?

- ja -> naar vraag 45
- nee -> naar vraag 42

42. Is de overeenstemming tot stand gekomen door bemiddeling?

- ja -> naar vraag 43
- nee, door:

43. Zo ja, welke instantie(s)/personen hebben er bemiddeld? -> naar vraag 45

44. Waarom is er in uw zaak niet geprobeerd tot overeenstemming te komen?

45. Was u vooraf bekend met de mogelijkheid om de zaak op te lossen door middel van bemiddeling?

- ja, door:
- nee

46. Vond u dat de mogelijkheid om de zaak op te lossen door middel van bemiddeling voldoende is duidelijk gemaakt?

- ja
- nee

47. Waarom vond u dit wel/niet?

V. Contact

48. Heeft u tijdens de procedure rond het verzoek tot terugleiding contact gehad met uw kind(eren)? Zo ja, welke vorm van contact en in welke frequentie? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

geen contact

telefonisch contact

elke dag

enkele keren per week

wekelijks

twee-wekelijks

drie-wekelijks

maandelijks

minder dan 1 keer per maand

anders, namelijk:

schriftelijk contact

elke dag

enkele keren per week

wekelijks

twee-wekelijks

drie-wekelijks

maandelijks

minder dan 1 keer per maand

anders, namelijk:

bezoek ouder-kind en vice versa

elke dag

enkele keren per week

wekelijks

twee-wekelijks

drie-wekelijks

maandelijks

minder dan 1 keer per maand

anders, namelijk:

VI. (Na) Terugleiding

49. Is terugleiding van uw kind(eren) gerealiseerd?

ja -> naar vraag 50

nee -> naar vraag 58

50. Wist u vooraf hoe de terugleiding zou gaan verlopen?

ja -> naar vraag 51

nee -> naar vraag 52

51. Zo ja, hoe wist u dit?

52. Zo nee, had u hier over vooraf willen zijn geïnformeerd?

53. Welke personen of instanties waren betrokken bij de teruggeleiding van uw kind(eren)?

- Politie:
- RvdK:
- Rechterlijke Macht:
- Advocatuur:
- Centrale autoriteit:
- Belangenorganisaties:
- Ministerie van Buitenlandse Zaken:
- Ambassade:
- Maatschappelijk Werk:
- Bureau voor Jeugdzorg:
- Familie van de ouders:
- Vrienden van de ouders:
- Ontvoerende ouder
- Achterblijvende ouder
- Media:
- Geen
- Anders, namelijk:

54. Vindt u dat de teruggeleiding op een zorgvuldige manier is verlopen?

55. Zo nee, wat had volgens u anders moeten?

56. Heeft uw (ex)partner contact met uw kind(eren) nu het bij u terug is? Zo ja, welke vorm van contact en in welke frequentie? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- geen contact
- telefonisch contact
 - elke dag
 - enkele keren per week
 - wekelijks
 - twee-wekelijks
 - drie-wekelijks
 - maandelijks
 - minder dan 1 keer per maand
 - anders, namelijk:
- schriftelijk contact
 - elke dag
 - enkele keren per week
 - wekelijks
 - twee-wekelijks
 - drie-wekelijks
 - maandelijks
 - minder dan 1 keer per maand
 - anders, namelijk:
- bezoek ouder-kind en vice versa
 - elke dag

- enkele keren per week
- wekelijks
- twee-wekelijks
- drie-wekelijks
- maandelijks
- minder dan 1 keer per maand
- anders, namelijk:

57. Hoe is de zaak verder verlopen na teruggeleiding van uw kind(eren)?

- a) Is er een omgangsregeling afgesproken?
 - nee
 - ja, namelijk:
- b) Wie heeft het ouderlijk gezag?
- c) Zijn er afspraken gemaakt op financieel gebied, zo ja welke?
- d) Is uw (ex)partner strafrechtelijk vervolgd voor het meenemen van uw kind(eren)?
 - ja
 - nee
 - onbekend
- e) Krijgt (of kreeg) uw kind(eren) professionele hulp om de gevolgen van de meenamen te verwerken?
 - nee -> naar vraag 57 subvraag g
 - ja, namelijk (omschrijf hieronder wat voor hulp het kind krijgt en van wie):
- f) Zo ja, hoe lang heeft uw kind(eren) al professionele hulp of hoe lang heeft uw kind(eren) professionele hulp gekregen? -> naar vraag 61
- g) Had uw kind(eren) wel behoefte aan professionele hulp?
 - ja -> naar vraag 57 subvraag i
 - nee -> naar vraag 61
- i) Zo ja, waarom had uw kind(eren) hier behoefte aan? -> naar vraag 61

58. Indien er geen teruggeleiding is gerealiseerd: Wat is er de reden van dat teruggeleiding niet is gerealiseerd?

59. Indien er geen teruggeleiding is gerealiseerd: heeft u contact met uw kind(eren) en is dit contact vastgelegd in een omgangsregeling?

- wel contact, geen omgangsregeling -> naar vraag 60
- wel contact, vastgelegd in een omgangsregeling -> naar vraag 60
- geen contact -> naar vraag 61

60. Van welke vorm van contact is sprake:
(meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- schriftelijk contact
- telefonisch contact
- bezoek

61. Tot slot: heeft u zelf nog opmerkingen/toevoegingen die volgens u van belang zijn voor dit onderzoek.

• Vragenlijst ontvoerende ouders

A. Om hoeveel kinderen gaat het in uw zaak?

B. Hoe oud waren de kinderen ten tijde van de meenamen?

I. Dreigende kindermee-name

1. Heeft u uw voornemen om uw kind(eren) mee te nemen kenbaar gemaakt aan uw (ex)partner en/of anderen?

- ja
- nee -> naar vraag 3

2. Hebben uw (ex)partner of anderen geprobeerd u er van af te weerhouden uw kind(eren) mee te nemen?

- ja
- nee

3. Wist u op het moment dat u uw kind(eren) meenam dat dit juridisch niet toegestaan was?

- ja -> naar vraag 5
- nee

4. Zo nee, hoe kwam u daar achter?

5. Had informatie vooraf kunnen voorkomen dat u uw kind(eren) meenam?

- ja
- nee -> naar vraag 7

6. Welke informatie had dat kunnen voorkomen?

7. Was er een andere oplossing mogelijk geweest die volgens u had kunnen voorkomen dat u uw kind(eren) meenam?

- nee
- ja, namelijk:

8. Heeft u vóór u uw kind(eren) meenam aangeklopt bij personen of instanties voor informatie of hulp? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- politie:
- RvdK:
- Rechterlijke Macht:
- Advocatuur:
- Centrale autoriteit:
- Belangenorganisaties:
- Ministerie van Buitenlandse Zaken:
- Ambassade:
- Maatschappelijk Werk:
- Bureau voor Jeugdzorg:
- Familie van de ouders:
- Vrienden van de ouders:
- Media:
- Geen
- Anders, namelijk:

9. Zo ja, heeft u daadwerkelijk informatie of hulp van deze instantie/deze instanties gekregen? Wat voor informatie of hulp?

10. Werd u tevens doorverwezen naar andere instanties?

- ja
- nee -> naar vraag 13

11. Zo ja, naar welke instantie(s)?

12. Wat voor informatie en/of hulp heeft deze instantie(s) u geboden?

13. Was u tevreden over de informatie en hulp die u van bovengenoemde instantie(s) kreeg?

- ja -> naar vraag 15
- nee -> naar vraag 14
- gedeeltelijk wel, gedeeltelijk niet -> naar vraag 14
- nvt -> naar vraag 15

14. Waarom was u niet (volledig) tevreden over de informatie of hulp die u kreeg? (ook toelichten welke instanties dit betrof)

II. Daadwerkelijke kinderontvoering

15. Wat waren uw redenen om uw kind(eren) mee te nemen?

(meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- ik wilde terug naar land van herkomst
- ik moest terug naar land van herkomst (geen geldige verblijfsvergunning meer)
- ik voelde me niet thuis (niet geïntegreerd, geïsoleerd) in verblijfsland
- gebrek aan perspectief in verblijfsland
- onvrede over bezoeksregeling/omgangsregeling
- onvrede over gemaakte afspraken
- poging om de andere partner terug te krijgen
- poging andere partner mee te krijgen naar een ander vestigingsland
- poging te ontsnappen aan geweld in de relatie
- angst voor cultuurverschillen
- wraak
- geen andere uitweg zien
- anders, namelijk:

16. Heeft u na meenname aangeklopt bij personen of instanties voor informatie of hulp?

(meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- politie:
- RvdK:
- Rechterlijke Macht:
- Advocatuur:
- Centrale autoriteit:
- Belangenorganisaties:
- Ministerie van Buitenlandse Zaken:
- Ambassade:
- Maatschappelijk Werk:
- Bureau voor Jeugdzorg:
- Familie van de ouders:
- Vrienden van de ouders:
- Media:
- Geen
- Anders, namelijk:

17. Heeft deze instantie/hebben deze instanties stappen ondernomen en zo ja, welke?

18. Werd u tevens doorverwezen naar een andere instantie(s)?

- ja
- nee -> naar vraag 20

19. Zo ja, naar welke instantie(s) en wat voor stappen heeft deze instantie(s) ondernomen?

20. Was u tevreden over de informatie en hulp die u (na meenamen) van de instantie/verschillende instanties kreeg?

- ja -> naar vraag 22
- nee -> naar vraag 21
- gedeeltelijk wel, gedeeltelijk niet -> naar vraag 21
- nvt -> naar vraag 22

21. Waarom was u niet (volledig) tevreden over de informatie of hulp die u kreeg? (toelichten welke instanties dit betrof)

III. Het bereiken van een overeenstemming

22. Hebben u en uw (ex)partner geprobeerd om tot een overeenstemming te komen wat betreft de kinderopvoeding?

- ja -> naar vraag 23
- nee -> naar vraag 29

23. Indien ja, is het gelukt om tot een overeenstemming te komen?

- ja -> naar vraag 24
- nee -> naar vraag 25

24. Waardoor is het volgens u gelukt om tot een overeenstemming te komen?
-> naar vraag 26

25. Wat was er volgens u de oorzaak van dat het niet is gelukt om tot een overeenstemming te komen? -> naar vraag 30

26. Is de overeenstemming tot stand gekomen door tussenkomst van de rechter?

- ja -> naar vraag 30
- nee -> naar vraag 27

27. Is de overeenstemming tot stand gekomen door bemiddeling?

- ja -> naar vraag 28
- nee, door:

28. Zo ja, welke instantie(s)/personen hebben er bemiddeld? (naar vraag 30)

29. Waarom is er in uw zaak niet geprobeerd tot overeenstemming te komen?

30. Was u vooraf bekend met de mogelijkheid om de zaak op te lossen door middel van bemiddeling?

- ja, door:
- nee

31. Vindt u dat de mogelijkheid om de zaak op te lossen door middel van bemiddeling voldoende is duidelijk gemaakt?

- ja
- nee

32. Waarom vond u dit wel/niet?

IV. Contact

33. Heeft uw kind/hebben uw kinderen tijdens de procedure rond het verzoek om terugleiding contact gehad met de achterblijvende ouder?

- ja -> naar vraag 34
- nee -> naar vraag 35
- onbekend -> naar vraag 36

34. Zo ja, in welke vorm en hoe vaak (meerdere antwoorden zijn mogelijk) :

- telefonisch contact
 - elke dag
 - enkele keren per week
 - wekelijks
 - twee-wekelijks
 - drie-wekelijks
 - maandelijks
 - minder dan 1 keer per maand
 - anders, namelijk:

- schriftelijk contact
 - elke dag
 - enkele keren per week
 - wekelijks
 - twee-wekelijks
 - drie-wekelijks
 - maandelijks
 - minder dan 1 keer per maand
 - anders, namelijk:

- bezoek ouder-kind en vice versa
 - elke dag
 - enkele keren per week
 - wekelijks
 - twee-wekelijks
 - drie-wekelijks
 - maandelijks
 - minder dan 1 keer per maand
 - anders, namelijk:

35. Zo nee, waren er specifieke redenen dat uw kind(eren) geen contact had(den) met de achterblijvende ouder?

V. Procedure rond het verzoek om teruggeleiding

36. Hoe is de procedure rond het verzoek om teruggeleiding naar uw mening verlopen? (toelichting)

37. Hoe bent u op de hoogte gebracht/gehouden van de gang van zaken tijdens de procedure?

38. Bent u tevreden over de wijze waarop dit is gegaan?

- ja
- nee

39. Waarom wel/niet?

40. Is het in uw zaak tot een gerechtelijke procedure gekomen (dat wil zeggen dat de zaak voor de rechter is geweest)?

- ja
- nee -> naar vraag 43

41. Vindt u dat u voldoende geïnformeerd bent over het verloop van de gerechtelijke procedure? (zowel voor als tijdens de procedure)

- ja -> naar vraag 43
- nee -> naar vraag 42

42. Indien nee, waarover had u (meer) informatie willen hebben?

43. Heeft u tijdens de gehele procedure rond het verzoek om teruggeleiding behoefte gehad aan informatie of hulp die niet beschikbaar was?

- ja
- nee -> naar vraag 46

44. Zo ja, welke informatie of hulp miste u?

45. Van welke instantie/welk persoon kreeg u de meeste informatie tijdens de procedure rond het verzoek tot teruggeleiding?

VI. (Na) Teruggeleiding

46. Heeft er teruggeleiding van uw kind(eren) plaatsgevonden?

- ja -> naar vraag 48
- nee -> naar vraag 47

47. Indien er geen teruggeleiding is gerealiseerd: Wat is er de reden van dat teruggeleiding niet is gerealiseerd? -> naar vraag 52

48. Indien er teruggeleiding heeft plaatsgevonden, vindt u dat de teruggeleiding op een zorgvuldige manier is gebeurd?

- ja -> naar vraag 50
- nee -> naar vraag 49
- geen mening -> naar vraag 50

49. Zo nee, wat had volgens u anders gemoeten?

50. Heeft u contact met uw kind(eren) nu het terug is bij uw (ex)partner? Zo ja, welke vorm van contact en in welke frequentie? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

telefonisch contact

- elke dag
- enkele keren per week
- wekelijks
- twee-wekelijks
- drie-wekelijks
- maandelijks
- minder dan 1 keer per maand
- anders, namelijk:

schriftelijk contact

- elke dag
- enkele keren per week
- wekelijks
- twee-wekelijks
- drie-wekelijks
- maandelijks
- minder dan 1 keer per maand
- anders, namelijk:

bezoek ouder-kind en vice versa

- elke dag
- enkele keren per week
- wekelijks
- twee-wekelijks
- drie-wekelijks
- maandelijks
- minder dan 1 keer per maand
- anders, namelijk:

51. Hoe is de zaak verder verlopen na teruggeleiding van uw kind(eren)?

a) Is er een omgangsregeling afgesproken?

- nee
- ja, namelijk:

b) Wie heeft het ouderlijk gezag?

c) Zijn er afspraken gemaakt op financieel gebied, zo ja welke?

d) Bent u strafrechtelijk vervolgd voor het meenemen van uw kind(eren)?

- ja
- nee

e) Krijgt (of kreeg) uw kind(eren) professionele hulp om de gevolgen van de meename te verwerken?

- nee -> *naar vraag 52*
- ja, namelijk (*omschrijf hieronder wat voor hulp het kind krijgt en van wie*):

f) Zo ja, hoe lang heeft uw kind(eren) al professionele hulp of hoe lang heeft uw kind(eren) professionele hulp gekregen? -> *naar vraag 52*

52. Hoe kijkt u achteraf terug op alles wat er is gebeurd?

53. Tot slot: heeft u zelf nog punten die u naar voren wilt brengen en waarvan u vindt dat het belangrijk is dat ik ze meeneem in dit onderzoek?

Bijlage 5

Afkortingen

Art.	Artikel
CA	Centrale autoriteit
DCI	Defence for Children International
DJJ	Directie Justitieel Jeugdbeleid
EG	Europese Gemeenschap
HKOV	Haags Kinderontvoeringsverdrag
HR	Hoge Raad
KLPD	Korps Landelijke Politie Diensten
MAMIF	'la Mission d'Aide a la Mediation Internationale pour les Familles'
OM	Openbaar Ministerie
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
Stb.	Staatsblad

